

פרק 22

מיסוי נאמנויות

נכתב ונערך על ידי רונית עזר, רו"ח ומומיי ישר

תוכן עניינים

עמוד

22.1	מבוא	22.1
22.2	נאמנויות - מושגים רלבנטיים	22.2
22.3	סוגיית ההדירות	22.3
22.4	עקרונות מיסוי הנאמנויות	22.4
22.4.1	סוגי נאמנויות כפי שהוגדרו בפקודה	22.4.1
22.4.2	אירועי המס הפוטנציאליים בחיי הנאמנות	22.4.2
22.5	הוראות כלליות לגבי כל סוגי הנאמנויות - חיובה של הכנסת הנאמן במס	22.5
22.6	נאמנות תושבי ישראל	22.6
22.7	נאמנות תושבי חוץ (מחליפה את נאמנות יוצר תושב חוץ)	22.7
22.8	נאמנות נהנה תושב ישראל (התווספה בתיקון 197)	22.8
22.8.1	נאמנות קרובים	22.8.1
22.8.2	נאמנות שאינה נאמנות קרובים	22.8.2
22.9	נאמנות נהנה תושב חוץ	22.9
22.10	נאמנות לפי צוואה	22.10
22.11	נאמנות לפי חוק לעידוד השקעות הון	22.11
22.12	נאמנות לפי חוק מיסוי מקרקעין	22.12
22.13	תשלום המס, דיווח וגבייה	22.13
22.14	מסירת הודעות, הצהרות ודיווחים	22.14
22.15	הסדר מעבר לנאמנויות נהנה תושב ישראל בעקבות תיקון 197	22.15
22.16	טבלה מסכמת של סוגי הנאמנויות	22.16

22. מיסוי נאמנויות

22.1 מבוא

ביום 11.6.2008 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 165), התשס"ח-2008 (להלן: "תיקון 165") המסדיר, בין היתר, את חובות הדיווח, ההודעות, ההצהרות והבקשות הקשורות למיסוי נאמנויות. ביוני 2008 פורסמו גם הטפסים הרלוונטיים באתר האינטרנט של רשות המיסים (ראה פירוט ההודעות בסעיף 22.14 להלן).

תיקון 165 הינו משלים לחקיקת תיקון מס' 147 לפקודת מס הכנסה שבמסגרתו הוסף לפקודה פרק רביעי 2 לעניין מיסוי נאמנויות (להלן: "תיקון 147").

אחת ממטרותיו של תיקון 165 הינה להמיר חלק מחובות הגשת הדוחות לחובת הגשת הודעות בלבד, בעיקר לגבי יוצר ונהנה תושבי ישראל. לגבי נאמן בנאמנות, חובת הגשת הדוח תחול רק לגבי נאמנות תושבי ישראל (לרבות נאמנות לפי צוואה הנחשבת לתושבת ישראל) או לגבי נאמנות אחרת שהיתה לה הכנסה או נכס בישראל.

בדומה לתחולתו של תיקון 147, גם תחולתו של תיקון 165 נקבעה ליום 1 בינואר 2006 (אלא אם נאמר במפורש אחרת), והוא יחול גם על נאמנויות שהוקמו לפני יום זה (לגבי נאמנויות כאמור הוצע הסדר מס שתחולתו היתה עד 31.12.2009).

נזכיר כי קביעת כללי מיסוי הנאמנויות במסגרת תיקון 147 וכן תיקון 165 הינם מהלך משלים לרפורמה שהחלה בשנת 2003, להחלת מיסוי פרסונאלי על תושבי ישראל ולהמשך החלת המיסוי הטריטוריאלי על תושבי חוץ.

עד לתיקון 147 לא כללה פקודת מס הכנסה התייחסות ספציפית לנושא הנאמנויות ולפיכך, חלה אי בהירות בכל הקשור למיסוי נאמנויות. על אף האמור, הובהר כי פרק הנאמנויות החדש אינו מונע ואינו פוגע בכל טענה בנוגע למיסוי אירועי מס והכנסות הכרוכים בנאמנויות שאירעו, או הופקו, עד לתחילת התיקון, קרי עד ליום 31.12.2005.

ביום 5 באוגוסט 2013 פורסם החוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנים 2013 - 2014) התשע"ג-2013, ובמסגרתו תוקנו תיקונים עקיפים ביניהם תיקון 197 לפקודת מס הכנסה (להלן: "תיקון 197").

במסגרת תיקון 197 נכללו תיקונים רלוונטיים כמפורט להלן:

צומצם הסדר המס ביחס לנאמנות יוצר תושב חוץ ושמה הפך ל"נאמנות תושבי חוץ".

נקבע סוג נאמנות חדש - "נאמנות נהנה תושב ישראל" הכולל תחתיו "נאמנות קרובים" ו"נאמנות שאינה נאמנות קרובים".

נכללו תיקונים משלימים לנאמנות תושבי ישראל.

שונתה ההגדרה של חברה להחזקת נכסי נאמנות.

בסעיף 131 לפקודה נקבעה חובת דיווח במסגרת דוח שנתי על נהנה שקיבל חלוקה מנאמן במזומן או שלא במזומן.

נציין כי הוראות תיקון 197 כוללות שינויים מרחיקי לכת ביחס להסדר המס הקיים היום. במיוחד צומצמו ההטבות ביחס לנאמנות יוצר תושב חוץ שהינה נאמנות פטורה ללא מגבלת זמן (גם לאחר פטירת היוצר) וללא התחשבות בתושבות הנהנים, באופן שבו המיקוד עובר מתושבות היוצר לתושבות הנהנים. מיקוד זה הופך את משטר המס למחמיר יותר (על ידי חיוב הכנסת הנאמן במס בשל קיומו של נהנה ישראלי) ויתרה מכך, בחלק מהמקרים אף שולל את ההטבות המגיעות לנהנה שהינו עולה חדש או תושב חוזר ותיק.

בנוסף, הוראות הדיווח השתנו אף הם וקיימת הוראה המחייבת נהנים (במקרים מסוימים לכאורה גם נהנים תושבי חוץ) לדווח במסגרת דוח שנתי על חלוקה שהתקבלה בידם בשנת המס אף אם אינה חייבת במס בישראל וזאת ביחס לחלוקות מיום 1 באוגוסט 2013.

תחולת תיקון 197

תחולתו של תיקון 197 ביחס לפרק הנאמנויות (סעיפים א-ד לעיל) הינה החל מיום 1 בינואר 2014 ביחס להכנסה שהופקה ביום זה ואילך.

תחולת תיקונו של סעיף 131 ביחס לדיווח על חלוקות שקיבל נהנה מיום 1 באוגוסט 2013 (סעיף ה' לעיל).

לפיכך, תיקון 197 והשינויים בו לא יחולו ביחס לדוחות נאמנויות עד לשנת 2013. ביחס לדוחות אלו יש לפעול לפי הוראות החוק טרם התיקון (כפי שמפורטים בספר היערכות במיסים לשנת 2014).

רשות המיסים פרסמה הודעה ביום 9 במרץ 2014 בעניין הסדרי מעבר לנאמנויות שסיווגן הוחלף מ"נאמנות יוצר תושב חוץ" ל"נאמנות נהנה תושב ישראל" (להלן: "הסדר מעבר") וזאת על מנת למנוע מחלוקת ביחס לחבות המס בישראל החלה על הכנסות הנאמנות טרם תחילת תיקון 197 (ראה סעיף 22.15 להלן).

כמו כן, על מנת ליצור פשטות בדווח וביישום של הוראות תיקון 197, רשות המיסים תקדם התקנת תקנות שיסדירו את יעוד הכנסת הנאמן לנהנים שהם תושבי חוץ, תושבי ישראל לראשונה, או תושבי חוץ, וכן תקנות שיסדירו את מנגנון הזיכוי ממס זר בנאמנויות שבהן היוצר הוא תושב חוץ. טרם הותקנו תקנות כאמור, אך ביום 4 במאי 2014 פורסמו טפסים חדשים הכוללים הוראות מבהירות ביחס לדווח (ראה סעיף 22.14 להלן).

ביום 7.4.2016 נכנס לתוקף החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 223), התשע"ו – 2016 (להלן: **"תיקון 223"**), במסגרתו נוסף סעיף 131(א)(5)(ב) לפקודה. בהתאם להוראות הסעיף האמור, נהנה תושב ישראל שמלאו לו 25 שנים, מחויב בהגשת דוח, גם אם לא בוצעו בנאמנות חלוקות, ובתנאי ששווי הנאמנות אינו פחות מ- 500,000 ש"ח והוא מודע לדבר היותו נהנה בנאמנות.

נציין כי בנושא נאמנויות פורסמו הוראות ביצוע 1/2010 ביום 25.1.2010 וכן תוספת מספר 1 להוראת ביצוע 1/2010 ביום 10.3.2015 אשר עוסקות בכל הקשור לדווחים בנוגע לנאמנויות וכן לקליטה וטיפול במשרדי השומה.

ביום 9.8.2016 פורסם חוזר מס הכנסה 3/2016 (להלן: **"חוזר 3/2016"**) אשר עוסק במיסוי נאמנויות ומטרתו לפרט ולהבהיר היבטי מיסוי שונים בפרק הנאמנויות לרבות תחולת הפרק על מקרים מיוחדים, כגון שליחות, עסקאות במקרקעין ונושאים אחרים. החוזר מתייחס להוראות החוק לפני ואחרי תיקון 197. בפרק זה ישולבו ציטוטים מחוזר 3/2016 המתארים את גישת מס הכנסה ביחס להגדרות בחוק וכן ביחס לסוגיות שונות.

22.2 נאמנויות - מושגים רלבנטיים

להלן יובאו בתמצית מושגים רלבנטיים לנושא מיסוי הנאמנויות:

נאמנות (Trust) - מרכיבי הנאמנות, לפי הגדרתם בסעיף 75 לפקודה:

1. הסדר שעל פיו מחזיק נאמן בנכסי הנאמן לטובת נהנה.
2. הסדר כאמור יכול שנעשה בישראל או מחוץ לישראל.
3. הסדר כאמור ייחשב לנאמנות בין אם הוא מוגדר על פי הדין החל עליו כנאמנות ובין אם הוא מוגדר אחרת.

חוזר 3/2016 מפרט את המקרים בהם **הסדר לא ייחשב כנאמנות** ולכן **פרק הנאמנויות לא יחול עליו**:

"סעיף 75 לפקודה קובע כי הוראות פרק הנאמנויות לא יחולו על כל אחד מאלה:

1. "קרן נאמנות" כהגדרתה בסעיף 88 לפקודה וכן קרן להשקעות משותפות מחוץ לישראל.
2. קופת גמל.
3. נאמנות שנוצרה לצורך הבטחת קיומו של חוב מסוים; לדוגמא: עו"ד שמחזיק כספים או נכסים בנאמנות עבור צד לעסקה עד לקיום חביותיו של אותו צד לפי החוזה בין הצדדים. עמדת רשות המיסים היא כי גם נאמן, כהגדרתו בסעיף 104 לפקודה, ייחשב כנאמן בנאמנות שנוצרה לצורך הבטחת קיומו של חוב מסוים.
4. מנהל עיזבון, אפוטרופוס שמונה על-ידי ביהמ"ש, נאמן בפשיטת רגל, בעל תפקיד לפי הפרק השלישי לחלק התשיעי לחוק החברות, מפרק חברה, כונס נכסים.
5. הקדש שהוא מוסד ציבורי לפי סעיף 9(2) לפקודה.
6. נאמן לפי סעיף 102 לפקודה.

הוראות חלק ו' לפקודה (חוב במס על ידי נציג) יחולו באותם מקרים בהם אין הנציג עונה להגדרת נאמן בפרק הנאמנויות.

בנוסף, על מפרק או כונס נכסים ואפוטרופוס לגוף או לרכוש שמונה על ידי בית המשפט, אשר הורגו מפורשות בסעיף 75 לפקודה בפרק הנאמנויות, יחולו הוראות סעיף 106 לפקודה. מובהר, שעל נאמן בנאמנות אשר בה נהנה פסול דין יחול פרק הנאמנויות, למעט נאמן שהוא אפוטרופוס שמונה על ידי משפט, כאמור לעיל.

כמו כן, הוראות פרק הנאמנויות, להבדיל מהוראות חלק ו' לפקודה, הן שיחולו בכל אותם מקרים בהם מדובר ב"נאמנות" כהגדרתה בפרק הנאמנויות וכמשמעותה בחוזר זה.

הגדרת נאמנות כוללת כל סוג של הסדר או של יחס משפטי שמעורב בו נאמן או אדם אחר שתפקידו לפעול לטובת צד כלשהו. יתכנו מקרים נוספים אשר אינם מנויים בסעיף האמור, שאינם בגדר "נאמנות" כמשמעותה בפרק הנאמנויות ולפיכך, גם באותם מקרים לא יחולו הוראות פרק הנאמנויות.

הוראות פרק הנאמנויות לא יחולו במקרים של "שליחות" כמשמעותה בחוק השליחות, התשכ"ה-1965. ניתן להבחין בין נאמנות [עליה חלק פרק הנאמנויות] לבין שליחות, על פי הבדלים עיקריים שקיימים בד"כ בין שניהם, וביניהם:

1. בשליחות הנכסים הם בבעלות משפטית של השולח, בהתאם להוראות דיני השליחות לפיהן "שלוחו של אדם כמותו", וזאת אף אם הרישום הפורמאלי של הנכס נעשה על שם השולח. כך למשל, אדם המופקד על ניהול חשבון בנק עבור בעל החשבון, עשוי להיחשב כשלוחו של בעל החשבון אף אם הוא בעל זכות חתימה בחשבון הבנק ואף אם החשבון רשום על שמו, אם הוא פועל או מוסמך לפעול רק על פי הנחיותיו ואישורו של בעל החשבון. לעומת זאת, בנאמנות הנאמן הוא הבעלים המשפטי של הנכסים לצורכי יישום הסדר הנאמנות ויש חיץ משפטי בין היוצר, הנאמן והנהנה.

2. שלוח רשאי לבצע אך ורק פעולות משפטיות עבור השולח ופעולותיו מחייבות ומזכות את השולח (לעיתים גם באחריות פלילית), בעוד שהנאמן עשוי לפעול באופן עצמאי כבעל השליטה בנכס והיוצר אינו אחראי לפעולותיו. השלוח מחויב לפעול בהתאם להוראות שולחו ואינו רשאי להפעיל שקול דעת אם לא קבל סמכות זו במפורש, בעוד שהנאמן נדרש להפעיל את שיקול דעתו ולפעול באופן עצמאי;

3. השלוח מחויב כלפי השולח ואילו הנאמן מחויב לפעול לטובת הנהנים;

4. השלוח כבול בהנחיות השולח שרשאי לשנותן ואף להפסיק את השליחות בכל עת, בעוד שהנאמן אינו כבול בהוראות או בהנחיות היוצר שאינן מופיעות בכתב הנאמנות;

5. מות השולח או השלוח יביא לסיום השליחות, בעוד שמותו של היוצר או של הנאמן לא יביא בהכרח לסיום הנאמנות (הנאמן יוחלף באחר).

ביום 8 בדצמבר, 2016 בבית המשפט המחוזי, ניתן פסק דין בנושא הכרה בקיומה של נאמנות בלא שנחתם הסכם נאמנות (ע"מ (ת"א) 25689-02-13) **רוני לרנר נ' פקיד שומה ת"א 3**.

עובדות פסק הדין: המערער הינו תושב ישראל ובעל מניות החברות א' ו-ב' תושבות חוץ. חברה א' וחברה ב' החזיקו בחלק מהמניות של חברה ג' – תושבת חוץ אחרת. בשנות המס 2007-2008 העבירו החברות א' ו-ב' לידי המערער את מניות חברה ג'.

עמדת פקיד השומה היתה כי העברת המניות היא הכנסה חייבת מדיבידנד לפי סעיף 75ב(1) לפקודה, ולחילופין הכנסה מ"דיבידנד בעין" וכי על הכנסה זו חל מס בשיעור 25% לפי סעיף 125ב(2) לפקודה, בשל היות המערער בעל מניות מהותי.

עמדת המערער היתה כי חברות א' ו-ב' החזיקו במניות חברה ג' בנאמנות לטובתו ולחילופין שימשו כ"צינור" שכל תכליתן החזקות המניות, ועל כן, העברת המניות לידי אינה בגדר אירוע מס.

הסוגיה שבמחלוקת היתה האם החברה הזרה תסווג כנאמנות או כחברה נשלטת זרה. בית המשפט קיבל את עמדת המערער לאחר שסקר את סעיפי הנאמנות בפקודה, בחן את כוונת והתנהגות המערער והגיע למסקנה כי אכן מדובר בהסדר נאמנות על אף שלא היה בין הצדדים הסכם נאמנות כתוב. בית המשפט התבסס על ההלכה שנקבעה בע"א 3829/91 אבינועם וואלס נ' נחמה גת ואח', אשר שם נקבע כי מקום שהנסיבות מלמדות על כוונת הצדדים להתקשר בחוזה נאמנות ניתן לקבוע שמדובר בנאמנות משתמעת גם בהעדר חוזה בכתב.

נאמן (Trustee) -

נאמן הוא אדם שהוקנו לו נכסים או הכנסות מנכסים, או שהוא מחזיק בנכסים בנאמנות. חוזר 3/2016 מוסיף עוד כדלקמן:

נכסי הנאמן בנאמנות שבה מדובר, מופרדים מנכסיו הפרטיים ומנכסים שהוא מחזיק בנאמנויות אחרות. הנאמן הוא אמנם הבעלים המשפטי של נכסי הנאמנות אך הוא אינו זכאי ליהנות מנכסי הנאמנות או פירותיהם למעט לצורך תשלום שכרו והוצאותיו.

לעניין הגדרת "נאמן" רואים תאגיד המפורט בתוספת הראשונה א לפקודה, כנאמן (REG. TRUST, ESTABLISHMENT, FOUNDATION) - בכפוף לאמור בתוספת).

שר האוצר רשאי להוסיף בצו תאגידים נוספים לרשימה.

סעיף 88 לפקודה קובע במסגרת הגדרת המונח **קרוב**, כי הנאמן יחשב לקרוב של כל אלה:

1. לגבי היוצר בנאמנות תושבי ישראל.
2. לגבי היוצר בנאמנות הדירה.
3. לגבי הנהנה בנאמנות נהנה תושב חוץ.
4. לגבי הנהנה בנאמנות על פי צוואה.

מובהר, כי לאור הגדרת המונח **קרוֹב** בסעיף 88 לפקודה - לא יראו בנאמן כקרוֹב של המנויים לעיל לצורך בחינת תחולת הפטור לפי סעיף 97(א) לפקודה, היינו, על מתן מתנה מהיוצר לנהנה, מהיוצר לנאמן או להיפך, או מהנאמן לנהנה, יחול הדין לפי פרק הנאמנויות.

נכסי הנאמן - נכסי הנאמן הם נכסים שהוקנו לנאמן או שנרכשו על ידי הנאמן לרבות נכסים מוחזקים בעבורו באמצעות "חברה להחזקת נכסי נאמנות".

חברה להחזקת נכסי נאמנות - חברה ייעודית שמחזיקה את נכסי הנאמן במישרין או בעקיפין. החברה הינה חברה שקופה לצורכי מס ביחס לנאמן ואינה חייבת בהגשת דוחות כספיים. חוזר 3/2016 מוסיף כי חברה כאמור אינה נחשבת כתושבת ישראל ומשכך אינה זכאית לקבל אישור תושבות לצרכי מס.

עובר לתיקון 197, חברה להחזקת נכסי נאמנות מוגדרת בסעיף 75 לפקודה כ"חבר בני אדם המחזיק בנכסי הנאמן בעבור הנאמן, במישרין או בעקיפין".

תיקון 197 צמצם את הגדרת חברה להחזקת נכסי נאמנות כדלקמן:

חברה המחזיקה בנכסי הנאמן בעבור הנאמן, במישרין או בעקיפין, שמתקיימים בה כל אלה:

- (1) היא הוקמה לשם החזקת נכסי הנאמנות בלבד;
- (2) לעניין חברה המחזיקה בנכסי נאמנות תושבי ישראל או בנכסי נאמנות נהנה תושב ישראל או בנכסי נאמנות לפי צוואה שיש בה נהנה שהוא תושב ישראל או בנכסי נאמנות שהם בישראל - על התאגדותה ומעמדה ככזו נמסרה הודעה לפקיד השומה בתוך 90 ימים מיום ההתאגדות (ראה הוראת מעבר בסעיף 22.14 ב' להלן);
- (3) הנאמן מחזיק בכל מניותיה, במישרין או בעקיפין; לעניין פסקה זו, "החזקה בעקיפין" - רק החזקה באמצעות חברה אחרת שהיא חברה שמתקיימות בה הוראות פסקאות (1) ו-(2) והנאמן מחזיק בכל מניותיה;

מטרת צמצום ההגדרה הינה מניעת תכנוני מס, כגון: הפיכתה של חברה לחברה להחזקת נכסי נאמנות, בלא אירוע מס, או במקרה ההפוך, שינוי סיווגה של חברה להחזקת נכסי נאמנות לחברה רגילה מבלי להחיל את הוראות סעיף 104 לפקודה.

כמו כן, במקביל לתיקון הגדרת חברה להחזקת נכסי נאמנות תוקן סעיף 196 לפקודה כך, שחברה להחזקת נכסי נאמנות לא תיחשב תושבת ישראל לעניין אמנות המס של ישראל.

נהנה (Beneficiary) - מי שזכאי ליהנות מנכסי הנאמן או מהכנסת הנאמן, במישרין או בעקיפין. יראו כנהנה גם את אלה:

1. מי שיהיה זכאי להיות נהנה כאמור בהתקיים תנאי או בהגיע מועד שנקבע במסמכי הנאמנות; יחד עם זאת, במקרה בו זכויותיו של נהנה מותנות בפטירתו של היוצר או של נהנה אחר, לא יראו בו נהנה כל עוד היוצר או הנהנה האחר עודו בחיים;
2. נהנה שטרם נולד;
3. נהנה בעקיפין באמצעות שרשרת נאמנויות;
4. מי שמחזיק בסוג כלשהו של אמצעי שליטה, במישרין או בעקיפין, בנהנה שהוא חבר בני אדם שאינו מוסד ציבור.

במסגרת חוזר 3/2016 נאמר בנוסף כי אדם שקיבל חלוקה באמצעות נהנה אחר ייחשב כנהנה בעקיפין במיוחד אם החלוקה משמעותית. כאשר אותו אדם היה בעבר נהנה בנאמנות והוא הוסר טרם החלוקה באמצעות נהנה אחר שהוגדרו כמתנה, יכול ויראו פעולה זו כעסקה מלאכותית.

נהנה לצרכי ציבור - גוף המנוי בסעיף 97(א) קרי, המדינה, רשות מקומית, קרן קיימת לישראל, קרן היסוד, המגבית היהודית המאוחדת לישראל, או כל מוסד ציבורי כמוגדר בסעיף 29(2). הגדרה זו התווספה בתיקון 197.

במסגרת חוזר 3/2016 הובהר כי כאשר נעשה שימוש בנהנה לצרכי ציבור כצינור להעברת כספים לנהנה אחר או ליחידים אשר קשורים במישרין או בעקיפין ליוצר בנאמנות או לקרוביו, אין לראות בנהנה לצרכי ציבור כנהנה בנאמנות.

בנוסף הובהר כי בנאמנות שבה יוצר תושב חוץ אחד ונהנים לצרכי ציבור בלבד, גם לאחר פטירת היוצר תיחשב הנאמנות נאמנות תושבי חוץ.

יוצר (Settlor, Grantor) - אדם שהקנה לנאמן נכס, במישרין או בעקיפין.

יראו כיוצר גם את אלה:

- (1) מי שהיה "בעל מניות מהותיות"²⁶, בחבר בני-אדם במועד שבו חבר בני-אדם הקנה לנאמן את הנכס;

²⁶ כהגדרתו בסעיף 88 לפקודה.

- (2) מי שהחזיק בסוג כלשהו של אמצעי שליטה, בחבר בני-אדם במועד שבו חבר בני-אדם הקנה לנאמן את הנכס, והוא או קרובו הם נהנים באותה נאמנות;
- (3) במקרה בו נאמן הקנה נכס או הכנסה לנאמן אחר לאחר שנפטר אחרון היוצרים, או במקרה בו שונו הנהנים בנאמנות בלי שניתנה על כך הוראה במסמכי הנאמנות, יראו גם את הנהנה כיוצר בנאמנות שלפיה פועל הנאמן האחר, או בנאמנות שבה שונו הנהנים כאמור, לפי העניין אלא אם הוכח להנחת דעתו של פקיד השומה שלנהנה לא היתה כל השפעה על הקניה כאמור או על חילופי הנהנים.
- חוזר 3/2016 מבהיר כי שינוי מסמכי הנאמנות לאחר מות היוצר, לא ייחשב "הוראה שניתנה במסמכי הנאמנות". כמו כן, מתן סמכות כללית לנאמן בכתב הנאמנות לגרוע נהנה מנאמנות ללא סיבה או קריטריון ברור אינו מהווה "הוראה שניתנה במסמכי הנאמנות";
- (4) במקרה בו לנהנה יש יכולת לשלוט או להשפיע, על אופן ניהול הנאמנות, על נכסי הנאמן, על קביעת הנהנים שלא מכוח קביעה של היוצר, על מינוי הנאמנים או על החלפתם, או על חלוקת נכסי הנאמן או הכנסת הנאמן לנהנים, יראו גם את הנהנה כיוצר;
- חוזר 3/2016 נותן דוגמא בה חלוקה בהיקף חריג לנהנה מסוים ללא הצדק סביר יכולה להעיד על השפעת הנהנה על ניהול נכסי הנאמנות.
- חוזר 3/2016 מציין מספר סממנים אשר בכוחם לסייע בסיווגו של הנהנה להשפעה כיוצר בנאמנות:
1. לנהנה סמכויות ביחס לקביעת הנהנים, הנאמן או ניהול נכסי הנאמנות.
 2. הנהנה הינו חבר בועדת ההשקעה של הנאמנות או בגוף ניהולי אחר שלה.
 3. הנהנה נתן לנאמנות ו/או לחברות המוחזקות על ידי הנאמנות, במישרין או בעקיפין, שירותים כגון שרותי ניהול או יעוץ.
 4. לנהנה תפקיד ניהולי באחת החברות או המיזמים המוחזקים על ידי הנאמנות.
 5. נכסי הנאמנות מהווים בטחון להלוואה שנטל הנהנה בנאמנות שלא על פי כתב הנאמנות.
 6. הלוואה שהוענקה לנהנה לתקופה של X שנים שאינה בתנאי שוק ואינה בהתאם לכתב הנאמנות.
- בעניין זה ניתנה החלטת מיסוי 1201/09 שלהלן יובא ציטוט ממנה:
- " העובדות:**
1. היוצר הינו תושב ואזרח ארצות הברית. היוצר איננו ומעולם לא היה תושב ישראל.
 2. היוצר הינו היוצר היחיד בנאמנות, בעוד הנהנים בנאמנות הינם נכדיו, חלקם קטינים וחלקם בגירים ואשר הינם "תושבי ישראל", כהגדרת מונח זה בסעיף 1 לפקודה.
 3. נכסי הנאמנות, נכון למועד מתן החלטת המיסוי, עומדים על סך של כ-2.4 מיליון דולר ארה"ב.
 4. בהתאם לדין האמריקאי יחיד רשאי לתת סכום שנתי מסוים במתנה, אשר יהא פטור ממס מתנה בארצות הברית. המגבלה החלה על פטור כאמור הינה כי למקבל המתנה תוענק הזכות לשימוש מיידי והנאה מהמתנה בהווה, שאחרת תיחשב המתנה למתנה הכוללת "אינטרס עתידי", מתנה אשר לא תעמוד בתנאי מתן הפטור השנתי ממס מתנה. הוראה זו מכונה "Crummey Power".
 5. הוראה זו מסדירה הענקת זכות לנהנים בנאמנות לדרוש את משיכת חלקם במתנה מהנאמנות במסגרת חלון הזדמנות של 30 יום, בכל שנה ביחס למתנה שהתקבלה באותה שנה.
 6. היה והנהנה אינו מפעיל את דרישתו לחלוקה, תהפוך המתנה לחלק מנכסי הנאמנות.
- הבקשה:**
- לאשר, כי אין בהוראת ה-"Crummey Power" כדי לסווג את הנאמנות כנאמנות תושבי ישראל כהגדרתה בסעיף 75 לפקודה לאור הוראת סעיף 75(4) לפקודה, הקובעת כי יש לסווג את הנהנה כיוצר, אם יש לו השפעה מהותית על נכסי הנאמנות.
- החלטת המיסוי ותנאיה:**
- הפקדות בנאמנות לטובת כל נהנה ומשיכת הסכום השנתי על ידי כל נהנה בהתאם להוראות כתב הנאמנות לא תביא להחלת הוראת סעיף 75(4) לפקודה כל עוד סכום ההפקדה לגבי כל נהנה לא יעלה על הסכום השנתי הפטור ממס מתנה בארה"ב אך לא יותר מ-1% משווי נכסי הנאמנות בכל הפקדה כאמור.
- (5) במקרה בו לנאמן בנאמנות קרובים (עד תיקון 197 נכתב נאמנות יוצר תושב חוץ) הוקנה נכס שמקורו בנכס שהועבר מתושב ישראל שהוא או קרובו שהוא תושב ישראל נהנה בנאמנות, יראו את תושב ישראל כיוצר באותה נאמנות.

במסגרת חוזר 3/2016 ניתנה דוגמא: תושב חוץ מקים נאמנות לטובת ילדיו של אחיו תושב ישראל ובתמורה האח תושב ישראל מוותר על חלקו בירושת אביהם לטובת היוצר. במקרה זה האח תושב ישראל יסווג כיוצר באותה נאמנות.

הקניה - העברת נכס לנאמן בנאמנות, בלא תמורה. בהתאם לחוזר 3/2016, במקרים בהם הועבר על ידי היוצר נכס לנאמן תמורה, רשאי פקיד השומה להחיל על העברת הנכס את הוראות חלק ה' לפקודה, ובהתאם לכך ראות בנכס הנמכר חלק מ"נכסי הנאמן" שכן אלה כוללים גם נכסים שנרכשו או התקבלו על ידי נאמן בתמורה מלאה או חלקית. יובהר כי ככלל, במקרה בו הועבר על-ידי היוצר נכס לנאמנות תמורה חלקית, פקיד השומה יהיה רשאי לפצל את העברה זו ל-2 אירועים נפרדים: אירוע המהווה מכירה לפי חלק ה' לפקודה; ואירוע של הקניה, ללא תמורה, בגובה ההפרש שבין שווי השוק לבין התמורה בפועל. לצורך חישוב רווח ההון בגין אותו חלק שנמכר, מקום בו יערך פיצול כאמור, כנגד התמורה ששולמה בפועל ניתן יהיה להפחית חלק יחסי של המחיר המקורי של הנכס, כיחס שבין תמורה בפועל לבין שווי השוק של הנכס.

במקרים מסוימים, הקניית נכס מהיוצר לנאמן, עשויה להיחשב כמכירה בדרך של חליפין, ויחולו עליה הוראות חלק ה' לפקודה, על כל המשתמע מכך. כך למשל, אם אחד היוצרים (להלן: "**יוצר א'**") העביר לנאמנות מניות בעוד יוצר אחר (להלן: "**יוצר ב'**") העביר לנאמנות מזומן, והנהנים בנאמנות הם יוצר א' ו/או יוצר ב' ו/או מי מקרוביהם, מישרין או בעקיפין, העברה זו תיחשב כמכירה לעניין חלק ה' לפקודה, כאילו יוצר א' מכר ליוצר ב' מניות מועברות כאמור, בתמורה למזומן שהקנה יוצר ב' לנאמנות. יובהר, כי אין באמור לעיל כדי לסווג העברות של נכסים לנאמנות כמכירות בדרך של חליפין, אם אותן העברות של נכסים בין הצדדים שלא באמצעות העברה לנאמנות לא היו גוררות עמן אירועי מס. (כדוגמת העברות נכסים בין בני זוג בנסיבות מסוימות כשהרישום לא משקף בעלות).

העברת נכס או מתן שרות לנאמנות, במישרין או בעקיפין, לרבות מתן הלוואה לנאמן, או שעבוד נכס לטובת הנאמן או לטובת נכסי הנאמן, במחיר שהוא נמוך ממחיר השוק, עשויים אף להיחשב להקניה של "נכס" ששווי הוא גובה ההפרש שבין מחיר השוק של הנכס או השרות שניתן לנאמן לבין התמורה ששולמה עבורם על ידי הנאמן. על הקניית **זכות מקרקעין** ו/או **זכות באיגוד מקרקעין**, כהגדרתם בחוק מיסוי מקרקעין, עשויים לחול הוראות חוק מיסוי מקרקעין. בעת הקניית מלאי עסקי לנאמן, עשוי לחול חיוב במס על היוצר מכוח סעיפים 85 ו-86 לפקודה. **הכנסת הנאמן** - הכנסה שהופקה או שנצמחה מנכסי הנאמן. הכנסת הנאמן מוגדרת בסעיף 75 ג לפקודה כהכנסה שהופקה או שנצמחה מנכסי הנאמן. הכנסת הנאמן אינה כוללת שבח כמשמעותו בסעיף 6(ב) לחוק מיסוי מקרקעין אלא רק הכנסות ממקרקעין עליהן חלות הוראות הפקודה כגון הכנסת שכירות לפי סעיף 62(6) לפקודה. על השבח, בין אם מקורו בהקניה, במכירה על ידי הנאמן, או בחלוקה לנהנה, יחולו הוראות חוק מיסוי מקרקעין.

חלוקה - מרכיבי החלוקה:

1. העברה של נכס או הכנסה על ידי הנאמן.
 2. העברה כאמור הינה לנהנה או לטובתו.
 3. העברה כאמור נעשית במהלך קיומה של הנאמנות או בשל סיומה.
- בהתאם לחוזר 3/2016 חלוקה כוללת העברת כל נכס מנכסי הנאמנות לנהנה או למי מטעמו במהלך קיום הנאמנות או לאחר סיומה או פירוקה, והכל בין במישרין ובין בעקיפין, לרבות באמצעות שרשרת נאמנויות או באמצעות הנה אחר.

העברת נכס או מתן שרות לנאמנות, במישרין או בעקיפין, או מתן הלוואה לנאמן, על ידי הנהנה או מי מטעמו, במחיר שהוא גבוה ממחיר השוק יחשבו לחלוקה בגובה ההפרש שבין מחיר השוק של הנכס או השרות לבין התמורה ששולמה עבורם על ידי הנאמן בנאמנות שבה מדובר.

שעבוד של נכס של הנאמן בנאמנות לטובת הנהנה, במישרין או בעקיפין, מתן הלוואה או שירות מצד הנאמנות לנהנה או למי מטעמו, במחיר נמוך ממחיר השוק עשויים להיחשב לחלוקה בגובה ההפרש שבין מחיר השוק של הנכס או השרות לבין התמורה ששולמה עבורם. כמו כן, הלוואות מהנאמנות לנהנה (אף היו במחיר שוק) שלא הוחזרו בתוך 24 חודשים עשויות להיחשב גם הן כחלוקה בגובה קרן ההלוואה, ואם היא הייתה במחיר נמוך ממחיר השוק, אז בתוספת ההפרש בין מחיר השוק תמורה בפועל.

החל מיום 1.1.2006 ועד לסוף שנת המס 2013, חלה חובת הודעה על נהנה בנאמנות שקיבל חלוקה מנאמנות שאינה בכסף, וזאת, מכח הוראות סעיף 75 טו 3 לפקודה (כנוסחו לפני ביטולו ביום 1.1.2014 - בעקבות תיקון 197 לפקודה). לגבי חלוקות שבוצעו משנת המס 2013 ואילך, התווסף במסגרת תיקון 197 לפקודה סעיף 131 (א)(55) לפקודה, הקובע, במגבלות שנקבעו באותו סעיף, חובת הגשת דוח לגבי נהנה בנאמנות (או מי מטעמו, במישרין או בעקיפין, ולרבות באמצעות שרשרת נאמנויות או נהנה אחר באותה נאמנות), אשר קיבל חלוקה מנאמן. למען הסר ספק מובהר כי חובת הדיווח על חלוקות כאמור לנהנה תחול בין אם מדובר בחלוקה במישרין ובין בעקיפין,

בכסף או בשווה כסף, והכול גם אם מקור כספי החלוקה הוא בהכנסה פטורה או הכנסה או תקבול שאינם בבסיס המס.

חובת הדיווח החלה על חלוקה לנהנה, תחול גם ביחס לנהנה שאילולא הוראות סעיף 131 (א)(5) (ב)(5) לפקודה היה פטור מהגשת דו"ח מכוח תקנות מס הכנסה (פטור מהגשת דין וחשבון), התשמ"ח - 1988. כלומר, קבלת החלוקה יוצרת, בשל עצמה, חובה להגיש דו"ח מלא על כלל ההכנסות של מקבל החלוקה.

דבר החלוקה וסכום החלוקה ידווחו בדו"ח השנתי של הנהנה בטופס 1301 על חלוקת זכות במקרקעין או זכות באגוד מקרקעין יחולו הוראות חוק מיסוי מקרקעין.

נכס - כל רכוש, בין מקרקעין ובין מיטלטלין, וכן כל זכות או טובת הנאה ראויות או מוחזקות, והכל בין שהם בישראל ובין שהם מחוץ לישראל.

תושב חוץ - נמחקה בתיקון 197.

תושב ישראל - לרבות אזרח ישראלי שהוא תושב אזור.

הערה-ביחס להגדרות תושב חוץ ותושב ישראל, תיקון 197 מביא לכך שאין משמעות לתושבות היוצר בעת פטירתו, למעט אם נאמר אחרת.

מגן הנאמנות (Protector) - מי שלפי מסמכי הנאמנות יש לו סמכות למנות את הנאמן או לפטור, לתת לנאמן הוראות, או שאישורו נדרש לפעולות של הנאמן. חוזר 3/2016 מוסיף כי במקרה שבו מגן הנאמנות מתמנה אחר פטירת אחרון היוצרים, ניתן יהיה לראות במינוי מגן הנאמנות כהחלפת נאמן ויחולו על הנאמנות הוראות 75 ד(א)(3) לפקודה, כל זאת בנסיבות בהן שוכנע פקיד השומה, שלנהנים הייתה השפעה על החלפת מגן הנאמנות; במקרה זה יראו את כל הנהנים היוצרים באותה נאמנות ומקום המושב של הנאמנות יקבע בהתאם לכך.

22.3 סוגיית ההדירות

נאמנות הדירה (Revocable Trust)

תנאי בסיסי לנאמנות הוא כי הבעלות בנכסים עוברת מהיוצר לנאמן וההנאה הכלכלית מהנכס ופירותיו מועברת לנהנים.

במקרים בהם יוצר הנאמנות או הנהנה שומרים לעצמם שליטה או השפעה בצורה כלשהי על הנכסים ועל אופן ניהולם, תחשב הנאמנות כנאמנות הדירה.

לפיכך, במקרה של נאמנות שבה לאחר מסירת כתב הנאמנות לנאמן, עדיין נותר בידי היוצר כח להשפיע על פעולות הנאמן (הכח מוגדר לרוב כשליטת היוצר או יכולתו להשיג שליטה בנכסים שהעביר לנאמנות או בפירותיהם) נהוג לראות את הנאמנות כהדירה.

מהגדרת הפקודה, עולה כי נאמנות הדירה הינה, בין היתר, נאמנות שמתקיים בה לפחות אחד מאלה:

- קיימת אפשרות לביטול או להעברה או להחזרה של נכס או הכנסה, ליוצר או לבן זוגו, לעזבונו או לחבר בני אדם מוחזק, במישרין או בעקיפין;
- היוצר או בן זוגו הינו נהנה, או שהיוצר או בן זוגו יכול להפוך לנהנה;
- יש בה נהנה שהוא חבר בני-אדם, שאינו מוסד ציבורי כבגדרתו בסעיף 9(2) לפקודה, ש-10% או יותר מאמצעי השליטה בו מוחזקים על ידי היוצר, בידי בן זוגו או בידי ילדו שטרם מלאו לו בשנת המס 18 שנים, אם היוצר או בן זוגו עודו בחיים, במישרין או בעקיפין (להלן: "**חבר בני אדם מוחזק**");
- אחד הנהנים הינו ילדו של היוצר שבשנת המס טרם מלאו לו 18 שנים, או שקיימת אפשרות להעביר נכס או הכנסה לילדו כאמור, במישרין או בעקיפין, ובלבד שהיוצר או בן זוגו עודו בחיים;
- הנאמן או מגן הנאמנות הוא היוצר או חבר בני אדם מוחזק;
- הנאמן או מגן הנאמנות הוא קרובו של היוצר, אלא אם הוכחו תנאים מסויימים;
- ליוצר או לקרובו היכולת לכוון את פעילות הנאמן או לתת לו הוראות בעניין אופן ניהול הנאמנות, נכסיה, חלוקת הכנסותיה ונושאים מהותיים אחרים;
- זהות אחד הנהנים אינה ידועה או שזהותו של בעל מניות בנהנה שהוא חבר בני-אדם אינה ידועה, אלא אם כן, הוכחו תנאים מסויימים;
- הנהנים הוחלפו או נוספו מבלי שניתנה על כך הוראה במסמכי הנאמנות;
- לא נמסר תצהיר מאושר כדין בטופס 141 ובמועד שקבע המנהל לעניין "נאמנות בלתי הדירה" (ראו להלן).

פרט למקרים המוזכרים לעיל, הוגדרו בפקודה נסיבות מסוימות ואף מקרים נוספים לעניין הנאמנות ההדירה, לפי העניין.

נאמנות בלתי הדירה (Irrevocable Trust)

ההגדרה הינה שיוורית, כלומר מדובר בנאמנות אשר אינה עונה לקריטריונים של "נאמנות הדירה" כפי שהוגדרו בפקודה, ובלבד שנמסר לפקיד השומה תצהיר מאושר כדין של יוצר הנאמנות ושל הנאמן על היותה נאמנות בלתי הדירה, בטופס 141 ובמועד שקבע המנהל. בהתאם לחוזר 3/2016 הדירות הנאמנות נבחנת ביחס לכל שנת מס בנפרד.

22.4 עקרונות מיסוי הנאמנויות

22.4.1 סוגי נאמנויות כפי שהוגדרו בפקודה

הסדרי המס נקבעו בהתאם לסיווג הנאמנות, כמפורט להלן:

1. נאמנות תושבי ישראל;
2. נאמנות נהנה תושב ישראל הכוללת:
 - 2.1 נאמנות קרובים;
 - 2.2 נאמנות שאינה קרובים;
 3. נאמנות תושבי חוץ;
 4. נאמנות נהנה תושב חוץ;
 5. נאמנות על פי צוואה.

22.4.2 אירועי המס הפוטנציאליים בחיי הנאמנות

ישנם מספר "אירועי מס" פוטנציאליים בחיי הנאמנות הדורשים התייחסות, כמפורט להלן:

1. מועד ההקניה לנאמנות;
2. מועד צמיחת הרווחים;
3. מועד חלוקת הרווחים ו/או הנכסים;
4. פירוק ו/או סיום חיי הנאמנות.

22.5 הוראות כלליות לגבי כל סוגי הנאמנויות - חיובה של הכנסת הנאמן במס

1. בר השומה ובר החיוב במס

ככלל, הנאמן הוא זה שיהיה בר השומה ובר החיוב במס בשל הכנסת הנאמן ובשל פעולות בנכסי הנאמן.

יחד עם זאת, נקבעו מספר חריגים אשר בהתקיימם, בר החיוב ובר השומה יהיה היוצר או הנהנה. ראה החריגים בסעיפים הרלוונטיים להלן.

2. ייחוס הכנסת הנאמן

לכל סוג נאמנות נקבע באופן ספציפי האם יראו את הכנסת הנאמן כהכנסת היוצר או כהכנסת הנהנה.

3. קביעת הכנסת הנאמן

הכנסת הנאמן או הכנסתו החייבת תיקבע על פי הוראות הפקודה.

האמור יחול גם אם הנאמן הוא תושב חוץ וגם אם הנאמנות היא על פי דין זר או שחלות עליה הוראות דין זר.

נציין כי הכנסות שהופקו באמצעות חברה להחזקת נכסי נאמנות (להלן "חברת ההחזקה") יחויבו במס בידי הנאמן בשנת המס בה הופקו או נצמחו ויחולו כל אלה (מתוך חוזר 3/2016):

א. העברת נכס על ידי הנאמן לחברת ההחזקה לא תחשב כמכירה לעניין חלק ה לפקודה או כהקניה לעניין פרק הנאמנויות.

ב. בהעברת נכס מחברת ההחזקה לנאמן לא יהיה אירוע מס.

ג. מכירת מניות חברת ההחזקה על ידי הנאמן יתחשב כמכירת הנכסים המוחזקים על ידה.

ד. לצורך חישוב המס, שיעור המס וקיצוז ההפסדים וכן לעניין פטורים ממס, יחשבו הכנסותיה והוצאותיה של חברת ההחזקה, כהכנסותיה והוצאותיה של הנאמן בנאמנות.

ה. העברת נכסים מחברת ההחזקה לנאמן לא תהווה אירוע מס. העברה של נכסים מחברת ההחזקה לנהנה תראה כחלוקה מהנאמן לנהנה, ותטופל בהתאם.

ו. עסקה תוצאתית בין הנאמן לחברת ההחזקה לא יתחשב כעסקה לצורך מס. כלומר, לא תוכר בגינה הוצאה מצד אחד והכנסה מהצד האחר.

4. שיעור המס

שיעור המס שבו תחויב הכנסת הנאמן הוא שיעור המס המירבי שנקבע בסעיף 121. אולם אם נקבע לסוג הכנסה של יחיד שיעור מס מיוחד, תחויב הכנסת הנאמן מאותו סוג בשיעור המס המיוחד.

דוגמאות מתוך חוזר 3/2016: רווח הון שהופק בידי הנאמן יתחייב בשיעור המס שבסעיף 91(ב) לפקודה; הנאמן יהיה זכאי לשיעור מס של 10% להכנסה מדמי שכירות מהשכרת דירת מגורים בישראל לפי סעיף 122 לפקודה, לשיעור מס של 15% על הכנסות ממקרקעין בחו"ל שחל עליהן סעיף 122א לפקודה, לשיעור מס של 25% או של 30% על הכנסות מדיבידנד שחל עליהן סעיף 125 לפקודה, ולשיעור מס של 15% או 25% על הכנסות ריבית שחל עליהן סעיף 125 לפקודה. בהתאם לסעיף 75(ב) לפקודה רואים את הכנסת הנאמן כהכנסת יחיד שהוא או היוצר או הנהנה בנאמנות,

לפי העניין. לאור האמור, יוטל על הכנסת הנאמן, בנוסף למס בשעורי המס המפורטים לעיל, גם מס נוסף החל על הכנסות גבוהות כהגדרתו בסעיף 121ב לפקודה ("מס יסף").

חוזר 3/2016 מוסיף לעניין פטורים וזיכויים כדלקמן: בהתאם לסעיף 75(ו) לפקודה הכנסת הנאמן לא תהנה מפטור או הקלה אחרת הניתנים להכנסה מוגבלת בתקרה, כגון: פטור מכוח חוק מס הכנסה (פטור ממס על הכנסה מהשכרת דירה למגורים), התש"ן-1990; פטור לפי סעיף 9(5) לפקודה, פטור לפי סעיף 9(28) לפקודה, ניכוי מכוח סעיף 125 לפקודה וכיו"ב. כמו כן, לא יחולו לגבי הכנסת הנאמן הוראות סעיף 11 לפקודה (הטבות מס בישובים) וזיכויים אישיים כאמור בפרק שלישי חלק ג' לפקודה (כגון: זיכוי לתושב, זיכוי בגין הפקדה לקופות-גמל). על הכנסת הנאמן יחול פטור שאינו מוגבל בתקרה, כגון פטור לתושב ישראל לראשונה, לתושב חוזר ותיק או לתושב חוזר, הקבוע בסעיפים 14 ו-97(ב) לפקודה (כאמור במפורש בסעיפים 75(ה), 75(א) ו-75(ב) לפקודה).

חוזר 3/2016 מוסיף לעניין זיכוי ממיסי חוץ כדלקמן: מסים ששולמו לרשות מס של מדינה מחוץ לישראל, בגין הכנסות הנאמן שהופקו או שנצמחו באותה מדינה והחייבות במס בישראל, לרבות מסים המשתלמים למדינות שהן חלק ממדינה פדרלית או לרשויות אזוריות שהן חלק מאותה מדינה, המחושבים כאחוז מההכנסה, ולמעט מסים עירוניים, ייחשבו כ"מסי חוץ" כהגדרת המונח בסעיף 199 לפקודה ויתירו בזיכוי כנגד המס החל בישראל על הנאמן, בהתאם להוראות פרק שלישי סימן ב' לפקודה, אף אם לא שולמו על ידי תושב ישראל ואף אם לא שולמו על ידי הנאמן. למשל: יוצר תושב חוץ בנאמנות תושבי ישראל, שילם מס במדינה זרה בשל הכנסות הנאמנות מהשכרת מקרקעין באותה מדינה. בישראל, מחויב הנאמן במס על אותה הכנסה והוא יהיה זכאי לקזז את המס הזר ששולם על ידי היוצר כנגד המס החל עליו בישראל בכפוף להוראות פרק שלישי סימן ב' לפקודה.

בעניין זה ניתנה החלטת מיסוי בהסכם מס' 3792/16 שעניינה זיכוי ממס זר בנאמנות קרובים המסווגת כנאמנות GRANTOR בארה"ב.

העובדות - יוצר תושב ארה"ב לצורכי מס, יצר נאמנות לטובת נהנים ישראליים. בישראל נאמנות זו מסווגת כנאמנות קרובים. הנאמנות מסווגת בארה"ב כנאמנות GRANTOR כך שיוצר הנאמנות ידווח על ההכנסות לרשויות המס בארה"ב בדוח האישי וישלם מס בארה"ב. לאחר פטירת היוצר הנאמנות תדווח לרשות המס בארה"ב על הכנסותיה ותשלם את המס החל. הכנסות הנאמנות מופקות בארה"ב וגם מחוצה לה. הבקשה - להסדיר את אופן מתן הזיכוי בשל מסי חוץ שיושגו בארה"ב על הכנסות שיופקו בארה"ב תחת הנאמנות.

החלטת המיסוי ותנאיה - נקבע כי ככל שהנאמנות תסווג כנאמנות קרובים אזי בגין ההכנסות שהופקו בארה"ב, כנגד המס האמריקאי ששולם יינתן זיכוי כנגד חבות המס של הנאמנות בישראל, סכום הזיכוי לא יעלה על גובה הזיכוי שהיה ניתן בכפוף להוראות כל דין (לפי הפקודה או האמנה), לו יחיד תושב ישראל היה מפקי הכנסה כאמור. על עודף זיכוי בנאמנות יחולו הוראות סעיף 205א לפקודה כל עוד הנאמנות תוגדר כנאמנות קרובים. לאחר שינוי סיווגה של הנאמנות מנאמנות קרובים לנאמנות מסוג אחר, הנאמן לא יוכל לנצל את עודף הזיכוי שבידו ליום שינוי סיווג של הנאמנות כנגד חבות המס של הנאמנות מיום זה ואילך. בנוסף, הובהר כי מיסים ששולמו בארה"ב על הכנסות שהופקו מחוץ לארה"ב לא ינתנו כזיכוי בישראל.

חוזר 3/2016 מדגיש כי הוראות סעיף 120 לפקודה (שומת הכנסתו של נפטר) לא יחולו על הכנסת הנאמנות לאחר פטירת הנאמן, היוצר או הנהנה.

5. דיווח

על הנאמן יחולו הוראות כל דין לעניין דיווח בשל הכנסת הנאמן ובשל נכסי הנאמן, אלא אם נאמר בפרק מיסוי הנאמנויות בפקודה במפורש אחרת.

6. קיזוז הפסדים

הפסדים שהיו לנאמן - הפסדים כאמור אינם ניתנים לקיזוז מהכנסתו של היוצר או של הנהנה והמס החל על הכנסת הנאמן אינו ניתן לקיזוז כנגד המס החל על הכנסות היוצר או הנהנה, אלא אם כן נאמר אחרת.

הפסדי היוצר או הנהנה - הפסדי היוצר או הנהנה אינם ניתנים לקיזוז כנגד הכנסת הנאמן, והמס החל על הכנסת היוצר והנהנה אינו ניתן לקיזוז כנגד המס החל על הכנסת הנאמן, אלא אם כן נאמר אחרת.

7. חישוב רווח הון בגין מכירת נכס על ידי נאמן; חישוב פחת בשל נכס בידי נאמן

כאשר נאמן מוכר נכס אשר:

1. הנכס הוקנה לו ללא תמורה.
2. הקנייתו היתה פטורה ממס או לא היתה חייבת במס.

אזי לצורך חישוב רווח הון במכירה, וכן לצורך חישוב הפחת בשל נכס כאמור - ייקבע המחיר המקורי של הנכס, יתרת המחיר המקורי ויום הרכישה של הנכס, כפי שהיו בידי היוצר וסכום הפחת יהיה הסכום שהיוצר היה רשאי לנכות בשל אותו נכס.

8. סיום הנאמנות

בעת סיום הנאמנות:

1. לעניין סיווג הפסדי הנאמן למקור ההכנסה - הסיווג ייעשה בהתאם לסיווגם בידי הנאמן.
2. לעניין הפסדי הנאמן המועברים משנות מס קודמות - יראו אותם כהפסדים מועברים של היוצר או של הנהנה, לפי העניין. לפי חוזר 3/2016 הפסדים מועברים ליוצרים לפי שווי הנכסים שהוקנו במועד הקנייתם ולפי סעיף 75(ד) הפסדים מועברים לנהנים לפי חלקם היחסי בהפסים הנקבע לפי חלקו היחסי בחלוקות שנעשו בארבע השנים המסתיימות בתום שנת סיום הנאמנות.
3. לעניין חישוב רווח ההון בידי נהנה שחולק לו נכס, ולצורך חישוב הפחת בשל הנכס - יראו את מחירו המקורי של הנכס, את יתרת מחירו המקורי, ואת יום רכישתו, כפי שהיו בידי הנאמן, וסכום הפחת יהיה הסכום שרשאי היה הנאמן לנכות בשל אותו נכס.

9. הקניה בידי חבר בני-אדם

כאשר חבר בני-אדם מקנה נכס לנאמן, אזי על פי סעיף 75 לפקודה:

1. יראו את ההקניה כמכירה לעניין הוראות הפקודה;
2. יראו את הנכס שהוקנה כדידידנד שחולק לבעלי המניות היחידים המחזיקים בזכויות באותו חבר בני-אדם, במישרין או בעקיפין. בהתאם לחוזר 3/2016 סכום ההכנסה מדידידנד יחושב לפי שווי השוק ביום ההקניה ללא הפחתת מס רווחי הון ששולם במועד מכירתו ובתוספת גילום סכום המס החל בשל חלוקת סכום זה כדידידנד. הוראה זו תחול לדברי החוזר, גם אם לבעלי המניות יתרות זכות בחברה המקנה וגם אם אין בחברה המקנה יתרת עודפים לחלוקה. כאשר החזקת המניות בחברה המקנה הינה באמצעות שרשרת חברות יראו את חלוקת הדידידנד לאורך השרשרת ויחולו הוראות הפקודה לרבות לעניין ניכוי מס במקור. חוזר 3/2016 מוסיף כדלקמן: על חבר בני האדם המקנה יחולו הוראות סעיף 91(ד) לפקודה והוא יהיה חייב במקדמת רווח הון בשל רווח ההון שנוצר לו, ובנוסף יהיה חייב בניכוי מס במקור בשל זקיפת הדידידנד הרעיוני לבעלי המניות היחידים במישרין או בעקיפין, בחבר בני האדם, לפי שיעור המס הקבוע בסעיף 125b לפקודה. בעלי המניות היחידים יהיו חייבים בדיווח על ההכנסה מהדידידנד הרעיוני בדו"ח מכוח סעיף 131 לפקודה. החוזר מבהיר כי כל בעלי המניות היחידים במישרין או בעקיפין בחברה המקנה ייחשבו כאילו קיבלו דידידנד כתוצאה מהקניית הנכס וזאת גם אם הם אינם נחשבים ליוצרים בנאמנו כאמור בסעיף 3 להלן.

3. בעל מניות מהותי, במישרין או בעקיפין, בחבר בני-האדם שהקנה את הנכס לנאמן, עשוי להיחשב גם הוא ל"יוצר".

4. חוזר 3/2016 מסביר את הצורך בסעיף 75 ומוסיף מקרים בהם פרק הנאמנויות לא יחול בהקשר של חברה המקימה נאמנות כדלקמן:

"הוראת סעיף 75 לפקודה הינה הוראה אנטי תכנונית שנועדה, בין היתר, לשלול העברת נכסי חברה לבעלי מניותיה בפטור ממס באמצעות הקמת נאמנות והקניית נכסים מהחברה לנאמנות, או לשלול דילוג על שלב אחד של מיסוי מתוך שני שלבי המיסוי של שיטת המיסוי הדו-שלבי הנהוגה בישראל באמצעות הקמת נאמנות והקניית נכסים מהחברה לנאמנות. פעמים רבות, יש צורך בהקמת נאמנות על ידי חברה, לצורך מסחרי גרידא, ולכן ראוי היה להסיר את חסמי המס שפורטו לעיל הקיימים עקב הוראות סעיף 75 ביצירת נאמנות על ידי חבר בני אדם, וזאת במקרים בהם ברור כי אין ביצירת הנאמנות משום תכנון מס או הפחתה לא ראוייה של חבות המס. לאור האמור, לשם שימור עקרון הנייטרליות המיסויית, לפיו, לא יוטל נטל מס נוסף, מחד, אך לא יינתן יתרון מיסויי, מאידך, ביצירת נאמנויות ובפעילותן, תאפשר רשות המסים שלא להחיל את פרק הנאמנויות על נאמנויות שנוצרות על ידי חברה בהתקיים כל התנאים המפורטים להלן:

א. היוצר היחיד בנאמנות הוא חברה שלציבור יש עניין בה (להלן: "החברה") ולא תאגיד שרווחיו מיוחסים לצורך למס לבעלי הזכויות בו כגון שותפות. לעניין זה, לא יראו בעל מניות בחברה כ"יוצר" מכוח ההוראות שבסעיפים 75(א) ו-75(2) לפקודה. במקרים חריגים רשות המסים תבחן את האפשרות ליתן הקלה גם ביחס לחברות שלציבור אין עניין בהן, ובכפוף לנסיבות העניין.

ב. היוצר, היינו החברה, היא גם הנהנה היחיד בנאמנות.

ג. בכתב הנאמנות נקבע באופן מפורש ובלתי חוזר כי לא ניתן לצרף נהנה נוסף לנאמנות מעבר לחברה.

ד. הנכס שהוקנה לנאמנות נרשם במאזן של החברה כנכס (ולא כנכס חוץ מאזני), ותוצאות הפעילות של הנאמנות נכללות בדו"ח רווח והפסד של החברה.

ה. היוצר והנאמן יודיעו על ייחוס ההכנסה ליוצר (היינו החברה) לפי סעיף 75(ח) לפקודה ולא יוכלו לחזור בהם מבחירתם. ההודעה על ייחוס ההכנסה כאמור תימסר תוך 30 יום ממועד הקמת הנאמנות.

ו. החלת ההסדר האמור תתבצע במסגרת החלטת מיסוי ביחידה למיסוי בין לאומי של רשות המסים לאחר בדיקת כל נסיבות העסקה וקביעת הגבלות ודרישות נוספות בהתאם לנסיבות העניין.

בהתקיים התנאים לעיל, לא יחולו הוראות סעיפים 75(ג) ו-75(ד) לפקודה על הכנסות הנאמן בנאמנות והכנסותיה יתחייבו במס בשיעור הקבוע בסעיף 126(א) לפקודה. כמו כן על הקנייה לנאמנות כאמור לא יחולו הוראות סעיף 75 לפקודה. יודגש כי בכל מקרה אחר, זולת זה המפורט לעיל, במסגרתו מקנה חבר בני אדם נכס לנאמנות, יחולו הוראות פרק הנאמנויות כלשונן לרבות הוראת סעיף 75 לפקודה."

22.6 נאמנות תושבי ישראל

1. זהות היוצר וזהות הנהנה

בהתאם לסעיף 75(א) ו-75(2) ישנן שתי אפשרויות לסיווג נאמנות כנאמנות תושבי ישראל:

אפשרות א'

נאמנות שמתקיימים בה כל אלה:

- א. במועד יצירתה - יוצר אחד לפחות ונהנה אחד לפחות בה היו תושבי ישראל.
- ב. בשנת המס - יוצר אחד לפחות או נהנה אחד לפחות בה הינו תושב ישראל.

או

נאמנות שכל יוצריה נפטרו ובשנת המס נהנה אחד לפחות בה הוא תושב ישראל.

אפשרות ב' - אפשרות שיווית

נאמנות שאינה נאמנות תושבי חוץ או נאמנות נהנה תושב חוץ או נאמנות קרובים.

הערות

- על אף האמור לעיל, לא יראו נאמנות לפי צוואה כנאמנות תושבי ישראל.
- נאמנות תיחשב כנאמנות תושבי ישראל בין אם היא נאמנות הדירה ובין אם היא נאמנות בלתי הדירה.

2. קביעת תוצאות המיסוי

בנאמנות מסוג זה, יראו את נכסי והכנסות הנאמנות כנכסי והכנסות היוצר²⁷, וכאשר כל יוצריה נפטרו יראו את הכנסת הנאמן כהכנסתו של יחיד תושב ישראל ואת נכסי הנאמן כנכסים של יחיד תושב ישראל. המשמעות היא שנאמנות כזו חייבת במס על כלל הכנסותיה המופקות בישראל ומחוצה לה.

תוצאות המיסוי תיקבענה בהתאם לתושבות היוצר (או של יחיד תושב ישראל), כמפורט בשלבי המיסוי הבאים:

א. שלב הקניית נכסים מאת היוצר לנאמנות

על ידי יוצר יחיד

ההקניה לא תיחשב כמכירה לעניין הוראות חלק ה' לפקודה. חוזר 3/2016 מוסיף כי על הקניית זכות במקרקעין או זכות באיגוד מקרקעין לנאמנות תושבי ישראל יחולו הוראות חוק מיסוי מקרקעין (ראה גם סעיף 22.12 להלן). לגבי הקניית מלאי, מוסיף החוזר, יחול חיוב במס בהתאם לסעיפים 1(2) ו-85 לפקודה.

על-ידי יוצר חברה

כאמור בסעיף 22.5(9) לעיל, יראו העברה כאמור כמכירת הנכסים המועברים על ידי החברה וקבלתם בידי בעלי המניות כדיבידנד.

ב. שלב צמיחת רווחים בידי הנאמנות

הכנסת הנאמן תחויב במס בשנת המס שבה הופקה או נצמחה.

11. כללי

ככלל, מאחר ורואים את הכנסת הנאמן כהכנסתו של יוצר שהינו יחיד תושב ישראל, הרי שהמס יחול על הכנסות הנאמנות שמקורן בישראל או מחוץ לישראל.

שיעור המס שבו תחויב הכנסת הנאמן הוא שיעור המס המירבי שנקבע בסעיף 121 לפקודה (שיעור המס החל על יחידים), לרבות שיעורי מס מיוחדים על הכנסות ספציפיות (כגון ריבית, הכנסות שכירות וכדומה) וללא התחשבות בניכויים, זיכויים וקיצבאות מכח הוראות הפרק השלישי בחלק ג

²⁷ בנסיבות מסוימות יראו את נכסי והכנסות הנאמנות כנכסי והכנסות הנהנה, ראה החריג בסעיף ה(2) להלן.

לפקודה, הטבות מס ליישובים לפי סעיף 11 לפקודה, וכן ללא פטורים הניתנים להכנסות המוגבלות בתקרה.

אם הנאמנות היתה לנאמנות תושבי ישראל לאחר שיוצר אחד בה היה לתושב ישראל לראשונה, לתושב חוזר ותיק או לתושב חוזר - אזי יחולו על הכנסת הנאמן ההטבות המוקנות בפקודה לתושב ישראל לראשונה ולתושב חוזר ותיק או לתושב חוזר בסעיפים 14(א) או (ג), 16 או 97(ב) או (ב3) (להלן: "תושב זכאי"), לפי העניין ובלבד שכל הנהגים גם הם תושבים זכאים או תושבי חוץ (התווסף בתיקון 197). הוראה זו תחול גם על נאמנות תושבי ישראל שכל היוצרים בה הם תושב ישראל לראשונה או תושב חוזר ותיק והנאמנות הוקמה בתוך תקופת ההטבה לפי סעיף 14(א), קרי 10 שנים או 5 שנים. בהתאם להוראת המעבר לתיקון 197 ההוראה תחול ביחס לנאמנות שהפכה לנאמנות תושבי ישראל לאחר שיוצר אחד בה היה לתושב זכאי לאחר 1.8.2013 (ראו לעניין הפטורים מחובות הדיווח בסעיף 22.14(יב) להלן).

בהתאם לעמדת רשות המיסים מיום 26.10.2009 נאמן בנאמנות תושבי ישראל או בנאמנות לפי צוואה שנחשבת לתושבת ישראל, שהפיק או שנצמחו לו הכנסות מחוץ לישראל, אמור לדווח על אותן הכנסות חוץ כשהן מתורגמות לש"ח לפי כללי מס הכנסה (המרה לשקלים חדשים של סכומים שמקורם מחוץ לישראל) התשס"ד-2003 (להלן: "כללי ההמרה"). ביחס לדוחות השנתיים לשנים 2006-2009, בשל הקושי הכרוך בתרגום בדעיבד של פעולות ועסקאות בשנים הללו, הוחלט לאפשר לנאמנים להגיש את הדוחות האמורים כשכל הכנסות החוץ הכלולות בהם מתורגמות לפי השער היציג של המטבע הרלוונטי בתום שנת המס בלבד. מודגש כי הדוח השנתי לשנת 2010 ואילך יוגש בהתאם לדין הרגיל הקבוע בפקודה ובתקנות מכוחה, לרבות בהתאם לכללי ההמרה.

2. תקנות הייעוד – חוב חלק מהכנסת הנאמן במס כאילו הופקה על ידי נהנה תושב חוץ כפי שהוסבר לעיל, נאמנות תושבי ישראל כפופה למיסוי בישראל על כלל הכנסותיה בעת שהן מופקות, ובכלל זה גם ההכנסות המיוחסות לנהנה תושב חוץ אשר יתכן כי היו פטורות בידיו אם היה מפקיד אותן ישירות.

על מנת להקל על נהנים תושבי חוץ בהקשר זה, הותקנו **תקנות מס הכנסה (ייעוד הכנסה לנהנה יחיד תושב חוץ וקביעת רווח הון בנאמנות מיועדת), התשס"ח-2008** (לעיל ולהלן: "תקנות הייעוד" או "התקנות").

להלן נפרט את הוראות התקנות בתמצית:

התקנות מתייחסות לנאמנות שבה שיעור מהכנסת הנאמן ו/או מנכסי הנאמן מיועד ל"נהנה מיועד" שהינו יחיד תושב חוץ בנאמנות תושבי ישראל או בנאמנות לפי צוואה, והכל בתנאים ובהגדרות שנקבעו. בהתקיים האמור בתקנות, ניתן לבצע שינוי באופן חישוב המס בשלב צמיחת הרווחים, כך שכאשר מדובר בהכנסה המיועדת (לרבות נכס המיועד) לנהנה תושב חוץ, אזי חישוב המס ייעשה כאילו אותו נהנה תושב חוץ, ולא היוצר, הוא שהפיק את ההכנסה המיועדת (או מכר את הנכס המיועד) במישרין.

חישוב המס החל על הכנסה המיועדת לנהנה מיועד (לרבות רווח הון ממכירת נכס מיועד) יהיה כאילו מדובר בהכנסתו של הנהנה המיועד (ולא של היוצר), ובהתאמה ייוחסו גם ניכויים והוצאות שהוצאו בשל הכנסת הנאמן על פי חלקו של הנהנה המיועד.

על מנת ליהנות מחישוב כאמור, נדרש, בין היתר, כי הנאמן ימסור הודעה לפקיד השומה שבה הוא מצהיר כי הנאמנות היא נאמנות מיועדת וכי הוא מבקש שבחישוב הכנסתו יחולו הוראות תקנות הייעוד. שנת המס שבה יחל החישוב האמור ("שנת התחילה") הינה שנת המס שלאחר שנת המס שבה מסר הנאמן הודעה כאמור (למעט כאשר מדובר בנאמנות שמסרה את ההודעה בתוך שלושה חודשים ממועד הקמתה ואז שנת התחילה שלה הינה אותה שנת מס-שנת ההקמה).

על מנת שיהיה ניתן לבצע ייחוס בין הרווח שמיוחס לתקופה שטרם שנת התחילה (שבה ההכנסות והנכסים המיועדים ממוסים כהכנסת היוצר) לבין הרווח המיוחס לתקופה של שנת התחילה ואילך (שבה ההכנסות והנכסים המיועדים ממוסים כהכנסת הנהנה המיועד) יראו את הנאמן ככזה שביצע מכירה רעיונית של הנכסים המיועדים ביום ה-31.12 לשנה שקדמה לשנת התחילה, כלומר יראו את הנאמן כאילו בתאריך זה הוא מכר ורכש מחדש את אותם נכסים מיועדים ותחול חבות במס כאילו באותו מועד נמכרו הנכסים על ידי היוצר (הוראות חלק ה' לפקודה יחולו על מכירת הנכסים כאמור). תשלום המס על המכירה הרעיונית כאמור, מהווה תנאי סף להחלת התקנות.

יש לשים לב כי כתוצאה מהחלת התקנות הרי שמשנת התחילה ואילך, כל הקניה לנאמנות של נכס אשר מיועד לנהנה המיועד תחשב כמכירה על ידי היוצר והמס יחושב כאילו בוצעה מכירה ישירות מהיוצר לאותו נהנה מיועד. כמו כן משנת התחילה ואילך, נכסים מיועדים שימכרו על ידי הנאמן יראו אותם כאילו נמכרו על ידי הנהנה המיועד ויחושב מס על רווח ההון בהתאם.

יודגש כי על מנת למנוע מצב של שימוש לרעה בתקנות, נקבעו גם הוראות שלפיהן אם בפועל הנאמן חילק לנהנה המיועד סכומים אשר נמוכים משיעור חלקו של אותו נהנה, אזי תחול סנקציה בדמות הוספת אותה "הכנסה נוספת" להכנסת הנאמן אשר תחייב במס בשיעור של 70% ללא זכות קיזוז, פטור או הקלה.

ככלל, התקנות יחולו רק על "נאמנות מוטבת" כהגדרתה בתקנות קביעת השומה (ראה פירוט בסעיף 2 להלן), כאשר באופן כללי מדובר בעיקר על נאמנויות בלתי הדירות. תחולת התקנות הינה על הכנסות הנאמן שהופקו או נצמחו החל ביום 1.1.2006 והן יחולו גם על נאמנויות שהוקמו לפני המועד האמור, והכל בכפוף לסייגים המנויים בתקנות. נציין לסיים כי הודעה שהיה צריך להגיש לפי תקנות הייעוד לפני מועד פרסומן, היה עליה להיות מוגשת עד ליום 31.12.09 (בהתאם לדחייה שניתנה על ידי מנהל רשות המיסים ופורטה לעיל), ואולם שנת התחילה לא תהא קודמת לשנת המס 2006.

ג. שלב חלוקת נכסי הנאמנות כללי

ככלל, חלוקת נכס מהנאמנות תהיה חייבת או פטורה ממס לעניין הוראות חלק ה' לפקודה, כפי שהיה אילו היה הנכס מועבר מהיוצר לנהנה במישרין, כלומר חלוקה של נכס מהנאמנות לנהנה תהא פטורה ממס או תחוייב במס (לדוגמא אם תעמוד בתנאי סעיף 97(א)(5) - מתנה לקרוב או העברה לתושב חוץ, בהתאמה), כאילו היתה העברה של נכסים מתושב ישראל לנהנה במישרין. לעניין זה, יראו את היוצר כתושב ישראל, גם אם במועד החלוקה היה תושב חוץ. במקרה בו היו בנאמנות מספר יוצרים, והעברה לפחות מאחד מהם לנהנה היתה מחויבת במס אילו היתה נעשית במישרין, תחויב החלוקה במס.

2. תקנות קביעת השומה – חוב חלוקת סכומים המיוחסים לנהנה תושב חוץ

על מנת להקל על נהנים תושבי חוץ, ובד בבד עם התקנת תקנות הייעוד (המפורטות בסעיף 2 לעיל), הותקנו גם תקנות מס הכנסה (הוראות לעניין תיקון שומת הכנסת הנאמן וקביעת רווח הון בידי בעקבות חלוקה לנהנה תושב חוץ), התשס"ח-2008 (להלן: "תקנות קביעת שומה" או "התקנות").

להלן נפרט את הוראות התקנות בתמצית:

להבדיל מתקנות הייעוד אשר מאפשרות שינוי בחישוב המס "באופן שוטף" בשלב צמיחת הרווחים, הרי שתקנות קביעת השומה מאפשרות לבצע שינוי בחישוב המס "בדיעבד" בשלב חלוקת הכסף לנהנים הזרים. על פי תקנות קביעת השומה, בשנה שבה חולק כסף לנהנה תושב חוץ, יראו את הסכום המיוחס לנהנה תושב החוץ (כהגדרת סכום זה בתקנות) כהכנסה של הנהנה תושב החוץ ולא של היוצר.

בתקנות נקבע כיצד יש לבצע את חישוב המס ולחלק את הסכום המיוחס לתושב החוץ בין שנת המס שבה בוצעה החלוקה לבין עד ארבע שנים שקדמו לה (אבל בכל מקרה רק החל משנת 2006). המשמעות הינה כי בשנים אלה יבוצע תיקון בשומת המס שבוצעה לגבי הכנסת הנאמן אשר כללה גם את הסכומים המיוחסים לנהנה תושב החוץ ומוסתה בהתאם, וזאת גם אם מדובר בשומה סופית.

על מנת להנות מחישוב כאמור, נדרש, בין היתר, כי הנאמן יבקש במסגרת הדוח השנתי לשנת המס שבה היתה חלוקה שיחולו תקנות אלה בקביעת ההכנסה החייבת.

בדומה לתקנות הייעוד, יראו את הנאמן ככזה שביצע מכירה רעיונית של נכסי הנאמנות ביום ה-31.12 לשנה שקדמה לשנת המס שבה היתה החלוקה הראשונה, כלומר יראו את הנאמן כאילו בתאריך זה הוא מכר ורכש מחדש את אותם נכסים ותחול חבות במס כאילו באותו מועד נמכרו הנכסים על ידי היוצר (הוראות חלק ה' לפקודה יחולו על מכירת הנכסים כאמור). תשלום המס על המכירה הרעיונית כאמור, מהווה תנאי סף להחלת התקנות. כמו כן, כתוצאה מהחלת התקנות הרי שלאחר הבקשה להחלת התקנות, כל הקניה לנאמנות תחשב כמכירה על ידי היוצר והמס יחושב כאילו בוצעה מכירה ישירות מהיוצר לאותו נהנה תושב חוץ.

יודגש כי על מנת למנוע מצב של הטבת יתר, נקבעו גם הוראות שלפיהן אם בפועל הסכום המיוחס לנהנה תושב החוץ נמוך מכלל הכנסת הנאמן בשנת מס מסוימת, אזי ייוחס באותה השנה לנהנה תושב החוץ חלק נוסף מהכנסת הנאמן.

ככלל, התקנות יחולו רק על "נאמנות מוטבת" כהגדרתה בתקנות קביעת השומה, כאשר באופן כללי מדובר בעיקר על נאמנויות בלתי הדירות.

תחולת התקנות הינה על הכנסות הנאמן שהופקו או נצמחו החל ביום 1.1.2006 והן יחולו גם על נאמנויות שהוקמו לפני המועד האמור, והכל בכפוף לסייגים המנויים בתקנות. יצוין כי לשם מניעת כפל הטבות, נאמן אשר יבחר בהחלת תקנות הייעוד, לא יחולו לגביו, החל בשנת התחילה, תקנות קביעת השומה.

ד. חלוקה לנהנים לאחר סיום הנאמנות

אם לאחר שהסתיימה נאמנות תושבי ישראל, ולאחר חלוקת נכסיה, נותרו בה הפסדים שלא קוזזו, ואשר אילו היו רווחים, היו מתחייבים במס בישראל, ייחשבו הפסדים אלו כהפסדיו של היוצר.

במקרה בו היו בנאמנות מספר יוצרים, יחושב חלק יחסי בהפסדים כהפסדו של כל אחד מהיוצרים, בהתאם לשווי הנכסים שהוקנו לנאמן כפי שהיה בעת ההקניה.

בנאמנות תושבי ישראל שכל יוצריה נפטרו לפני שנת המס יחשבו ההפסדים כהפסדיו של הנהנה. היו מספר נהנים, ההפסד יתחלק בין הנהנים כפי חלקם בארבע השנים המסתיימות במועד סיום הנאמנות.

ה. חריגים

(1) נאמנות הדירה שבה יוצר אחד בלבד שהוא תושב ישראל (סעיף 75ז(ח) לפקודה)

בנאמנות תושבי ישראל שהיא נאמנות הדירה שבה יוצר אחד בלבד שהוא תושב ישראל, יכולים היוצר והנאמן להודיע על בחירתם כי בר השומה ובר החיוב במס בשל הכנסת הנאמן יהיה היוצר. כאשר לעניין זה יראו יוצר ובן זוגו כיוצר אחד ובלבד שכן זוגו הוא תושב ישראל.

במקרה זה לא תחול ההוראה לפיה הכנסת הנאמן תחויב בשיעור המס המירבי החל על יחיד תושב ישראל כאמור בסעיף ב' לעיל.

את הבקשה בטופס 148 יש להגיש לפקיד השומה יחד עם הדוח לפי סעיף 131 לפקודה לשנת המס שבה נוצרה הנאמנות. בהתאם לחוזר 3/2016 ניתן להגיש את הטופס יחד עם ההודעה על יצירת נאמנות המוגשת בתוך 90 יום ממועד היצירה.

כל עוד היוצר בחיים והוא תושב ישראל, לא ניתן לחזור מהבקשה.

ההוראות אשר נקבעו במסגרת חריג זה יחולו כל עוד היוצר הוא תושב ישראל.

חוזר 3/2016 מוסיף כדלקמן:

"בר השומה ובר החיוב במס בשל הכנסת הנאמן יהיה היוצר. יחד עם זאת, ניתן לגבות חוב מס סופי שהיה ליוצר בשל הכנסת הנאמן גם מנכסי הנאמן ומהכנסת הנאמן. יובהר, כי גבית המס כאמור מהנאמן תעשה אך ורק מנכסים המוחזקים על-ידו ב"כובעו" כנאמן של אותה נאמנות ו/או מהכנסות שבידו ב"כובעו" כנאמן של אותה נאמנות.

במקרה שבו נחשבת הכנסת הנאמן כהכנסת היוצר, כאמור לעיל, תצורף הכנסת הנאמן בנאמנות לשאר הכנסות היוצר באותה שנה לכל דבר ועניין, ובכלל זה לעניין קיזוז הפסדים, פטורים, וחישוב המס. כך למשל, יוכל היוצר להחיל את הפטור שלפי סעיף 9(5) לפקודה על הכנסת הנאמן המיוחסת לו (עם זאת, ככלל, הכנסה כאמור לא תיחשב כהכנסה מיגיעה אישית בידיו), להחיל עליה את מדרגות המס שלו וכן לכלול בחישוב המס החל על הכנסתו זיכויים אישיים, כגון זיכוי לפי סעיף 11 לפקודה או את הוראות הפרק השלישי בפרק ג'.

מסי חוץ ששולמו בגין הכנסות החוץ של הנאמן בנאמנות (המיוחסות כאמור ליוצר), ייחשבו כמיסי חוץ ששולמו על ידי היוצר ויינתנו בזיכוי כנגד המס החל בישראל על היוצר בהתאם להוראות חלק י' פרק שלישי.

בחרו יוצר ונאמן בחלופת הייחוס ליוצר כאמור לעיל, לא יחולו הוראות סעיפים 75 ו-75ז(ב)-(ה) לפקודה על הכנסת הנאמן, שכן היא נחשבת להכנסת היוצר.

נפטר היוצר או שחדל להיות תושב ישראל, יהא הנאמן בר השומה ובר החיוב במס בשל הכנסות הנאמנות ויחולו עליו הוראות פרק הנאמנויות. על הכנסת הנאמן לאחר פטירת היוצר כאמור, לא יחולו הוראות סעיף 120 לפקודה.

כאמור לעיל, מהמועד שהיוצר חדל להיות תושב ישראל, מתבטל ההסדר שבסעיף 75ז(ח). כמו כן, אם בעקבות שינוי התושבות של היוצר כאמור משתנה סיווגה של הנאמנות לנאמנות תושבי חוץ, יחול סעיף 100 לפקודה על הנאמן, בהתאם לסעיף 75ח(ג) לפקודה."

(2) נאמנות בלתי הדירה שהכנסת הנאמן חולקה לנהנה תושב ישראל (סעיף 75ז(ז) לפקודה)

כאשר מדובר בנאמנות בלתי הדירה, והכנסת הנאמן חולקה לנהנה תושב ישראל, אזי יראו את הכנסת הנאמן כהכנסת הנהנה, ולא תחול ההוראה לפיה הכנסת הנאמן תחויב בשיעור המס המירבי החל על יחיד תושב ישראל כאמור בסעיף ב' לעיל וכן יתר תוצאות המיסוי ישתנו בהתאם, בכפוף להתקיימות כל התנאים הבאים:

- החלוקה נעשתה לפני תום ששה חודשים מסוף שנת המס שבה הופקה ההכנסה או נצמחה, או עד מועד הגשת הדוח לשנת המס האמורה, לפי המוקדם.
- ההכנסה נכללה בדוח שהגיש הנאמן לפי סעיף 131 לפקודה כהכנסה שחולקה ולא הובאה בחשבון בחישוב הכנסת הנאמן או הכנסתו החייבת.
- ההכנסה נכללה בדוח שהגיש הנהנה לפי סעיף 131 לפקודה לאותה שנת מס.
- הנאמן והנהנה צירפו לדוח שהגישו לפי שני התנאים האחרונים לעיל, לפי העניין, הודעה בטופס 142 על החלוקה ועל בחירתם שיראו את הכנסת הנאמן שחולקה, כהכנסת הנהנה. בהתאם לחוזר 3/2016 נקבעו הוראות נוספות:
- ייחוס ההכנסות לנהנה יחול רק על החלק שחולק לו בפועל בהתאם לתנאי הסעיף, ואילו היתרה תיוותר כהכנסת הנאמן ותדווח על ידו כנדרש. מאידך לא יוכל הנאמן לייחס הכנסות לנהנה מעבר להכנסתו באותה שנה. החוזר מצייין כי על סכומי החלוקה המדווחים כהכנסת הנהנה לקבל ביטוי בדוחות הנאמנות לאותה שנת מס.

- מיסי חוץ ששולמו בגין הכנסת החוץ של הנאמן המיוחסת לנהנה ייחשבו כאילו שולמו על ידי הנהנה וינתנו כזיכוי כנגד המס החל בישראל.
 - הכנסה שיוחסה לנהנה בהתאם להוראות סעיף 175(ז) לפקודה, תשמור על אופייה כפי שהייתה בידי הנאמן. במסגרת תיקון 165, נקבעו הוראות למקרה בו היו בשנת מס סוגים שונים של הכנסות בידי הנאמן והנאמן חילק לנהנה חלק מההכנסות שהופקו בשנת המס: ככלל, יראו כאילו חולק לנהנה חלק יחסי מכל סוגי ההכנסות שהופקו באותה שנה בידי הנאמן בנאמנות, כיחס ההכנסה שחולקה לו לכלל הכנסת הנאמן בנאמנות באותה שנה מס; ברם, אם מצא פקיד השומה כי אותה הכנסה שחולקה לנהנה, יועדה מראש לאותו נהנה מסוים כבר בכתב הנאמנות, תיוחס לו ההכנסה האמורה, ולא ייוחס לו חלק יחסי מכלל הכנסת הנאמן בנאמנות.
 - מובהר כי הוראות סעיף 175(ז) לפקודה אינן גורעות מהוראות סעיף 175(ו) לפקודה:
 - לגבי חלוקת הכנסת הנאמנות לנהנה תושב ישראל, ככל שמתקיימים תנאי סעיף 175(ז), ההכנסה תיוחס לנהנה.
 - יראו בחלוקת הנכס לנהנה כהעברתו מהיוצר לנהנה במישרין, בהתאם להוראות סעיף 175(ו) לפקודה, ויחול מיסוי בהתאם; אם העברה כאמור אינה פטורה ממס, יהא על הנאמן לשלם את המס החל על החלוקה האמורה וזאת בנוסף למס שיחול על הנהנה כתוצאה מייחוס ההכנסה אליו.
 - ניתן להחיל את הוראות סעיף 175(ז) גם על נאמנות נהנה תושב ישראל שאינה נאמנות קרובים וזאת ביחס לכל נהנה שהוא תושב ישראל בנאמנות ובלבד שיתקיימו התנאים שבסעיף.
- (3) בחירה ב"יוצר מייצג" כבר השומה ובר החיוב**
- על אף העיקרון כי הנאמן הוא בר השומה ובר החיוב במס, ועל מנת לסייע בידי נאמנים תושבי חוץ, נקבע במסגרת תיקון 165, כי בנאמנות תושבי ישראל, אשר **אין בה נאמן תושב ישראל**, בר השומה ובר החיוב במס יהיה יוצר תושב ישראל **"היוצר המייצג"**, והכל בהתקיים הנסיבות המנויות בסעיף 175, וביניהן:
- הנאמן הודיע על בחירתו בהחלת הוראות סעיף זה והצהיר כי הוא מתחייב למסור ליוצר המייצג כל מידע הנדרש לו כדי להגיע לידיעה מלאה בדבר הכנסות הנאמן או נכסי הנאמן.
 - לגבי נאמנות תושבי ישראל – כל היוצרים, לרבות היוצר המייצג, הודיעו על בחירתם ביוצר המייצג כבר השומה ובר החיוב ובהחלת הוראות סעיף זה.
 - הודעות הנאמן וכל היוצרים תוגשנה בטופס 144 במסגרת הדוח השנתי המוגש על ידי היוצר המייצג לשנת המס הראשונה שבה בחרו הנאמן וכל היוצרים בהחלת הוראות סעיף זה.
 - לא ניתן לחזור מבחירת היוצר המייצג כל עוד הוא בחיים והוא תושב ישראל ואין נאמן תושב ישראל בנאמנות.
- חוזר 3/2016 מוסיף כדלקמן: "במנגנון המס שבסעיף 175 לפקודה, בניגוד למנגנון המס שבסעיף 175(ח) לפקודה, הכנסת הנאמן בנאמנות אינה מתווספת להכנסות היוצר המייצג אלא היא שומרת על אופייה כהכנסת הנאמן בנאמנות, ומתחייבת במס בהתאם להוראות סעיף 175 לפקודה. כלומר, על הכנסת היוצר המייצג "חלות כל ההוראות שהיו חלות על הכנסת הנאמן בנאמנות אילו לא היה נבחר לה יוצר מייצג. יחד עם זאת, הוראות כל דין לעניין תשלום המס, דיווח, גבייה ועונשין, יחולו על היוצר המייצג בשל הכנסת הנאמן ובשל נכסי הנאמן באותה נאמנות."
- "על הכנסת הנאמן יחולו הוראות סעיף 175 לפקודה בדרך ובסכום שהנאמן היה נישום או מחויב אילו לא הבחירה בהוראות הסעיף. היוצר המייצג לא יוכל לקזז הפסדים שנוצרו בנאמנות כנגד הכנסתו החייבת ולהפך, הפסדים שנוצרו ליוצר המייצג לא יקוזזו כנגד הכנסות הנאמנות; המס הזר החל על הכנסות החוץ של היוצר המייצג (שלא במסגרת הנאמנות) לא יהיה ניתן לקיזוז כנגד הכנסות החוץ של הנאמנות, ולהיפך. שיעור המס בו תחויב הכנסת הנאמן בנאמנות, בידי היוצר המייצג, הוא שיעור המס המרבי שנקבע בסעיף 121 לפקודה, בכפוף לאמור בסעיף 175(ה) לפקודה; על הכנסת הנאמן בנאמנות, בידי היוצר המייצג, לא יחול פטור ממס החל על הכנסה מוגבלת בתקרה, וכן לא יחולו לגביה הוראות סעיף 11 לפקודה או הוראות הפרק השלישי בחלק ג' לפקודה.
- ניתן לגבות חוב מס סופי של היוצר המייצג הנובע מהכנסת הנאמן בנאמנות, הן מהנאמן והן מכל אחד מהיוצרים וזאת גם אם חדל להיות תושב ישראל."

3. שינוי תושבות היוצר

אם היוצר חדל להיות תושב ישראל - עדיין יראו את הנאמנות כנאמנות תושבי ישראל, ויראו את הכנסת ונכסי הנאמן כהכנסתו ונכסיו של יחיד תושב ישראל.

הוראות סעיף 100א לפקודה לא יחולו לגבי נאמנות תושבי ישראל ביום שבו חדל היוצר להיות תושב ישראל, כל עוד הנאמנות היא נאמנות תושבי ישראל.

4. נאמנות שחדלה להיות נאמנות תושבי ישראל ושינוי סוג הנאמנות

נאמנות תחדל להיות נאמנות תושבי ישראל החל במועד שלא התקיימו בה התנאים שפורטו בסעיף 1 לעיל (להלן: "יום הסיום").

נאמנות תושבי ישראל שהפכה לנאמנות נהנה תושב חוץ - יראו לעניין הוראות חלק ה' לפקודה, את נכסי הנאמן כאילו נמכרו ביום הסיום לתושב חוץ.

נאמנות תושבי ישראל שהפכה לנאמנות יוצר תושב חוץ - יחולו הוראות סעיף 100א (תבוצע "מכירה רעיונית" של נכסי הנאמנות בהתאם להוראות סעיף זה) ביום הסיום, בשינויים המחוייבים. נעיר כי הוראה זו לא תוקנה במסגרת תיקון 197. המצב המתואר הינו של יוצר תושב חוץ ונהנים תושבי חוץ בשנת המס, והכוונה ככל הנראה הינה לנאמנות תושבי חוץ (בהנחה ומעולם לא היו בה נהנים תושבי ישראל).

נאמנות תושבי ישראל שהפכה לנאמנות לפי צוואה - נפטר אחרון היוצרים שהיה תושב ישראל במועד פטירתו וכל הנהנים בה הינם תושבי חוץ (להלן: "נאמנות צוואה זרה") על הנאמנות יחולו הוראות סעיף 75יב לפקודה. חוזר 3/2016 מבהיר כי הסעיף יחול במועד הפטירה (ראה סעיף 22.10.2 להלן, נאמנות לפי צוואה).

חוזר 3/2016 מבהיר בנוסף כדלקמן:

"מקרה של שינוי בסיווג מנאמנות תושבי ישראל לנאמנות שאינה נאמנות תושבי ישראל ובה כל הנהנים הינם תושבי חוץ נבדיל בין שני מצבים אפשריים:

- שינוי הסיווג נובע משינוי הדירות הנאמנות או מקום המושב של הנהנה - במקרה זה יחולו, כפי שהיה לפני תיקון 197, הוראות סעיף 75(ב) ויראו את נכסי הנאמן כאילו נמכרו לתושב חוץ ביום שינוי הסיווג.

- שינוי הסיווג נובע ממות כל היוצרים תושבי ישראל בנאמנות - במקרה כזה יראו כאילו כל הנכסים הועברו בירושה לנהנים תושבי החוץ ושינוי הסיווג יהיה פטור ממס בישראל.

למען הסר ספק, יצוין כי שינוי בסיווגה של נאמנות פלונית אשר נובע אך ורק מתיקון 197, לא יוצר, כשלעצמו, אירוע מס. כלומר, במקרה בו נפטר אחרון היוצרים (ומועד פטירתו לפני תיקון 197) בנאמנות שבמועד הפטירה כל הנהנים בה היו תושבי חוץ, ולפני תיקון 197 נאמנות זו הייתה מסווגת בתנאים מסוימים כנאמנות תושבי ישראל בשל תושבות היוצר במועד הפטירה, ואותו מצב עובדתי נשמר גם לאחר תיקון 197, יחולו על אותה נאמנות הוראות סעיף 75יב לפקודה, מבלי שיראו את נכסי הנאמנות כאילו נמכרו."

22.7 נאמנות תושבי חוץ (החליפה את נאמנות יוצר תושב חוץ)

טרם תיקון 197 נאמנות יוצר תושב חוץ היא נאמנות שכל היוצרים שלה הם תושבי חוץ, הן בשנת יצירת הנאמנות והן בשנת המס, או שבשנת המס כל היוצרים וכל הנהנים שלה הם תושבי חוץ. כלומר, רווחי נאמנות יוצר תושב חוץ פטורים ממס על הכנסות שהופקו מחוץ לישראל, גם אם אחד הנהנים הוא תושב ישראל.

תיקון 197 שינה את שמה של "נאמנות יוצר תושב חוץ" ל"נאמנות תושבי חוץ"

1. זהות היוצר וזהות הנהנה

ישנן שתי אפשרויות עיקריות לסיווג נאמנות כנאמנות תושבי חוץ:

אפשרות א'

בשנת המס התקיימו בה אחד מאלה:

(1) כל יוצריה וכל הנהנים בה הם תושבי חוץ.

(2) כל יוצריה נפטרו (ללא תלות בשנת המס) וכל הנהנים בה הם תושבי חוץ.

אפשרות ב'

בנאמנות מתקיימים אחד מאלה (ללא תלות במועד היצירה או בשנת המס):

(1) כל יוצריה הם תושבי חוץ וכל הנהנים בה הם נהנים לצורכי ציבור או תושבי חוץ, ולא היו בה נהנים תושבי ישראל ממועד יצירתה.

(2) כל יוצריה נפטרו וכל הנהנים בה הם נהנים לצורכי ציבור או תושבי חוץ, ולא היו בה נהנים תושבי ישראל ממועד יצירתה.

לגבי שתי האפשרויות - בין אם הנאמנות היא הדירה ובין אם היא בלתי הדירה.

ביחס לתנאי שלא היו בנאמנות נהנים תושבי ישראל ממועד יצירתה, חוזר 3/2016 מתייחס כדלקמן: "באותם מקרים שבהם היה בעבר נהנה בנאמנות שהוא תושב ישראל, ואותו נהנה נפטר או שחדל להיות תושב ישראל לפני שנת המס 2003, וכל היוצרים בנאמנות הם תושבי חוץ וכל הנהנים בנאמנות הם תושבי חוץ או נהנים לצרכי ציבור, הנאמנות תסווג כנאמנות תושבי חוץ על אף העובדה שהיה בה בעבר תושב ישראל. במקרים נוספים בהם הוראת תיקון 197 לעניין היעדר נהנה ישראלי ממועד יצירת הנאמנות עלולה להוביל לעיוות שאינו מתיישב עם תכלית החקיקה ניתן יהיה לפנות ליחידה למיסוי בינ"ל לשם בחינת העניין. ככלל, ובכפוף לאמור לעיל, כאשר היה בעבר בנאמנות נהנה שהוא תושב ישראל אשר חדל להיות נהנה בנאמנות בעקבות שינוי בהוראות מסמכי הנאמנות, הנאמנות לא תסווג כנאמנות תושבי חוץ אלא כנאמנות תושבי ישראל או נאמנות קרובים כהגדרתה בסעיף 1n75(ג) לפקודה; סיום של נאמנות קיימת (להלן: "**הנאמנות המקורית**") שבה היה נהנה שהוא תושב ישראל ופתיחה של נאמנות חדשה במקומה שבה אין נהנה תושב ישראל (להלן: "**הנאמנות החליפה**"), או הקנייה של כל נכסי הנאמנות המקורית לנאמנות החליפה, כאשר ההבדל המהותי בין הנאמנות המקורית לנאמנות החליפה הנו העדר הנהנים שהם תושבי ישראל, שקולה מבחינה כלכלית למקרה של הוצאת נהנים תושבי ישראל מנאמנות שתוביל לסיווג הנאמנות החליפה כנאמנות תושבי ישראל או נאמנות קרובים.

מובהר שהחרגת תושב ישראל מהיותו נהנה בנאמנות בהתקיים תנאי או בהגיע מועד שנקבע במסמכי הנאמנות, או קביעה לפיה תושב ישראל יהא זכאי להיות נהנה בהתקיים תנאי או בהגיע מועד שנקבע במסמכי הנאמנות, ולא בשל תנאי המתנה את זכויותיו של הנהנה בנאמנות בפטירתו של היוצר או של נהנה אחר בנאמנות (כל עוד היוצר או הנהנה האחר עודם בחיים), לא ישלול את העובדה כי בנאמנות יש נהנה תושב ישראל, ובהתאם יש לסווגה כנאמנות תושבי ישראל ולא כנאמנות תושבי חוץ. במקרה כאמור, ובהתאם לעקרון שנקבע בסעיף 75ה(1), תנאי החרגתו של הנהנה אינו תקף ולכן יראו את תושב ישראל כנהנה בנאמנות לכל דבר ועניין."

עוד מוסיף החוזר לעניין החרגת נהנה תושב ישראל – כאשר מוחלף נהנה לצרכי ציבור ישראלי שהיה נהנה לפני תיקון 197 בנהנה לצרכי ציבור שאינו תושב ישראל לא ייחשב הדבר כהחרגת נהנה תושב ישראל שכן נהנה לצרכי ציבור אינו נחשב נהנה תושב ישראל גם אם הגוף הינו ישראלי. לפיכך, הנאמנות תחשב נאמנות תושבי חוץ.

חוזר 3/2016 מבהיר כי בנאמנות בה יש רק יוצר תושב חוץ, וכל הנהנים בה הם בגדר "נהנה לצרכי ציבור", לאחר פטירת היוצר תמשיך הנאמנות להיחשב כ"נאמנות תושבי חוץ" כאמור בסעיף

75ט(א) סיפא, וזאת בכפוף להוראות סעיף 75 לפקודה.

2. קביעת תוצאות המיסוי

יראו את נכסי והכנסות הנאמנות כנכסי והכנסות היוצר.

לפיכך, נאמנות תושבי חוץ **תחשב למעשה לתושבת חוץ** ויראו את נכסי הנאמן כנכסים המוחזקים בידי תושב חוץ ואת הכנסת הנאמן כהכנסה של יחיד תושב חוץ. על הכנסת הנאמנות כאמור תחול תקנה 5 לתקנות מס הכנסה (פטור מהגשת דין-וחשבון), התשמ"ח-1988 (ראה סעיף 22.14 יג' הלן). במקרה בו היוצרים הם תושבי כמה מדינות חוץ, יראו את נכסי הנאמן כמוחזקים באופן יחסי על ידי יחידים תושבי מדינות תושבותם של היוצרים ואת הכנסת הנאמן כאילו הופקה או נצמחה באופן יחסי על ידי יחידים תושבי אותן מדינות, בהתאם לשווי הנכסים שהוקנו לנאמן על ידי כל יוצר, כפי שהיה במועד ההקניה.

ההוראות להלן יחולו בין אם הנאמנות הינה הדירה ובין אם היא בלתי הדירה.

כעקרון, יחולו על נאמנות תושבי חוץ הכללים אשר נקבעו לנאמנות תושבי ישראל, בשינויים המחוייבים, כמפורט:

א. שלב הקניית נכסים מאת היוצר לנאמנות

על הקניית נכסים מהיוצר לנאמנות יחולו ההוראות שנקבעו באשר לנאמנות תושבי ישראל, ולכן: **על ידי יוצר יחיד**

ההקניה לא תיחשב כמכירה לעניין הוראות חלק ה' לפקודה. חוזר 3/2016 מוסיף כי על הקניית זכות במקרקעין או זכות באיגוד מקרקעין לנאמנות תושבי ישראל יחולו הוראות חוק מיסוי מקרקעין (ראה גם סעיף 22.12 להלן). לגבי הקניית מלאי, מוסיף החוזר, יחול חיוב במס בהתאם לסעיפים 12(1) ו-85 לפקודה.

על ידי יוצר חברה

ראה תת סעיף 9 בסעיף 22.5 לעיל.

ב. שלב צמיחת רווחים בידי הנאמנות

מאחר ורואים את הכנסת הנאמן כהכנסת היוצר תושב החוץ, הרי שהמס יחול על הכנסות הנאמנות אשר הופקו או נצמחו בישראל.

שיעור המס שבו תחויב הכנסת הנאמן הוא שיעור המס המירבי שנקבע בסעיף 121 לפקודה (שיעור המס החל על יחידים), לרבות שיעורי מס מיוחדים על הכנסות ספציפיות (כגון ריבית, הכנסות שכירות וכדומה).

ג. שלב חלוקת נכסי הנאמנות

חלוקת נכס מהנאמנות תהיה חייבת או פטורה ממס לעניין הוראות חלק ה' לפקודה, כפי שהיה אילו היה הנכס מועבר מהיוצר לנהנה במישרין. לפיכך, חלוקה של נכסים שאין להם זיקה לישראל מהנאמנות לתושב ישראל, לא תהיה כפופה למס בישראל.

במקרה בו היו בנאמנות מספר יוצרים, והעברה לפחות מאחד מהם לנהנה היתה מחויבת במס אילו היתה נעשית במישרין, תחויב החלוקה במס.

ד. חלוקה לנהנים לאחר סיום הנאמנות

אם לאחר שהסתיימה נאמנות יוצר תושב חוץ, ולאחר חלוקת נכסיה, נותרו בה הפסדים שלא קוזזו, ואשר אילו היו רווחים, היו מתחייבים במס בישראל, ייחשבו הפסדים אלו כהפסדיו של היוצר.

במקרה בו היו בנאמנות כמה יוצרים, יחושב חלק יחסי בהפסדים כהפסדו של כל אחד מהיוצרים, בהתאם לשווי הנכסים שהוקנו לנאמן כפי שהיה בעת ההקניה.

ה. **חריג (*)** - נאמנות בלתי הדירה שהכנסת הנאמן חולקה לנהנה תושב ישראל ניתן לייחס את הכנסת הנאמן לנהנה לגבי נאמנות בלתי הדירה בה נעשתה חלוקה לנהנה תושב ישראל, ובהתקיים התנאים האחרים בסעיף (ראה סעיף 22.6 סעיף קטן 2ה(2) ב"נאמנות תושבי ישראל" לעיל).

(*) נציין כי חריג זה אינו רלוונטי שכן בנאמנות זו אין ולא היה מעולם נהנה תושב ישראל (לא תוקן במסגרת תיקון 197).

22.8 נאמנות נהנה תושב ישראל (התוספה בתיקון 197)

טרם תיקון 197 נאמנות יוצר תושב חוץ אשר היה קיים בה נהנה ישראלי, לא היתה חייבת במס בישראל על הכנסות שהופקו בחו"ל גם ביחס לחלק שמיוחס לנהנה הישראלי. במסגרת תיקון 197 נוסף סוג חדש של נאמנות - "נאמנות נהנה תושב ישראל". נאמנות זו תפוצל ל"נאמנות קרובים" ול"נאמנות שאינה נאמנות קרובים" כפי שיפורט להלן.

1. זהות היוצר וזהות הנהנה

נאמנות נהנה תושב ישראל היא נאמנות שממועד יצירתה ועד שנת המס כל יוצריה הם תושבי חוץ ובשנת המס יש בה נהנה אחד לפחות שהוא תושב ישראל. לעניין זה לא יראו נהנה לצרכי ציבור כנהנה.

נאמנות תיחשב לנאמנות נהנה תושב ישראל בין אם היא הדירה או בלתי הדירה.

2. קביעת תוצאות המיסוי

בנאמנות נהנה תושב ישראל, יראו את נכסי והכנסות הנאמן כנכסי והכנסות הנהנה. יראו את נכסי הנאמן כנכסים המוחזקים בידי יחיד תושב ישראל ואת הכנסת הנאמן כהכנסה של יחיד תושב ישראל.

3. חלוקה לנהנים לאחר סיום הנאמנות

הסתיימה נאמנות נהנה תושב ישראל יחשבו ההפסדים כהפסדיו של הנהנה. היו מספר נהנים, ההפסד יתחלק בין הנהנים כפי חלקם בארבע השנים המסתיימות במועד סיום הנאמנות.

22.8.1 נאמנות קרובים

1. זהות היוצר וזהות הנהנה

בהתאם לסעיף 1ח75(ב) נאמנות קרובים הינה נאמנות נהנה תושב ישראל אשר בין כל יוצריה ובין כל הנהנים תושבי ישראל בה מתקיימים יחסי קרבה כדלקמן:

- (1) היוצר הוא הורה, הורה הורה, בן זוג, ילד או נכד של הנהנה.
- (2) קיימים יחסי קרבה לפי פסקאות 1, 2 להגדרת קרוב בסעיף 88 ופקיד השומה שוכנע כי ההקניות נעשו בתום לב וללא תמורה.

לעניין בחינת יחסי הקרבה בין היוצר לנהנה ניתנו בשנת 2014 שתי החלטות מיסוי, 4938/14 ו-6826/14 אשר קבעו כי "את יחסי הקרבה יש לבחון מנקודת מבטו של יוצר הנאמנות, שכן היוצר הוא מייסד הנאמנות, הוא המקנה את הנכסים לנאמנות, והוא הקובע את הנהנים בה – היינו יש לבחון האם כל נהנה, תושב ישראל, הינו "קרוב" של כל יוצר בנאמנות, ולא להיפך".

2. קביעת תוצאות המיסוי

בהתאם לאמור בנאמנות נהנה תושב ישראל לעיל יראו את נכסי והכנסות הנאמן המיועדים כנכסי והכנסות הנהנה, יחיד תושב ישראל. חוזר 3/2016 מוסיף כי "הכנסת הנאמן בנאמנות קרובים אשר הופקה בישראל תהיה חייבת במס בישראל בכפוף להוראות סעיפים 75(א), (ד) ו-(ה) לפקודה והיא לא תחשב להכנסת תושב חוץ כהגדרתו בסעיף 1 לפקודה ולכן לא יחולו על הכנסותיה הפטורים החלים ביחס להכנסת תושב חוץ שהופקה בישראל ובפרט לפטורים הקבועים בסעיפים 9(15ד), 97(ב2) ו-97(ב3) לפקודה. לאור האמור, נאמנות קרובים תהא חייבת בדיווח על הכנסותיה

שהופקו או צמחו בישראל ללא תלות במסלול המיסוי שחל עליה (25% או 30%, כפי שיפורט להלן).

אולם, במקרים בהם יהיו בנאמנות קרובים נהנים רבים אשר נחשבים לתושב חוץ כהגדרתו בסעיף 1 לפקודה תשקול בעתיד רשות המסים מתן פתרון לסוגיה זו במסגרת תקנות יעוד וחלוקה מכוח סעיף 75 לפקודה.

א. שלב הקניית נכסים מאת היוצר לנאמנות

בהקניה יראו לעניין חלק ה' לפקודה את הנכס כאילו הועבר במישרין מהיוצר לנהנה. חוזר 3/2016 הוסיף לעניין זה כדלקמן:

"בהתאם לסעיף 175(ו) לפקודה, יראו הקנייה בנאמנות קרובים של נכס (שרווח ההון ממכירתו הופק מחוץ לישראל בהתאם לסעיף 89(ב)(3)) כמכירה של הנכס מהיוצר לנהנה וזאת לעניין קביעת המחיר המקורי ויום הרכישה כהגדרתם בסעיף 88 לפקודה. כלומר, לצורך חישוב רווח ההון לפי סעיף 88, יראו את יום ההקנייה כיום הרכישה של הנכס בידי הנהנה ואת שווי הנכס ביום ההקנייה כמחיר המקורי של הנכס, ובלבד שהקניית הנכס לנאמנות דווחה לפקיד בטופס 147 לפקודה במועד ההקניה (ולגבי נאמנויות שההקניה אליהן הייתה לפני כניסתו לתוקף של פרק הנאמנויות, או נאמנויות שמעמדן השתנה בעקבות תיקון 197 לפקודה, הקניית הנכס דווחה עם כניסת החוק לתוקף או עם תיקון החקיקה, בהתאמה). למען הסר ספק, מובהר כי פקיד השומה יהא רשאי לבדוק את שווי הנכס ליום ההקנייה כפי שדווח על ידי הנאמן, הן בשנת ההקניה והן במועד מאוחר יותר, ונתונה לו כל סמכות בקשר לכך. נטל ההוכחה בעניין שווי הנכס שהוקנה כאמור מוטלת על כתפי הנאמן. בעת מכירת הנכס על ידי הנאמן או הנהנה, לפי העניין, יחולו הוראות אלה:

- הפסד שיווצר ממכירת הנכס לא יותר בקיזוז.
- לא יותר פחת בגין הנכס המוקנה.
- לא יינתן זיכוי ממס בישראל בעד מס ששולם בחו"ל בגין ההקנייה.
- מס זר שיוטל בעת מכירת הנכס על ידי הנאמן או הנהנה יהא בר זיכוי רק אם הנכס הנמכר הוא מקרקעין מחוץ לישראל או חברה זרה שרוב שווייה נובע ממקרקעין מחוץ לישראל או מנכסי מוסד קבע המצוי מחוץ לישראל, וכן מקרה אחר בו למדינת המקור יש זכות מיסוי על פי דין (על פי דין פנימי ואמנה) למסות את ההכנסה, בזיקה לנהנה הישראלי. בנוסף, המס הזר שיותר בזיכוי הוא רק המס הזר הנובע מההפרש שבין התמורה בפועל לשווי הנכס ביום ההקניה.
- למען הסר ספק, יובהר כי גובה הזיכוי לא יעלה על המס שהיה מוטל במדינת המקור על תושב ישראל.
- במקרים נוספים בהם מתעורר חשש לתשלום כפל מס, ניתן לפנות בבקשה לרשות המוסמכת המתאימה בבקשה לנסות לפתור את בעיית כפל המס.

- רווח ההון בידי הנאמן או הנהנה ייחשב כולו לרווח הון ריאלי.

ב. שלב צמיחת רווחים בידי הנאמנות וחלוקתם

ביחס להכנסת הנאמן שהופקה או נצמחה בישראל:

הכנסת הנאמן תחויב במס בשנת המס שבה הופקה או נצמחה. שיעור המס שבו תחויב הכנסת הנאמן הוא שיעור המס המירבי שנקבע בסעיף 121 לפקודה (שיעור המס החל על יחידים), לרבות שיעורי מס מיוחדים על הכנסות ספציפיות (כגון ריבית, הכנסות שכירות וכדומה).

ביחס להכנסת הנאמן שהופקה או נצמחה מחוץ לישראל והמיועדת לנהנה תושב ישראל:

נקבעו שני מסלולים -

1. חלוקה מהנאמן לנהנה תושב ישראל שמקורה בהכנסות שהופקו או נצמחו מחוץ לישראל תחויב במס בשיעור של 30%. ואולם, אם הוכיח הנאמן כי החלוקה לנהנה, כולה או חלקה, היא של נכס שאילו היה מועבר מהנאמן לנהנה במישרין היה פטור ממס, קרי הקרן, תהיה החלוקה של אותו נכס פטורה ממס. מטרת הוראה זו למנוע מצב שבו תמוסה חלוקה מקרן הנאמנות, אשר דומה, במהותה, למתנה מהיוצר לנהנה. יראו חלוקה שאינה של הקרן (לפי חוזר 3/2016 חלוקה מהכנסת הנאמן מיום 1.1.2014 ועד יום החלוקה להלן: "מרכיב הרווח") כאילו נעשתה לפני חלוקת הקרן, וכן שהחלוקה בוצעה באופן יחסי לפי חלקו של הנהנה בנאמנות.

חוזר 3/2016 מרחיב לגבי חלוקה בשווה כסף של נכס לא כספי ממרכיב הקרן כדלקמן: "חולק לנהנה נכס לא כספי ממרכיב הקרן, יראו את יום הרכישה של הנכס המחולק כיום ההקניה של הנכס לנאמנות (להלן: "יום הרכישה החדש", ואת המחיר המקורי של הנכס המחולק כשווי הנכס שהיה נקבע לנכס לפי סעיף 88 לפקודה אילו הנכס היה נמכר ביום ההקניה

(להלן: "המחיר המקורי החדש"). (קביעת יום הרכישה החדש והמחיר המקורי החדש, תותנה בכך שהקניית הנכס, יום ההקניה של הנכס לנאמן, עלות הנכס, והערכת השווי של הנכס ליום ההקניה, פורטו במסגרת טופס 147 ובדו"ח המס שהגיש הנאמן; אם לא הוגשו הטפסים והאסמכתאות המתאימות, יחולו על מכירת הנכס בידי הנהנה הוראות סעיפים 175(ו) ו-175(ד) לפקודה."

"כאמור, על מרכיב הרווח אשר יתחייב במס בידי הנהנה יחול שיעור מס של 30%. לצורך קיזוז הפסדים, זיכוי ממס זר, ומתן הפטורים מכוח סעיפים 14 ו-97 לפקודה, יסווג מרכיב הרווח למקורות ההכנסה בהתאם לסיווגם בידי הנאמן; הופקה או צמחה ההכנסה של הנאמן ממקורות שונים, יראו את מרכיב הרווח כאילו חולק באופן יחסי מכל מקור הכנסה כאמור ויחולו הוראות אלה:

- בכפוף להוכחת הנאמן, להנחת דעתו של פקיד השומה, יזוכו כנגד מרכיב הרווח מסי חוץ שהוטלו על מרכיב הרווח בכפוף להוראות חלק י', פרק שלישי, סימן ב'.

- היתה הנאמנות לנאמנות קרובים לאחר שנהנה אחד בה היה לתושב ישראל לראשונה, לתושב חוזר ותיק או לתושב חוזר כאמור בסעיף 14(א) או (ג) לפקודה (להלן: "נהנים זכאים") יחולו על מרכיב הרווח שחולק לנהנה, לפי חלקו של אותו נהנה, ההוראות לפי סעיפים 14(א) או (ג), 16 או 97(ב) או (ב3) (להלן: "סעיפי ההקלה"), לפי העניין; סעיפי ההקלה יחולו גם על נאמנות קרובים שהוקמה על ידי תושב חוץ לטובת נהנים זכאים בלבד, למשך יתרת התקופה כמשמעותה בסעיפים האמורים, לפי העניין, החלה לגביהם."

במסלול זה ובהתאם לאמור בסעיף 131(א)(ב5)(5), חובת הדיווח לעניין דוח שנתי הינה של הנהנה בשנת החלוקה בלבד ביחס לחלוקה שהתקבלה בידו בין אם היא חייבת במס ובין אם לאו. נדגיש כי הנאמן אינו חייב בהגשת דוחות שנתיים.

2. הנאמן יכול לבחור ללא זכות חזרה, בהודעה שיגיש לפקיד השומה בתוך 60 ימים מיום הקמת הנאמנות או מיום צירופו לראשונה של נהנה תושב ישראל לנאמנות, לפי המאוחר (ולגבי נאמנות שהוקמה לפני 1.1.2014 ראו סעיף 22.14 ז' להלן), כי הכנסת הנאמנות המיועדת לחלוקה לנהנה ישראלי תחויב במס בשנת המס שבה הופקה או נצמחה בשיעור של 25%. היה והנאמן בחר באפשרות זו, ושילם את המס, חלק ההכנסה ששולם עליו מס, יהיה פטור בידי הנהנה במועד החלוקה בפועל.

במסלול זה ובהתאם לאמור בסעיף 131(א)(ב5)(6), חובת הדיווח לעניין דוח שנתי הינה של הנאמן מידי שנה. הנהנה יחויב בהגשת דוח שנתי בשנת החלוקה על אף העובדה שאינו מחויב במס. נציין בהתאם לאמור בסעיף 131 הוראה זו תחול לכאורה גם על נהנה תושב חוץ שאינו חייב במס בישראל בשל החלוקה האמורה (לעניין זה ראה גם סעיף 22.14 יא' להלן).

אם הפכה נאמנות לנאמנות קרובים לאחר שנהנה אחד בה היה לתושב ישראל לראשונה, לתושב חוזר ותיק או לתושב ותיק, כאמור בסעיף 14(א) או (ג) לפקודה (להלן: "נהנה זכאי"), יחולו על הכנסת הנהנה החלוקות במס הניתנות לתושבים אלה (בסעיפים 14(א) או (ג), 16 או 97(ב) או (ב3)). אותן הקלות במס יחולו גם על נאמנות קרובים שהוקמה על ידי תושב חוץ לטובת נהנים זכאים בלבד, למשך יתרת התקופה כמשמעותה בסעיפים האמורים, לפי העניין, החלה לגביהם.

אם נפטר אחד היוצרים בנאמנות קרובים, תהפוך הנאמנות לנאמנות תושבי ישראל מיום הפטירה ואילך, ויראו את הכנסת הנאמן כהכנסתו של הנהנה יחיד תושב ישראל כדי שלא ליתן פטור להכנסות הנהנה הישראלי. היה בנאמנות נהנה אחד או יותר שהינו נהנה זכאי ימשיך ליהנות מהקלות המס כאמור. הוראות סעיף זה לא יחולו כל עוד בן זוגו של היוצר שנפטר עודו בחיים ובלבד שהיה בן זוגו במועד אחת ההקניות לנאמנות.

חוזר 3/2016 מתייחס לחלוקה לנהנים במסלול 25% כדלקמן: "חלוקה לנהנה בגובה הכנסת הנאמן שיועדה לנהנים כאמור ושולם עליה מס בשיעור של 25% תהא פטורה ממס. על יתרת כספי החלוקה שלא יועדה לנהנים יחול שיעור מס של 30% זולת אם הוכיח הנאמן שמקור כספי החלוקה מקורה במרכיב הקרן ואז יחול פטור ממס. יובהר כי הפטור האמור לא יחול על חלוקות שמקורן בהכנסות שהופקו או נצמחו לפני תיקון 197 לפקודה, אלא אם כן הדבר הוסדר במסגרת הסדרי

המעבר לנאמנויות נהנה תושב ישראל, שפרסמה רשות המיסים ביום 19 בפברואר 2014."

על חלוקות מנאמנות קרובים לאחר שחדלה להיות נאמנות קרובים, שמקורן ברווחים שהופקו מתקופת היותה נאמנות קרובים, יחולו ההוראות הרגילות ביחס לנאמנות קרובים כל עוד מדובר בחלוקה לנהנה שהיה תושב ישראל במועד הפקת הרווחים.

על הנאמן להודיע לפקיד השומה על היות הנאמנות נאמנות קרובים בתוך 60 ימים ממועד הקמתה או מהפיכתה לכזו. לגבי נאמנויות קיימות, ראה סעיף 22.14 ז' להלן.

22.8.2 נאמנות שאינה נאמנות קרובים

יחולו על נאמנות שאינה נאמנות קרובים ההוראות החלות על נאמנות תושבי ישראל, ואולם יראו את הכנסת הנאמן כהכנסתו של יחיד תושב ישראל ואת נכסי הנאמן כנכסי יחיד תושב ישראל. עולה מן האמור כי הכנסות הנאמנות תחויבנה במלואן במס בישראל אלא אם היוצר הינו תושב ישראל לראשונה או תושב חוזר או תושב חוזר ותיק (להלן: "תושב זכאי") וכל הנהנים הינם תושבי חוץ או תושבים זכאים ולפיכך יחולו ההקלות לתושבים כאמור. בכל מקרה אחר הכנסת הנאמן תחויב במס לכאורה גם על החלק המיוחס לנהנה תושב חוץ. עם זאת, מאחר ולא זו היתה כוונת המחוקק הרי שרשויות המס יאותו ככל הנראה להחיל את תקנות היעוד (ראה סעיף 22.6 22ב לעיל) ואת תקנות קביעת השומה (ראה סעיף 22.6 22ג לעיל) באופן שרק חלקו של נהנה תושב ישראל יתחייב במס.

22.9 נאמנות נהנה תושב חוץ

1. זהות היוצר וזהות הנהנה

נאמנות נהנה תושב חוץ הינה נאמנות שמתקיימים בה **בשנת המס** כל התנאים הבאים ובלבד שלא מתקיימים התנאים לסיווגה כנאמנות תושבי ישראל או כנאמנות על פי צוואה:

- היא נאמנות בלתי הדירה; (לעניין סעיף זה לא יראו נאמנות כנאמנות הדירה רק בשל הוראות סעיפים (3), (4) בהגדרת "יוצר" בסעיף 22.2 לעיל).
- כל הנהנים בה הם יחידים תושבי חוץ, שזהותם ידועה; (לעניין זה יראו נהנה שטרם נולד כנהנה שזהותו ידועה).
- יוצר אחד לפחות בה הוא תושב ישראל. יראו יוצר כאמור גם יוצר שבמועד פטירתו היה תושב ישראל;
- אם במועד יצירתה נתקיימו בה התנאים האמורים בסעיפים שלעיל, התקיימו גם התנאים הבאים:

- נקבע במפורש במסמכי הנאמנות שלא ניתן לצרף לה נהנה תושב ישראל;
- בהודעה בטופס 143 (ראה פירוט ההודעות בסעיף 22.14 להלן), הוצהר כי אין בה נהנה תושב ישראל, או נהנה תושב ישראל שזכאותו בנאמנות מותנית בחדלותו להיות תושב ישראל, ולא ניתן לצרף אליה נהנה כאמור.

כאמור, נאמנות שמתקיימים לגביה התנאים שנקבעו ביחס לנאמנות תושבי ישראל או נאמנות לפי צוואה, לא תחשב נאמנות נהנה תושב חוץ.

2. קביעת תוצאות המיסוי

בנאמנות נהנה תושב חוץ, יראו את נכסי והכנסות הנאמן כנכסי והכנסות הנהנה. נאמנות נהנה תושב חוץ **תיחשב כתושבת חוץ**, ויראו את נכסי הנאמן כנכסים המוחזקים בידי יחיד תושב חוץ ואת הכנסת הנאמן כהכנסה של יחיד תושב חוץ ועל הכנסתה כאמור תחול תקנה 5 לתקנות מס הכנסה (פטור מהגשת דין-וחשבון), התשמ"ח-1988 (ראה סעיף 22.14 יג' להלן). במקרה בו ישנם נהנים שהם תושבי כמה מדינות חוץ, יראו את נכסי הנאמנות כמוחזקים באופן יחסי על ידי תושבי מדינות תושבותם של הנהנים ואת הכנסת הנאמן כאילו הופקה או נצמחה באופן יחסי על ידי תושבי אותן מדינות, על פי חלקם היחסי בהכנסת הנאמן ובנכסי הנאמן. לפיכך, תוצאות המיסוי תיקבענה בהתאם לתושבות הנהנה, כמפורט בשלבי המיסוי הבאים:

א. שלב הקניית נכסים מאת היוצר לנאמנות

הקנייה לנאמן תחויב במס כפי שהיה אילו הנכס היה מועבר מהיוצר לנהנה תושב החוץ במישרין. חוזר 3/2016 מוסיף כדלקמן: "יצויין כי הפטור לפי סעיף 97(א) (5) לפקודה אינו חל על מתנה מתושב ישראל לתושב חוץ ולכן יראו את ההקנייה לנאמנות כמתנה לתושב חוץ שאינה פטורה ממס. על הקניית זכות במקרקעין או זכות באיגוד מקרקעין יחולו הוראות חוק מיסוי מקרקעין. לגבי הקניית מלאי יחול חיוב במס בהתאם לסעיפים (1) ו-85 לפקודה."

ב. שלב צמיחת רווחים בידי הנאמנות

הכנסת הנאמן תחויב במס בשנת המס שבה הופקה או נצמחה. מאחר ורואים את הכנסת הנאמן כהכנסת הנהנה תושב החוץ, הרי שחיוב במס בישראל יחול על הכנסות הנאמנות אשר הופקו או נצמחו בישראל. שיעור המס שבו תחויב הכנסת הנאמן הוא שיעור המס המירבי שנקבע בסעיף 121 לפקודה (שיעור המס החל על יחידים), לרבות שיעורי מס מיוחדים על הכנסות ספציפיות (כגון ריבית, הכנסות שכירות וכדומה).

ג. שלב החלוקה

חלוקת נכס או הכנסה מהנאמנות לנהנה לא תיחשב כמכירה לעניין הוראות חלק ה' לפקודה. חוזר 3/2016 מבהיר כי ככל שמדובר בחלוקה של זכות במקרקעין או זכות באיגוד מקרקעין, יחולו על החלוקה הוראות חוק מיסוי מקרקעין.

ד. חלוקה לנהנים לאחר סיום הנאמנות

אם לאחר שהסתיימה נאמנות נהנה תושב חוץ, ולאחר חלוקת נכסיה, נותרו בה הפסדים שלא קוזזו, ואשר אילו היו רווחים, היו מתחייבים במס בישראל, ייחשבו הפסדים אלו כהפסדיו של הנהנה.

במקרה של מספר נהנים, יחושב חלק יחסי בהפסדים כהפסדו של כל אחד מהנהנים, על פי חלקו היחסי של הנהנה בחלוקת הנכסים וההכנסות, כפי שהיתה בתקופה של ארבע שנים המסתיימת בתום שנה שבה הסתיימה הנאמנות. חוזר 3/2016 מבהיר כי מקום בו נפטר אחד הנהנים לפני מועד סיום הנאמנות, ההפסדים ייוחסו לנהנים הנוותרים.

3. נאמנות שחדלה להיות נאמנות נהנה תושב חוץ

נאמנות תחדל להיות נאמנות נהנה תושב חוץ במידה שאחד הנהנים בנאמנות הפך לתושב ישראל לראשונה, לתושב חוזר ותיק או לתושב חוזר.

החל במועד האמור יחולו לגבי הנאמנות ההוראות שנקבעו לגבי נאמנות תושבי ישראל, ההטבות המוקנות בפקודה לתושב ישראל לראשונה ולתושב חוזר ותיק או לתושב חוזר בסעיפים 14(א) או 16(ג), או 97(ב) או (בב), לפי העניין, כפי שהיו חלות אילו היתה ההכנסה מופקת במישרין על ידי הנהנה שהיה לתושב ישראל, כלומר, הפטורים ממס על הכנסות מחו"ל ישמרו ליחיד.

במקרה בו הנאמן לא הגיש את ההודעה וההצהרה המחויבות על פי החוק לשנת מס מסוימת, יראו כאילו באותה שנת מס היה בנאמנות נהנה תושב ישראל ויחולו הוראות לגבי נאמנות תושבי ישראל.

במקרה בו על אף הצהרות היוצר והנאמן, מצא פקיד השומה כי לא התקיימו התנאים הנדרשים בסעיף 21ד שלעיל או שהנאמנות הינה נאמנות הדירה, יראו את הנאמנות כאילו מלכתחילה לא היתה נאמנות נהנה תושב חוץ ופקיד השומה ישום את הכנסת הנאמן בהתאם לכך. לעניין זה, לא יראו נאמנות כנאמנות הדירה רק בשל הוראות סעיפים 3(3), (4) להגדרת "יוצר" בסעיף 22.2 לעיל.

כמו כן, במקרה בו היו לנאמן בעת קביעת השומה כאמור שומות סופיות לשנים קודמות, רשאי פקיד השומה, על אף הוראות כל דין, לשום את הכנסת הנאמן באותן שנים, בתוך שנתיים מתום שנת המס שבה מצא כאמור.

4. דיווח

בנוסף לחובת הדיווח אשר חלה כאמור על הנאמן, נדרש כי הנאמן יצרף מדי שנה, לדוח שהגיש לפי סעיף 131, הודעה בטופס 143, על כל חלוקה שנעשתה בשנת המס, לרבות שמות הנהנים והסכומים שחולקו להם, וכן הצהרה כאמור בסעיף 21ד(2) לעיל, ואולם אם הנאמן אינו חייב להגיש דוח לפי סעיף 131 לאותה שנת מס - יגיש לפקיד השומה הצהרה כאמור עד ה-30.4 של השנה שלאחר שנת המס.

22.10 נאמנות לפי צוואה

1. הגדרה

נאמנות שהתקיימו בה כל אלה:

א. הנאמנות נוצרה לפי צוואה;

ב. כל יוצרי הנאמנות הם המצווים שהיו במועד פטירתם תושבי ישראל.

2. קביעת תוצאות המיסוי

בנאמנות לפי צוואה, יראו את נכסי והכנסות הנאמן כנכסי והכנסות הנהנה.

אם לפחות אחד הנהנים בנאמנות על פי צוואה הינו תושב ישראל - תחשב הנאמנות כתושבת ישראל ויראו את הכנסת הנאמן כהכנסתו של נהנה תושב ישראל ואת נכסי הנאמן כנכסים המוחזקים בידי נהנה תושב ישראל.

אם אין בנאמנות לפי צוואה נהנה תושב ישראל - תחויב הנאמנות במס כנאמנות נהנה תושב חוץ. הוראה זו תחול גם על נאמנות תושבי ישראל בה נפטר אחרון היוצרים שבמועד פטירתו היה תושב ישראל ושכל הנהנים בה הינם תושבי חוץ ("נאמנות צוואה זרה"). על הכנסת נאמנות צוואה זרה תחול תקנה 5 לתקנות מס הכנסה (פטור מהגשת דין-וחשבון), התשמ"ח-1988 (ראה סעיף 22.14 יג' להלן).

א. שלב הקנית נכסים מאת היוצר לנאמנות

הקניה לנאמן לא תחשב כמכירה לעניין הוראות חלק ה' לפקודה. חוזר 3/2016 מוסיף כדלקמן: "הקניית נכס מהמצווה לנאמנות לפי צוואה וחלוקת נכסי הנאמנות מהנאמן לנהנה ימוסו כהורשה.

לכן, הן ההקניה והן החלוקה לא מהוות אירוע מס." **ב. שלב צמיחת רווחים בידי הנאמנות**

הכנסת הנאמן תחויב במס בשנת המס שבה הופקה או נצמחה.

תוצאות המיסוי תהיינה בהתאם לזהות הנהנה כאמור בסעיף 2 לעיל, כלומר: במקרה בו הנהנה הוא ישראלי, יחול החיוב במס לגבי הכנסות שהופקו או נצמחו בישראל ומחוץ לישראל, ובמקרה בו אין נהנה תושב ישראל, הרי שיחולו כאמור ההוראות המתייחסות לנהנה תושב חוץ.

שיעור המס שבו תחויב הכנסת הנאמן הוא שיעור המס המירבי שנקבע בסעיף 121 לפקודה (שיעור המס החל על יחידים), לרבות שיעורי מס מיוחדים על הכנסות ספציפיות (כגון ריבית, הכנסות שכירות וכדומה).

לגבי נאמנות לפי צוואה שיש בה נהנים תושבי ישראל וגם נהנים תושבי חוץ, ניתן לבחור להחיל את **תקנות הייעוד** לגבי הנהנים תושבי החוץ (רק לגבי יחידים). תקנות הייעוד מאפשרות לשנות את חישוב המס כך שחלק ההכנסה המיועד לתושבי החוץ יתחייב במס כהכנסת נהנה תושב חוץ ולא כהכנסת נהנה תושב ישראל. לגבי תקנות הייעוד, ראה פירוט בסעיף 22.6 ב2 לעיל.

ג. שלב החלוקה

חלוקת נכס או הכנסה מהנאמנות לנהנה לא תיחשב כמכירה לעניין הוראות חלק ה' לפקודה. לגבי נאמנות לפי צוואה שיש בה נהנים תושבי ישראל וגם נהנים תושבי חוץ, ניתן לבחור להחיל את **תקנות קביעת השומה** לגבי הנהנים תושבי החוץ (רק לגבי יחידים). על פי תקנות קביעת השומה, בשנה שבה חולק כסף לנהנה תושב חוץ, יראו את הסכום המיוחס לנהנה תושב החוץ (כהגדרת סכום זה בתקנות) כהכנסה של נהנה תושב חוץ ולא של נהנה תושב ישראל. כתוצאה מכך, יבוצע תיקון בשומת המס שבוצעה בשלב הפקת ההכנסה (שבו מוסתה ההכנסה כאילו הופקה בידי תושב ישראל) והכל במגבלות שנקבעו בתקנות. לגבי תקנות קביעת השומה ראה פירוט בסעיף 22.6 ג2 לעיל.

ד. סיום חיי הנאמנות

במקרה בו לאחר שהסתיימה נאמנות לפי צוואה, ולאחר חלוקת נכסיה, נותרו בה הפסדים שלא קוזזו, ואשר אילו היו רווחים, היו מתחייבים במס בישראל, ייחשבו הפסדים אלו כהפסדיו של הנהנה. היו מספר נהנים, ההפסד יתחלק בין הנהנים כפי חלקם בארבע השנים המסתיימות במועד סיום הנאמנות.

במקרה של כמה נהנים, יחושב חלק יחסי בהפסדים כהפסדו של כל אחד מהנהנים, על פי חלקו היחסי של הנהנה בחלוקת הנכסים וההכנסות, כפי שהיתה בתקופה של ארבע שנים המסתיימת בתום שנה שבה הסתיימה הנאמנות.

ה. חריגים

(1) נאמנות שבה נהנה אחד בלבד

בנאמנות לפי צוואה שבה נהנה אחד בלבד (ובהתאם לתיקון 165 החל מיום 1.1.2009 רק אם הנהנה האחד הוא תושב ישראל), יכולים הנהנה והנאמן לבקש כי בר השומה ובר החיוב במס בשל הכנסת הנאמן יהיה הנהנה (בהתאם לתיקון 165 החל מיום 1.1.2009, יראו נהנה ובן זוגו כנהנה אחד, ובלבד שכן זוגו הוא תושב ישראל).

את הבקשה יש להגיש בטופס 148 לפקיד השומה יחד עם הדוח לפי סעיף 131 לפקודה לשנת המס שבה נוצרה הנאמנות. חוזר 3/2016 מוסיף כי ניתן להגיש את טופס 148 גם בתוך 90 יום מיום כינון הנאמנות.

במקרה זה יחולו, בשינויים המחוייבים, ההוראות אשר פורטו בסעיף 22.6 סעיף קטן 2ה(1) לעיל.

(2) נאמנות בלתי הדירה

כאשר מדובר בנאמנות בלתי הדירה, אזי יחול החריג בדבר נאמנות בלתי הדירה, שנקבע לעניין נאמנות תושבי ישראל, בשינויים המחוייבים(*), כאשר כפי הנראה הכוונה הינה לאפשר את שינוי תוצאות המיסוי בידי נהנה תושב חוץ בגין חלוקה לנהנה כאמור. ראה סעיף 22.6 סעיף קטן 2ה(2) לעיל.

(*) חוזר 3/2016 מבהיר כי בשונה מהאמור בסעיף 22.6 סעיף קטן 2ה(2) מאחר שחלוקת נכס מנאמן שחלוקת נכס מנאמן לנהנה בנאמנות לפי צוואה לא מהווה "מכירה" כמשמעותה בסעיף 88 לפקודה או בחוק מיסוי מקרקעין, יראו בחלוקת נכס לנהנה תוך כדי בחירה בחלופת ייחוס ההכנסה לנהנה כאמור, כאירוע מס אחד בלבד, היינו, ייחוס הכנסה שהופקה בידי הנאמן בשנת המס לנהנה, כאשר סכום ההכנסה שייחשב ככזה שחולק לנהנה ומיוחס לו יהיה שווי הנכס בעת חלוקתו, אך לא יותר מסכום ההכנסה החייבת של הנאמן באותה שנת מס.

(3) בחירה ב"נהנה מייצג" כבר השומה ובר החיוב

על אף העיקרון כי הנאמן הוא בר השומה ובר החיוב במס, ועל מנת לסייע בידי נאמנים תושבי חוץ, נקבע במסגרת תיקון 165, כי בנאמנות לפי צוואה שנחשבת כתושבת ישראל לפי סעיף 75(ג1) לפקודה, אשר אין בה נאמן תושב ישראל, בר השומה ובר החיוב במס יהיה נהנה תושב ישראל "הנהנה המייצג", והכל בהתקיים הנסיבות המנויות בסעיף, וביניהן:

■ הנאמן הודיע על בחירתו בהחלת הוראות סעיף זה והצהיר כי הוא מתחייב למסור לנהנה המייצג, לפי העניין, כל מידע הנדרש לו כדי להגיע לידיעה מלאה בדבר הכנסות הנאמן או נכסיו הנאמן.

- כל הנהנים, לרבות הנהנה המייצג, הודיעו על בחירתם בנהנה המייצג כבר השומה ובר החיוב ובהחלת הוראות סעיף זה.
 - הודעות הנאמן והנהנים תוגשנה בטופס 144 במסגרת הדוח השנתי המוגש על ידי הנהנה המייצג לשנת המס הראשונה שבה בחרו הנאמן וכל הנהנים, לפי העניין, בהחלת הוראות סעיף זה.
 - לא ניתן לחזור מבחירת הנהנה המייצג, לפי העניין, כל עוד הוא בחיים והוא תושב ישראל ואין נאמן תושב ישראל בנאמנות.
- חוזר 3/2016 מבהיר כי "בניגוד לחישוב ההכנסה החייבת והמס החל בהתאם לסעיפים 75(ב) או (ו) לפקודה [המפנים להוראות סעיפים 75(ח) ו-ז) לפקודה, בהתאמה], הכנסת הנאמן בנאמנות שיש לה נהנה מייצג, לא תתווסף להכנסות הנהנה המייצג, אלא היא שומרת על אופייה כהכנסת הנאמן בנאמנות, ומחויבת במס בהתאם להסדר המס הקבוע בסעיף 75 לפקודה. למעשה, על "הנהנה המייצג" חלות כל ההוראות שהיו חלות על הנאמן בנאמנות אילו לא היה נבחר בה נהנה מייצג. יחד עם זאת, הוראות כל דין לעניין תשלום המס, דיווח, גבייה ועונשין, יחולו על הנהנה המייצג בשל הכנסת הנאמן ובשל נכסי הנאמן באותה נאמנות."

1. שינוי תושבות היוצר

- אם הנהנה חדל להיות תושב ישראל** - יחולו באותו מועד הוראות סעיף 100א בעניין מכירה רעיונית בעת שחדל להיות תושב ישראל, בשינויים המחוייבים.
- אם היה בנאמנות לפי צוואה נהנה אחד לפחות לתושב ישראל לראשונה, לתושב חוזר ותיק או לתושב חוזר ולא היה בשנת המס נהנה אחר בנאמנות שהוא תושב ישראל** - אזי יחולו בנוסף להוראות הרגילות גם ההטבות המוקנות בפקודה לתושב ישראל לראשונה ולתושב חוזר ותיק או לתושב חוזר בסעיפים 14(א) או (ג), 16 או 97(ב) או (ב3), לפי העניין.
- חוזר 3/2016 מוסיף כדלקמן:
- " כאמור בסעיף ה(4) לעיל, יחיד מוטב רשאי לבחור ב"שנת הסתגלות", במהלכה לא ייחשב לתושב ישראל. לעניין זה יובהר כדלקמן:

- נהנה בנאמנות לפי צוואה שהוא יחיד מוטב אשר בחר בשנת הסתגלות, ייחשב כנהנה תושב חוץ במשך אותה שנה, גם לעניין סיווגה של הנאמנות כנאמנות צוואה ישראלית או זרה.
- נאמנות שנוצרה לפי צוואתו של יחיד מוטב שנפטר במהלך שנת הסתגלות, לא תיחשב לנאמנות לפי צוואה, מאחר והמצווה לא היה תושב ישראל בעת פטירתו. נאמנות כאמור תיחשב לנאמנות יוצר תושב חוץ, בהתקיים יתר התנאים שבסעיף 75ט לפקודה."

22.11 נאמנות לפי חוק לעידוד השקעות הון

במסגרת סעיף 73 לחוק לעידוד השקעות הון התשי"ט-1959 נקבע כי כאשר אמצעי השליטה בחברה שהינה בעלת מפעל מאושר, מוטב או מועדף 28, מוחזקים בנאמנות, במישרין או בעקיפין, יחולו הוראות פרק רביעי 2 לפקודה (פרק מיסוי הנאמנויות) בשינויים המחוייבים.

22.12 נאמנות לפי חוק מיסוי מקרקעין (מתוך חוזר 3/2016)

1. בסעיף 75 שבפרק רביעי 2 לפקודה מוגדר "נכס" ככולל כל רכוש, לרבות מקרקעין, בין בישראל ובין מחוץ לישראל. לכאורה, פרק רביעי 2 חל גם על "זכות במקרקעין" על פי חוק מיסוי מקרקעין. ברם, לפי הוראות הפקודה, הקניה לנאמן שנעשתה על ידי יחיד, לא תיחשב כמכירה "לעניין הוראות חלק ה" וזאת לעניין נאמנויות מסוימות כגון נאמנויות תושבי ישראל, תושבי חוץ, נהנה תושב ישראל ונאמנות לפי צוואה. נשאלת השאלה, האם הוראות אלו יחולו גם בהקניית נכסי מקרקעין לנאמנויות הנ"ל? התשובה היא שלילית, שכן הוראות אלו חלות לעניין חלק ה לפקודה בלבד ולא יחולו לעניין חוק מיסוי מקרקעין הכולל הוראות מיוחדות בתחום הנאמנויות.

²⁸ נציין כי סעיף 73א לא תוקן בעקבות תיקון 68 לחוק לעידוד השקעות הון שבמסגרתו ניתנו הטבות למפעל מועדף. ככל הנראה האמור בסעיף 73א חל גם לגבי מפעל מועדף.

2. משמעות הדברים היא שהקניית "זכות במקרקעין" ו"זכות באיגוד מקרקעין", כהגדרתם בחוק מיסוי מקרקעין, מיוצר לנאמן בנאמנות מהווה אירוע מס לפי החוק (ככל שהיוצר אינו גם נהנה בנאמנות) ומחייב בדיווח למנהל מיסוי מקרקעין ובתשלום המיסים החלים, בכל סוגי הנאמנויות.
- לעניין זה יראו את ההקניה של הזכות במקרקעין כאילו הועברה במישרין מהיוצר לנהנה, במועד ההקניה, והיא תחויב במיסי מקרקעין או תופטר מהם בהתאם להוראות המיוחדות של חוק מיסוי מקרקעין. כך, אם היוצר והנהנה עונים על הגדרת "קרוב" וחלים תנאי סעיף 62 לחוק יינתן פטור ממס שבח אך יחול חיוב במס רכישה לפי תקנה 20 לתקנות מס רכישה (חיוב של שליש ממס הרכישה החל).
3. לאור האמור לעיל, חלוקת הנכס מהנאמן לנהנה תהיה פטורה ממס לפי סעיף 69 לחוק מיסוי מקרקעין שכן כבר בשלב ההקניה רואים את הנכס כאילו הועבר במישרין מהיוצר לנהנה.
4. יובהר כי לפי הוראות חוק מיסוי מקרקעין לא יינתן הפטור ממס שבח וממס רכישה בגין העברת הנכס מהנאמן לנהנה אלא לגבי העברה לנהנה מסוים שלגביו נמסרה הודעה לפי סעיף 74 לחוק במועד ההקניה ושהותו הייתה ידועה כבר במועד ההקניה. לפי זאת, אם בשלב ההקנייה לא הייתה ברורה זהותו של הנהנה יראו את ההקנייה כאילו נעשתה מהיוצר לנאמן והיא תחויב במס בהתאם וכל העברה של הנכס מהנאמן לצד ג' אחר תחויב פעם נוספת במיסי מקרקעין. באופן דומה, אם הוחלפו הנהנים בנאמנות יראו את הנהנה החדש כאילו רכש את הנכס מהנהנה הקודם ויחולו הוראות חוק מיסוי מקרקעין בהתאם.
5. מאחר ורואים את נכס המקרקעין כאילו הועבר לנהנה בנאמנות כבר בשלב ההקנייה, הרי שמכירת הנכס בידי הנאמן תחויב במס בהתאם למעמדו המיסוי של הנהנה ויחולו הוראות חוק מיסוי מקרקעין.
6. כאשר היוצר הוא גם הנהנה בנאמנות, לא יראו בהקניית נכס מקרקעין לנאמן כ"מכירה" ולא יחולו הוראות חוק מיסוי מקרקעין. ברם, בשלב מכירת הנכס על ידי הנאמן, יראו את היוצר/הנהנה כמוכר הנכס וחבות המס תיגזר בהתאם למעמדו המיסוי ועל פי הוראות החוק.
7. על רכישות של נכסי מקרקעין על ידי הנאמן, במהלך קיומה של הנאמנות, יחולו הוראות חוק מיסוי מקרקעין לעניין החבות במס רכישה ויראו את הנהנה כאילו הוא רוכש הנכס לעניין החבות במס רכישה. אולם, על פירות נכסי המקרקעין יחולו הוראות פרק רביעי 2 לפקודה בהתאם לנאמנות המדוברת הן לעניין אופן מיסוי הפירות והן לעניין מיסוי חלוקתם לנהנים.
- 22.13 תשלום המס, דיווח וגבייה**
- א. הוראות כל דין לעניין תשלום המס, דיווח, גבייה ועונשין יחולו על הנאמן בשל הכנסת הנאמן ובשל נכסי הנאמן, אלא אם כן נאמר בפרק הנאמנויות מפורשות אחרת.
- ב. בנאמנות תושבי ישראל ניתן לגבות חוב מס סופי של הנאמן מכל אחד מן היוצרים גם אם חדל להיות תושב ישראל. בהוראות התחולה נקבע כי הוראה זו תחול גם על נאמנות הדירה שנוצרה לפני יום התחילה, ולגבי נאמנות שהיא בלתי הדירה – אם נוצרה ביום פרסום תיקון 147 ואילך.
- ג. הוראות סעיף ב' לעיל יחולו גם אם מצא פקיד השומה לגבי נאמנות נהנה תושב חוץ כי על אף הצהרות היוצר והנאמן לא התקיימו התנאים הרלוונטיים.
- ד. היה לנאמן חוב מס סופי, ניתן לגבותו גם מכל נהנה שנעשתה לטובתו חלוקה לאחר תחילת שנת המס שבשלה קיים החוב, בין אם הסתיימה הנאמנות ובין אם לאו, ובלבד שלא יגבו מן הנהנה יותר מחוב המס הסופי או מהסכום או השווי של הנכסים שקיבל בחלוקה, לפי הנמוך.
- ה. נאמן בנאמנות תושבי חוץ, נאמן בנאמנות נהנה תושב חוץ, וכן נאמן בנאמנות לפי צוואה שלא היה בה נהנה תושב ישראל, לא יהיה חייב להגיש דוח לפי סעיף 131 על הכנסת הנאמן שהופקה או שנצמחה לישראל, גם אם הנאמן הוא תושב ישראל וגם אם הגיש דוח לפי סעיף 131 על הכנסה שהופקה או שנצמחה בישראל.
- ו. אין בהיותו של נאמן תושב ישראל כדי להטיל חיוב במס או חיוב להגיש דוח בשל הכנסת הנאמן, נוסף על החיובים המפורטים בפרק מיסוי הנאמנויות, שלא היה קיים אילו כל הנאמנים היו תושבי חוץ.

22.14 מסירת הודעות, הצהרות ודיווחים

ביום 4.5.2014 פירסמה רשות המיסים טפסים חדשים מתורגמים לאנגלית בעקבות תיקון 197, במסגרתם נכלל מידע ביחס למועדי הגשתם ולזהות המגיש.

ביום 25.1.2010 פורסמה הוראת ביצוע מס' 1/2010 (להלן: "**הוראת הביצוע**") שעניינה דיווחים בנושא נאמנויות, קליטה וטיפול במשרדי השומה. הוראת הביצוע מתארת בין היתר את תהליך רישום ופתיחת תיק לנאמנות במערכת ואת כל סוגי הדיווחים והטפסים הרלוונטיים.

ביום 10.3.2015 פורסמה תוספת מס' 1 להוראת הביצוע (להלן: "**התוספת**") שעניינה עדכון הוראת הביצוע בעקבות תיקון 197.

להלן נתייחס בקצרה לחובות מסירת ההודעות/הצהרות והטופס הרלוונטי שפורסם לגביהן, לפי סדר הוראות הפקודה. כמו כן, בסופו של סעיף זה מצורפות שלוש טבלאות מסכמות אשר פורסמו על ידי רשות המיסים במסגרת הוראת הביצוע כאשר הן מעודכנות בעקבות התוספת.

א. סעיף 75 לפקודה - מסירת הצהרה מאושרת כדין של היוצר ושל הנאמן בדבר היותה של נאמנות בלתי הדירה. ההצהרה תימסר בטופס 141.

ב. סעיף 75 לפקודה - מסירת הודעה על חברה להחזקת נכסי נאמנות בטופס 153. הודעה זו התווספה בתיקון 197. ביחס לחברה שהוקמה לאחר 1 באוגוסט 2013 – הודעה בגינה תוגש תוך 90 ימים ממועד התאגדותה.

בהתאם לאמור בדברי ההסבר בטופס 153 ובהתאם להוראות המעבר לתיקון 197 לפקודה, לגבי חברה שהוקמה לפני 1 באוגוסט 2013 – באם מדובר בחברה תושבת ישראל תימסר הודעה כאמור עד 30 ביוני 2014. באם מדובר בחברה תושבת חוץ מועד הגשת ההודעה יהיה עד מועד הגשת הדו"ח לפי סעיף 131 לפקודה לשנת 2014, או מועד חתימת הסדר המעבר לנאמנות (אם נחתם), לפי המוקדם.

לגבי נאמנות תושבי חוץ, הגשת ההודעה תהיה במועד הגשת הדו"ח לפי סעיף 131 לפקודה או תוך 90 ימים ממועד ההשקעה בנכס בישראל או הפקת ההכנסה בישראל לפי העניין. נדגיש כי חברה להחזקת נכסי נאמנות שלא תגיש הודעה בטופס 153 במועד עלולה שלא להיחשב כחברה שקופה לצרכי מס אלא יתחשב כחברה רגילה לצורכי מס, על כל המשתמע מכך.

ג. סעיף 75 לפקודה - מסירת הודעה בדבר יוצר מייצג/נהנה מייצג, במסגרתה קיימת אפשרות לבחור כי אחד היוצרים (בנאמנות תושבי ישראל) או אחד הנהנים (בנאמנות לפי צוואה שנחשבת כתושבת ישראל) ידווחו על הכנסות הנאמנות בתיק הנאמנות במקומו של הנאמן באותה נאמנות. ההודעה תימסר בטופס 144.

ד. סעיף 75(ז) לפקודה, סעיף 75(ב) לפקודה וסעיף 75(ב) לפקודה - מסירת הודעה על ייחוס הכנסות לנהנה בעקבות חלוקה בנאמנות תושבי ישראל שאינה הדירה או בנאמנות יוצר תושב חוץ או בנאמנות לפי צוואה שנחשבת כתושבת ישראל. ההודעה תימסר בטופס 142.

ה. סעיף 75(ח) לפקודה וסעיף 75(ה) לפקודה - מסירת הודעה על ייחוס הכנסות ליוצר בנאמנות תושבי ישראל (הדירה) או על ייחוס הכנסות לנהנה בנאמנות לפי צוואה במסגרתה מבקשים לראות את ההכנסות כהכנסות היוצר/הנהנה לפי העניין, ולא כהכנסות הנאמן. ההודעה תימסר בטופס 148.

ו. סעיף 75(ד) לפקודה, סעיף 75(א) לפקודה וסעיף 75(א) לפקודה - הודעה על יצירת נאמנות או על הקנייה לנאמנות. ההודעה תימסר בטופס 147. בהקשר זה ראה סעיף יב' להלן לגבי הקלות בדיווח לתושב ישראל לראשונה ולתושב חוזר ותיק שנקבעו במסגרת תיקון 168.

ז. סעיף 75(ד) לפקודה – מסירת הודעה על בחירה במסלול מיסוי בנאמנות נהנה תושב ישראל שהיא נאמנות קרובים. ההודעה תימסר בטופס 154 בתוך 60 ימים מיום הקמת הנאמנות או מיום הפיכתה לכזו.

בהתאם להוראות המעבר לתיקון 197 והודעת רשות המיסים מיום 29 ביוני 2015, ביחס לנאמנות שהוקמה לפני 1.1.2014 תימסר הודעה בדבר הקמת הנאמנות או בדבר הפיכתה לכזו במסגרת הגשת הדוח השנתי של הנאמנות לשנת 2014 או עד למועד החתימה על הסדר מעבר, כמוקדם, אך לא יאוחר מיום 31.12.2015 וזאת במסגרת טופס 147 וטופס 154 (להלן: "**ההודעה**").

טופס 154 כולל הודעה על בחירת מסלול מיסוי לנהנה תושב ישראל- כאשר ניתן לבחור בין חיוב במס בשיעור 30% במועד החלוקה או לחילופין בחיוב במס מידי שנה בשיעור 25% בגין הכנסת הנאמנות השוטפת המיועדת לחלוקה לנהנה תושב ישראל.

הנאמן יוכל למסור את ההודעה ללא בחירת מסלול מיסוי במסגרת הגשת הדוח השנתי של הנאמנות לשנת 2014 או עד למועד החתימה על הסדר מעבר, כמוקדם, אך לא יאוחר מיום 31.12.2015, ויראו אותו כמי שבחר במסלול של חיוב במס בשיעור 30% במועד החלוקה ("ברירת המחדל"). חוזר 3/2016 מציין כי "אי מסירת הודעה על נאמנות קרובים כאמור, תוך 60 יום, לא בהכרח תשלול את מעמדה ככזו. אם זאת, אין בכך כדי לגרוע מחובת מתן ההודעה במועד על פי דין."

ח. סעיף 75(א)(4) לפקודה, וסעיף 75(נ) לפקודה - הצהרה על נאמנות נהנה תושב חוץ. ההצהרה היא על היעדר נהנים תושבי ישראל, על היעדר נהנים תושבי ישראל שזכאותם מותנית בחדלותם להיות תושבי ישראל ועל היעדר אפשרות לצרף נהנים כאמור. ההצהרה תימסר בטופס 143.

ט. סעיף 75(א)(2) לפקודה - הודעה על שינוי סוג של נאמנות קיימת. בהקשר זה ראה סעיף יב' להלן לגבי הקלות בדיווח לתושב ישראל לראשונה, תושב חוזר ותיק שנקבעו במסגרת תיקון 168.

י. סעיף 75(א)(3) לפקודה - הודעה על סיום של נאמנות תושבי ישראל, או סיום של נאמנות לפי צוואה שנחשבת כתושבת ישראל או סיום של נאמנות שהיו לה נכסים בישראל בעת סיומה. בהקשר זה ראה סעיף יב' להלן לגבי הקלות בדיווח לתושב ישראל לראשונה, תושב חוזר ותיק ותושב חוזר שנקבעו במסגרת תיקון 168.

יא. סעיף 131(א)(5) לפקודה - בהתאם לסעיף כנוסחו לאחר תיקון 197, חלה חובת הגשת דוח שנתי לגבי נאמנויות ולגבי נהנה. החובה להגשת דוח שנתי לנאמנויות חלה על נאמן, יוצר, יוצר מייצג, נהנה או נהנה מייצג כדלקמן:

- נאמן בנאמנות תושבי ישראל או נאמן בנאמנות לפי צוואה שנחשבת כתושבת ישראל בשל קיומו של נהנה תושב ישראל אחד לפחות, ובלבד שהיוצר לא בחר להיות בר השומה ובר החיוב לפי הוראות סעיפים 75(ח) או 75(ב) (ה) ושלא נבחר יוצר מייצג או נהנה מייצג לפי הוראות סעיף 175;
- נאמן שהיו לו בישראל נכס או הכנסה מנכס בין אם הוא תושב ישראל ובין אם לאו;
- יוצר או נהנה שבחר להיות בר השומה ובר החיוב לפי הוראות סעיף 75(ז) או (ח), או סעיף 75(ב) או (ו);
- יוצר מייצג או נהנה מייצג שבחר להיות בר השומה ובר החיוב לפי הוראות סעיף 175.
- נאמן בנאמנות נהנה תושב ישראל שהינה נאמנות קרובים שהנאמן בחר להתמסות על הכנסת הנאמנות שהופקה מחוץ לישראל והמיועדת לחלוקה לנהנה ישראלי בשיעור של 25% לפי הוראות סעיף 75(ד)(3).

החובה להגשת דוח שנתי לנהנה התווספה בתיקון 197 ועודכנה בתיקון 223 כדלקמן:

- נהנה שקיבל חלוקה מנאמן, גם אם אינה חייבת במס בישראל. תחילת הוראה זו ב-1 באוגוסט 2013. הוראה זו לא תחול על חלוקת נכס שמקורו מחוץ לישראל לנהנה בנאמנות תושבי חוץ, נאמנות נהנה תושב חוץ או נאמנות לפי צוואה שכל הנהנים בה הם תושבי חוץ. במסגרת הדוח השנתי יוגש כנספח לדוח טופס 149.
- במסגרת תיקון 223 נוסף סעיף 131(א)(5)(7) לפקודה. בהתאם להוראות הסעיף האמור, נהנה תושב ישראל שמלאו לו 25 שנים, מחויב בהגשת דוח, גם אם לא בוצעו בנאמנות חלוקות, ובתנאי ששווי הנאמנות אינו פחות מ- 500,000 ש"ח והוא מודע לדבר היותו נהנה בנאמנות.

יב. פטורים מחובות דיווח לעולים חדשים ותושבים חוזרים ותיקים - תיקון מס' 168 לפקודה הוסיף פטורים מדיווח עבור עולים חדשים ותושבים חוזרים ותיקים לעניין נאמנויות, כמפורט:

- סעיף 75(א)(1א) - על אף החובה להגיש הודעה בדבר יצירת נאמנות או הקנייה לנאמנות כאמור בסעיף ו' לעיל, נקבע כי יוצר שהיה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק, לא יחויב להגיש הודעה כאמור וזאת למשך 10 שנים מהמועד שהיה לתושב ישראל, ובלבד שהקנה בתקופה זו רק נכס מחוץ לישראל או הכנסה מנכס מחוץ לישראל. בתום 10 השנים, יגיש היוצר את ההודעה כאמור עד ה-30.4 של שנת המס הראשונה לאחר תום התקופה, או במועד הגשת הדוח השנתי אם חלה עליו חובת הגשה כזו.

- סעיף 75(ג)2 - על אף חובת ההודעה בדבר נאמנות יוצר תושב חוץ שסיווגה שונה לנאמנות תושבי ישראל או לנאמנות נהנה תושב חוץ משום שהיוצר היה לתושב ישראל כאמור בסעיף ז' לעיל, נקבע כי אם היוצר הינו תושב ישראל לראשונה או תושב חוזר ותיק הוא יהא פטור מהגשת הודעה על שינוי סיווג הנאמנות, וזאת למשך 10 שנים מהמועד שהיה לתושב כאמור ובלבד שבעת שהיה לתושב ישראל יש לנאמן בנאמנות רק נכס מחוץ לישראל או הכנסה מחוץ לישראל ושכמשך כל התקופה האמורה הוקנו לנאמן רק נכס או הכנסה כאמור. ההודעה תוגש בשנת המס הראשונה שלאחר תום עשר השנים.
- היה ובמהלך התקופה הוקנה נכס או הכנסה מנכס בישראל לנאמנות, יגיש היוצר את ההודעה האמורה בשנת המס הראשונה שלאחר ההקניה.
- היה ובמועד שינוי התושבות של היוצר יש לנאמן בנאמנות נכס או הכנסה מנכס בישראל, היוצר יהא חייב בהגשת ההודעה ואולם לעניין פרטי הנכסים וההכנסה, יציין רק את פרטי הנכסים בישראל וההכנסה שמקורה בנכסים בישראל שהקנה לנאמן ב-5 השנים שקדמו לשנת המס שבה היה היוצר לתושב ישראל.
- סעיף 75(א)2 - על אף חובת מתן ההודעה ברישא של סעיף 75(א)2, נקבע בסיפא של הסעיף כי נאמן בנאמנות שסיווגה שונה יהא פטור מהגשת ההודעה, וזאת כאשר מדובר בשינוי סוג של נאמנות לנאמנות תושבי ישראל משום שיוצר אחד בה או נהנה אחד בה, לפי העניין, היה תושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק, ובלבד שבעת שהיה לתושב ישראל כאמור, יש לנאמן בנאמנות רק נכס מחוץ לישראל או הכנסה מנכס מחוץ לישראל.
- במסגרת חוזר 3/2016 הובהר כי לעניין חובת מתן הודעה על ידי הנאמן על חברה להחזקת נכסי נאמנות, ככל שמדובר בנאמנויות שאינן חייבות בדיווח כדוגמת נאמנויות שבהן כל היוצרים והנהנים הינם תושבי ישראל לראשונה או תושבים חוזרים ותיקים, ניתן יהיה לדחות את מתן ההודעה עד 90 יום מתום תקופת ההטבות של הנאמנות ככל שהחברה כאמור אכן התנהלה לאורך כל תקופת ההטבות כחברה להחזקת נכסי נאמנות ולא כחברה "רגילה" והנאמן יכול להוכיח זאת.
- **פטור מחובת דיווח לנאמן בנאמנות שהפכה לנאמנות תושבי ישראל** – הוראת הביצוע מציינת כי לעניין חובת הגשת דוח שנתי או דוח על נכסים לנאמן בנאמנות שהפכה לנאמנות תושבי ישראל בעקבות היותו של יוצר או נהנה בה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק לא נקבע מפורשות פטור מהגשת דוחות אלה, על אף שהיוצר או הנהנה שעלו לישראל או שנהיו תושבים חוזרים ותיקים, זכו לפטורים ספציפיים מחובות דיווח. יחד עם זאת, בהתאם להוראת הביצוע ומתכלית החקיקה העומדת בבסיסו של תיקון 168, עולה כי היתה כוונה מפורשת ליתן פטור ממס ופטור מדיווח בהתאם, לכל מי שחובתו לדיווח על הכנסות ונכסים מחוץ לישראל נובעת רק מעלייתו או חזרתו לישראל. לפיכך הבהירה הוראת הביצוע כי במקרים של שינוי סיווג הנאמנות, הגורם המדווח בנאמנות, בדרך כלל הנאמן, לא יהיה חייב להגיש דוח שנתי על הכנסות הנאמנות או דוח על הון ונכסי הנאמנות לגבי הכנסות ונכסים מחוץ לישראל בלבד, במשך תקופת ההטבה.
- בנוסף, התוספת להוראת הביצוע מחדדת עניין זה וקובעת כי לנאמן בנאמנות שהפכה לנאמנות תושבי ישראל רק בשל שיוצר אחד בה הינו תושב ישראל לראשונה או תושב חוזר ותיק (להלן: "**יחיד מוטב**") לא תקום חובת דיווח על הכנסות ונכסים מחוץ לישראל עד תום תקופת ההטבה של היחיד המוטב, ובלבד שכל היוצרים וכל הנהנים בנאמנות הינם יחידים מוטבים. אולם, התוספת הבהירה כי כאשר בנאמנות כאמור ישנו נהנה שהינו יחיד מוטב (להלן: "**נהנה מוטב**") תקופת ההטבה של הנאמנות תהיה תקופת ההטבה של אותו נהנה מוטב. היו בנאמנות כאמור מספר נהנים מוטבים, תהיה תקופת ההטבה של הנאמנות תסתיים במועד המוקדם ביותר מבין כל תקופות ההטבה של הנהנים המוטבים בנאמנות.
- יג. **פטור מחובת דיווח לנהנה בנאמנות שהפכה לנאמנות קרובים** – התוספת להוראת הביצוע מציינת כי נהנה מוטב בנאמנות קרובים, שהפכה לנאמנות קרובים בשל היות נהנה בה נהנה מוטב, או שהוקמה ע"י תושב חוץ לטובת נהנים מוטבים בלבד, יהיה פטור מחובת דיווח על חלוקות שקיבל במהלך תקופת ההטבה במסגרת דוח שנתי. **פטור מחובת דיווח לתושב חוץ** - תקנות מס הכנסה (פטור מהגשת דין וחשבון), התשמ"ח-1988 מקנות בתנאים מסוימים פטור מהגשת דוח שנתי למי שחייב בהגשתו לפי סעיף 131 לפקודה. תקנה 5 לתקנות קובעת כי תושב חוץ יהא פטור מהגשת דוח אם עמד בתנאים הקבועים בתקנה.

היות ולפי פרק הנאמנויות רואים את הכנסותיהן ונכסיהן של נאמנות תושבי חוץ, נאמנות נהנה תושב חוץ ונאמנות צוואה זרה, כהכנסות ונכסים של יחיד תושב חוץ, הרי שאם לנאמנות מסוג זה הופקה או נצמחה הכנסה בישראל, יש להחיל עליה את הוראות תקנה 5 לתקנות.

נציין כי גם סעיף 131(ג) לפקודה שונה בעקבות תיקון 165 וכן תיקון 197, ובמסגרתו נקבעו הפרטים אותם נדרש לפרט במסגרת הדוח השנתי שמגישים נאמן, יוצר, מייצג, נהנה או נהנה מייצג (למעט נהנה המגיש דוח שנתי בשל חלוקה שקיבל) כאמור לעיל (פרטי הנכסים, פרטי היוצר, הנאמן הנהנה, מגן הנאמנות כולל תושבותם, פרטי החלוקות וכו') כל זאת במסגרת טופס 151ח. כמו כן במסגרת תיקון 165, הוסף סעיף קטן (5) להוראת סעיף 134(א) לפקודה, לפיו רשאי שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע פטור מחובת הגשת דוח לגבי נאמן שהיו לו בישראל רק הכנסה הפטורה ממס או שנוכה ממנה מלוא המס כדין, או נכס שההכנסות ממנו פטורות. זאת, בין אם הנאמן הוא תושב ישראל ובין אם לאו.

להלן מצורפות טבלאות מסכמות אשר פורסמו במסגרת הוראת הביצוע (1/2010) ובמסגרת התוספת (מס' 1 להוראת הביצוע) לאחר שעודכנו על ידינו לאור תיקון 197:

- טבלה המסכמת את הדיווחים הנדרשים לאירועים שונים בחיי הנאמנות או להכנסות הנאמנות ובכללם - דוחות שנתיים, הודעות והצהרות המהוות נספח לדוח שנתי, וכן הודעות והצהרות נפרדות שאינן מצורפות כנספח לדוח השנתי:

טופס	שם טופס	מועד הדיווח			הערות
		בהקניה	כל שנה	בחלוקה	
1327	דוח לנאמן בנאמנות	לא נדרש	נדרש	לא נדרש	·
1301	דוח ליחיד	לא נדרש	נדרש	לא נדרש	·
141	הצהרה על נאמנות בלתי הדירה	נדרש	נדרש	לא נדרש	רק אם מדובר בנאמנות מסוג זה
142	הודעה על ייחוס הכנסות לנהנה בעקבות חלוקה	לא נדרש	לא נדרש	לא נדרש	אם נבחרה חלופה זו
143	הצהרה על נאמנות נהנה תושב חוץ	נדרש	נדרש	לא נדרש	רק אם מדובר בנאמנות מסוג זה
144	הודעה בדבר בחירת יוצר מייצג/נהנה	לא נדרש	לא נדרש	לא נדרש	בעת הגשת הדוח השנתי הראשון המוגש לאחר הבחירה בחלופה זו
147	הודעה על יצירת נאמנות או על הקנייה לנאמנות	נדרש	לא נדרש	לא נדרש	תוך 90 ימים מיום היצירה, למעט חריגים (עולה חדש ותושב חוזר)
148	הודעה על ייחוס הכנסות ליוצר בנאמנות תושבי ישראל או על ייחוס הכנסות לנהנה בנאמנות לפי צוואה	נדרש	לא נדרש	לא נדרש	אם נבחרה חלופה זו. ניתן להגיש ההודעה עד למועד הגשת הדוח השנתי הראשון לשנת יצירת הנאמנות
149	הודעה על חלוקות שקיבל נהנה בשנת המס 2013 ואילך (חייבות או פטורות) טופס 149 תוקן לאור תיקון 197	לא נדרש	לא נדרש	נדרש	נספח לדוח השנתי. יוגש על ידי כל נהנה החייב בדיווח על חלוקה.
151ח	הודעה על פרטי נאמנות	לא נדרש	נדרש	לא נדרש	נספח לדוח שנתי
153	הודעה על חברה להחזקת נכסי נאמנות	נדרש	לא נדרש	לא נדרש	תוך 90 ימים מיום התאגדותה. ראה סעיף 22.14 ב' לעיל היחס להוראות המעבר לתיקון 197.
154	הודעה על בחירה במסלול מיסוי נאמנות נהנה תושב ישראל שהינה נאמנות קרובים	נדרש	לא נדרש	לא נדרש	תוך 60 ימים מיום הקמתה של נאמנות נהנה תושב ישראל או מיום הפיכתה לכזו. ראה סעיף 22.14 ז' לעיל ביחס להוראות המעבר לתיקון 197.

2. טבלה המפרטת את החייבים השונים בהגשת הדוח השנתי הכולל הכנסות נאמנות והטפסים שבאמצעותם יוגשו:

סעיף	חלופה	.	סוג הנאמנות	נאמנות צוואה ישראלית
			נאמנות תושבי חוץ נאמנות נהנה תושב חוץ	נאמנות נהנה תושב ישראל
75(ח)	יוצר בר שומה ובר חיוב	היוצר, בטופס 1301 הנאמן פטור מהגשה	-	-
75(ה)ב	נהנה בר שומה ובר חיוב	-	-	הנהנה, בטופס 1301 הנאמן פטור מהגשה
75(ז) / 75(ו)ב	נהנה בר שומה ובר חיוב- בעקבות חלוקה	הנהנה, בטופס 1301 הנאמן, בטופס 1327	הנהנה, בטופס 1301 הנאמן, בטופס 1327 *	הנהנה, בטופס 1301 הנאמן, בטופס 1327
175	יוצר מייצג	היוצר, בטופס 1327 הנאמן פטור מהגשה	-	-
175	נהנה מייצג	-	-	היוצר, בטופס 1327 הנאמן פטור מהגשה
131(א)(5)ב	נהנה שקיבל חלוקה מנאמן	הנהנה, בטופס 1301 + טופס 149 כנספח לדוח	הנהנה, בטופס 1301 ** + טופס 149 כנספח לדוח	הנהנה, בטופס 1301 *** + טופס 149 כנספח לדוח

* רק לגבי הכנסות המופקות או הנצמחות בישראל.
 ** אלא אם מדובר על חלוקה של נכס שמקורו אינו בישראל
 *** אלא אם מדובר על חלוקה של נכס שמקורו אינו בישראל וכל הנהנים הינם תושבי חוץ

3. טבלה המסכמת את חובות ומועדי הדיווח לפי סוג הנאמנות :

נאמנות תושבי ישראל			סוג נאמנות
יחוס לנהנה בעקבות חלוקה 175ז(ז) ¹	יחוס ליוצר יחיד 175ז(ח) ¹	דוח נאמנות 175ז	חלופה
יצירת נאמנות או הקניה לנאמנות			
טופס 147- (הודעה על יצירת נאמנות ו/או הקנייה לנאמנות)-מוגש על ידי יוצר תושב ישראל לפקיד השומה של הנאמנות עם העתק לפקיד השומה בו מתנהל תיק היוצר, אם קיים. טופס 153- (הודעה על חברה להחזקת נכסי נאמנות)- מוגש על ידי הנאמן לפקיד השומה של הנאמנות.			דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם
טופס 147 - 1. בנאמנות שנוצרה על ידי יוצר בהיותו תושב ישראל – בתוך 90 ימים מיום היצירה [סעיף 175טז(א)] 2. בנאמנות שנוצרה על ידי יוצר בעת שהיה תושב חוץ, והפכה לנאמנות תושבי ישראל בעקבות היותו לתושב ישראל – עד ל-30.4 בשנה העוקבת להיותו תושב ישראל או עד למועד הגשת הדוח השנתי של היוצר (אם חייב בהגשתו), לפי העניין [סעיף 175טז(ג)] טופס 153 - בתוך 90 יום מיום ההתאגדות.			מועד הדיווח
טופס 144 (הודעה בדבר בחירת יוצר מייצג/נהנה מייצג) ¹ – במצורף לטופס 147	טופס 148 (הודעה על ייחוס הכנסות ליוצר בנאמנות תושבי ישראל או על ייחוס הכנסות לנהנה בנאמנות לפי צוואה)- במצורף לטופס 147	טופס 144 (הודעה בדבר בחירת יוצר מייצג/נהנה מייצג) ¹ – במצורף לטופס 147	דיווחים אופציונאליים במועד זה²
1. טופס 1327 (דוח שנתי לנאמן בנאמנות)- מוגש על ידי הנאמן ³ לפקיד השומה של הנאמנות 2. טופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות)- נספח לדוח השנתי של הנאמנות ושל הנהנה.	1. טופס 1301 (דוח שנתי ליחיד)-מוגש על ידי היוצר לפקיד השומה בו מתנהל תיקו, עם סימון הבחירה בחלופה במקום המיועד לכך 2. טופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות)- נספח לדוח השנתי של היוצר	1. טופס 1327 (דוח שנתי לנאמן בנאמנות)- מוגש על ידי הנאמן ³ לפקיד השומה של הנאמנות 2. טופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות)- נספח לדוח השנתי	דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם

נאמנות תושבי ישראל			סוג נאמנות
יחוס לנהנה בעקבות חלוקה 175ז(ז) ¹	יחוס ליוצר יחיד 175ז(ח) ¹	דוח נאמנות 175ז	חלופה
3. טופס 144 (הודעה בדבר בחירת יוצר מייצג/נהנה מייצג)¹ - נספח לדוח השנתי של הנאמנות לשנה בה נבחרה חלופה זו בלבד. יוגש רק אם לא הוגש במצורף להודעה על ההקניה בטופס 147. 4. טופס 141 (הצהרה על נאמנות בלתי הדירה) - נספח לדוח השנתי של הנאמנות ושל הנהנה. 5. טופס 1301 (דוח שנתי ליחיד) - מוגש על ידי הנהנה שיוחסה לו הכנסה בעקבות חלוקה לפקיד השומה בו מתנהל תיקו, עם סימון הבחירה בחלופה במקום המיועד לכך. 6. טופס 142 (הודעה על ייחוס הכנסות לנהנה בעקבות חלוקה) - נספח לדוח השנתי של הנאמנות ושל הנהנה.	3. טופס 148 (הודעה על ייחוס הכנסות ליוצר נאמנות תושבי ישראל או על ייחוס הכנסות לנהנה בנאמנות לפי צוואה) - נספח לדוח שמגיש היוצר לשנת יצירת הנאמנות בלבד (עם העתק לפקיד השומה של הנאמנות). יוגש רק אם לא הוגש במצורף להודעה על ההקניה בטופס 147.	3. טופס 144 (הודעה בדבר בחירת יוצר מייצג/נהנה מייצג)¹ - נספח לדוח לשנה בה נבחרה חלופה זו בלבד. יוגש רק אם לא הוגש במצורף להודעה על ההקניה בטופס 147.	דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם
לפי הוראות הפקודה בעניין מועד הגשת הדוח השנתי [סעיפים 132-133]			מועד הדיווח
1. הודעה על שינוי סיווג הנאמנות, לפי סעיף 275ט(א)(2) 2. הודעה בדבר סיום של נאמנות, לפי סעיף 275ט(א)(3) - ההודעות לעיל יסומנו במקום המיועד לכך, בטופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנויות)			דיווחים נוספים במועד זה
חלוקות מנאמנות			
1. טופס 149 (הודעה על חלוקות שקיבל נהנה בשנת המס 2013 ואילך) - מוגש על ידי נהנה שקיבל חלוקה מנאמן (גם אם אינה חייבת במס בישראל) כנספח לדוח השנתי שעליו להגיש בגין אותה חלוקה. יוגש לפקיד השומה בו מתנהל תיק הנהנה. 2. טופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות) המהווה נספח לדוח השנתי (למי שחייב בהגשתו, כאמור לעיל) - פירוט החלוקות שנעשו, במקום המיועד לכך.			דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם
- לגבי טופס 149 המוגש על ידי הנהנה - במועד הגשת הדוח השנתי של הנהנה (אם חייב בהגשתו) - לגבי טופס 151ח (למי שחייב בהגשתו) - במועד הגשת הדוח השנתי			מועד הדיווח

הערות

¹ רק אם נבחרה חלופה זו !

² ניתן לבחור באותן חלופות שלגביהן מוגש הטופס, עד למועד הגשת הדוח השנתי הרלוונטי. יחד עם זאת, אם נבחר באותה חלופה כבר במועד ההודעה על יצירת הנאמנות, יש להגיש את הטופס המצוין במועד שנקבע לדיווח על היצירה.

³ או יוצר מייצג אם נבחרה חלופה זו.

נאמנות נהנה תושב ישראל נאמנות קרובים			סוג נאמנות
חלופה	דוח נאמנות 175(ד)(3) מסלול 25% (*)	דוח נאמנות 175(ד)(4)(**) מסלול 30% (*)	ייחוס לנהנה בעקבות חלוקה 175(ד)(2) מסלול 30% (*)
יצירת נאמנות או הקניה לנאמנות			
דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם במועד הדוח	טופס 147 (הודעה על יצירת נאמנות ו/או הקנייה לנאמנות)- מוגש על ידי הנאמן בתוך 60 ימים בשל הקמתה של נאמנות נהנה תושב ישראל שהיא נאמנות קרובים או בעקבות הפיכתה של נאמנות לנאמנות נהנה תושב ישראל שהיא נאמנות קרובים. הטופס יוגש לפקיד השומה של הנאמנות. לגבי נאמנות שהוקמה או הפכה לנאמנות קרובים לפני יום 1.1.2014 הטופס יוגש במסגרת הדוח השנתי של הנאמנות לשנת 2014 או במועד החתימה על הסדר המעבר, כמוקדם, אך לא יאוחר מיום 31.12.2015, בצירוף טופס 154. טופס 154 (הודעה על בחירה במסלול מיסוי נאמנות נהנה תושב ישראל שהינה נאמנות קרובים)- מוגש על ידי הנאמן תוך 60 ימים מיום הקמתה של נאמנות נהנה תושב ישראל או מיום הפיכתה לכזו כאשר ניתן לבחור בין חוב במס בשיעור 30% במועד החלוקה או לחילופין בחוב במס מידי שנה בשיעור 25% בגין הכנסת הנאמנות השוטפת המיועדת לחלוקה לנהנה תושב ישראל. לגבי נאמנות שהוקמה לפני 1.1.2014 תימסר הודעה על בחירת מסלול מיסוי לנהנה תושב ישראל במסגרת הדוח השנתי של הנאמנות לשנת 2014 או במועד החתימה על הסדר המעבר, כמוקדם, אך לא יאוחר מיום 31.12.2015, בצירוף טופס 147. הובהר כי הנאמן יוכל למסור את ההודעה ללא בחירת מסלול מיסוי ובהתאם יראו אותו כאילו בחר במסלול חוב במס בשיעור 30% במועד החלוקה ('ברירת מחדל'). טופס 153- (הודעה על חברה להחזקת נכסי נאמנות)- מוגש על ידי הנאמן לפקיד השומה של הנאמנות בתוך 90 יום מיום התאגדותה.		
דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם	1. טופס 1327 (דוח שנתי לנאמן בנאמנות)- מוגש על ידי הנאמן לפקיד השומה של הנאמנות 2. טופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות)- נספח לדוח השנתי	1. טופס 1327 (דוח שנתי לנאמן בנאמנות)- מוגש על ידי הנאמן לפקיד השומה של הנאמנות 2. טופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות)- נספח לדוח השנתי	1. טופס 1301 (דוח שנתי לנהנה בנאמנות)- מוגש על ידי הננה לפקיד השומה של הננה. 2. טופס 149 - (הודעה על חלוקות שקיבל נהנה בשנת המס 2013 ואילך)- מוגש על ידי נהנה שקיבל חלוקה מנאמן (גם אם אינה חייבת במס בישראל, אך למעט אם מדובר בחלוקה של נכס שמקורו אינו בישראל) כנספח לדוח השנתי שעליו להגיש בגין אותה חלוקה. יוגש לפקיד השומה בו מתנהל תיק הננה.
מועד הדיווח	לפי הוראות הפקודה בעניין מועד הגשת הדוח השנתי [סעיפים 132-133]		
דיווחים נוספים במועד זה	1. הודעה על שינוי סיווג הנאמנות, לפי סעיף 275(א)(2) 2. הודעה בדבר סיום של נאמנות, לפי סעיף 275(א)(3) - ההודעות לעיל יסומנו במקום המיועד לכך, בטופס 151 (הודעה על פרטי נאמנויות)		
חלוקות מנאמנות			
דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם	טופס 149 - (הודעה על חלוקות שקיבל נהנה בשנת המס 2013 ואילך)- מוגש על ידי נהנה שקיבל חלוקה מנאמן (גם אם אינה חייבת במס בישראל, אך למעט אם מדובר בחלוקה של נכס שמקורו אינו בישראל) כנספח לדוח השנתי שעליו להגיש בגין אותה חלוקה. יוגש לפקיד השומה בו מתנהל תיק הננה. טופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות) המהווה נספח לדוח השנתי לנאמן- פירוט החלוקות שנעשו, במקום המיועד לכך.		
מועד הדיווח	- לגבי טופס 149 המוגש על ידי הננה - במועד הגשת הדוח השנתי של הננה (אם חייב בהגשתו) - לגבי טופס 151 (לנאמן)- במועד הגשת הדוח השנתי.		

(*) ביחס להכנסות שהופקו או נצמחו מחוץ לישראל
 (**) מוגש על ידי הנאמן ביחס להכנסות שהופקו או נצמחו בישראל

סוג נאמנות		נאמנות נהנה תושב ישראל נאמנות שאינה נאמנות קרובים	
חלופה	דוח נאמנות 75 ²	ייחוס לנהנה בעקבות חלוקה 75 ^{1,3} (ז)	
יצירת נאמנות או הקניה לנאמנות			
דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם ומועד הדיווח	טופס 147 (הודעה על יצירת נאמנות ו/או הקנייה לנאמנות) - מוגש על ידי נאמן בשל הקמתה של נאמנות נהנה תושב ישראל שהיא נאמנות קרובים או בעקבות הפיכתה של נאמנות לנאמנות נהנה תושב ישראל שהיא נאמנות קרובים. הטופס יוגש לפקיד השומה של הנאמנות בתוך 60 ימים ממועד הקמתה או ממועד הפיכתה לכוז. אולם, לגבי נאמנות שהוקמה או הפכה לנאמנות קרובים לפני יום 1.1.2014 הטופס יוגש עד ליום 31.12.2014 בצירוף טופס 154 הכולל פרטי הנאמנות ללא בחירת מסלול מיסוי.		
	טופס 153 (הודעה על חברה להחזקת נכסי נאמנות) - מוגש על ידי הנאמן לפקיד השומה של הנאמנות בתוך 90 יום מיום התאגדותה.		
דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם	1. טופס 1327 (דוח שנתי לנאמן בנאמנות)- מוגש על ידי הנאמן לפקיד השומה של הנאמנות		
	2. טופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות)- נספח לדוח השנתי		
מועד הדיווח	לפי הוראות הפקודה בעניין מועד הגשת הדוח השנתי [סעיפים 132-133]		
דיווחים נוספים במועד זה	1. הודעה על שינוי סיווג הנאמנות, לפי סעיף 75טז2(א)(2)		
	2. הודעה בדבר סיום של נאמנות, לפי סעיף 75טז2(א)(3) - ההודעות לעיל יסומנו במקום המיועד לכך, בטופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות)		
חלוקות מנאמנות			
דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם ומועד הדיווח	1. טופס 149 (הודעה על חלוקות שקיבל נהנה בשנת המס 2013 ואילך, אך למעט אם מדובר בחלוקה של נכס שמקורו אינו בישראל)- מוגש על ידי נהנה שקיבל חלוקה מנאמן (גם אם אינה חייבת במס בישראל) כנספח לדוח השנתי שעליו להגיש בגין אותה חלוקה. יוגש לפקיד השומה בו מתנהל תיק הנהנה.	1. טופס 1301 (דוח שנתי ליחיד)- מוגש על ידי הנהנה שיוחסה לו הכנסה בעקבות חלוקה לפקיד השומה בו מתנהל תיקו, עם סימון הבחירה בחלופה במקום המיועד לכך.	
	2. טופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות) המהווה נספח לדוח השנתי (לנאמן)- פירוט החלוקות שנעשו, במקום המיועד לכך.	2. טופס 141 (הצהרה על נאמנות בלתי הדירה)- נספח לדוח השנתי של הנאמנות ושל הנהנה.	
		3. טופס 149 ⁴ (הודעה על חלוקות שקיבל נהנה בשנת המס 2013 ואילך, אך למעט אם מדובר בחלוקה של נכס שמקורו אינו בישראל)- מוגש על ידי נהנה שקיבל חלוקה מנאמן (גם אם אינה חייבת במס בישראל) כנספח לדוח השנתי שעליו להגיש בגין אותה חלוקה. יוגש לפקיד השומה בו מתנהל תיק הנהנה.	3. טופס 149 ⁴ (הודעה על חלוקות שקיבל נהנה בשנת המס 2013 ואילך, אך למעט אם מדובר בחלוקה של נכס שמקורו אינו בישראל)- מוגש על ידי נהנה שקיבל חלוקה מנאמן (גם אם אינה חייבת במס בישראל) כנספח לדוח השנתי שעליו להגיש בגין אותה חלוקה. יוגש לפקיד השומה בו מתנהל תיק הנהנה.
		4. טופס 142 (הודעה על ייחוס הכנסות לנהנה בעקבות חלוקה)- נספח לדוח השנתי של הנאמנות ושל הנהנה.	4. טופס 142 (הודעה על ייחוס הכנסות לנהנה בעקבות חלוקה)- נספח לדוח השנתי של הנאמנות ושל הנהנה.

הערות

- ¹ רק אם נבחרה חלופה זו !
- ² דוח שנתי יוגש ע"י הנאמן ביחס להכנסות הנאמנות. דוח שנתי יוגש ע"י הנהנה בשנה בה התקבלה חלוקה בידיו.
- ³ דוח שנתי יוגש ע"י הנאמן ביחס להכנסות הנאמנות. בנוסף דוח שנתי יוגש ע"י הנהנה שיכלול את הכנסות הנאמנות שחולקו לו ויראו אותן כהכנסות הנהנה.
- ⁴ טופס זה יוגש במידה וחולקו לנהנה חלוקות שלא נכללו בטופס 142.

נאמנות נהנה תושב חוץ	נאמנות תושבי חוץ		סוג נאמנות
	ייחוס לנהנה בעקבות חלוקה 75ט(ב)1	דוח נאמנות	חלופה
יצירת נאמנות או הקניה לנאמנות			
1. טופס 147 (הודעה על יצירת נאמנות ו/או הקנייה לנאמנות) - מוגש על ידי יוצר תושב ישראל לפקיד השומה של הנאמנות עם העתק לפקיד השומה בו מתנהל תיק היוצר, אם קיים. 2. טופס 143 (הצהרה על נאמנות נהנה תושב חוץ) - במצורף לטופס 147 (אין לתת פירוט בדבר חלוקות). 3. טופס 141 (הצהרה על נאמנות בלתי הדירה) - במצורף לטופס 147.	-	-	דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם
בתוך 90 ימים מיום היצירה [סעיף 75ט(א)1]	-	-	מועד הדיווח
דיווחים שנתיים			
1. טופס 1327 (דוח שנתי לנאמן בנאמנות) - מוגש על ידי הנאמן לפקיד השומה של הנאמנות, רק אם היו לו הכנסה או נכס בישראל. 2. טופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות) - נספח לדוח השנתי של הנאמנות. הפירוט בטופס בעניין ההקניות והחלוקות יכלול רק הכנסות ונכסים בישראל. 3. טופס 143 (הצהרה על נאמנות נהנה תושב חוץ) - יוגש כנספח לדוח השנתי (אם ישנה חובת הגשת דוח) או כהודעה שנתית נפרדת לפקיד השומה של הנאמנות. יש לכלול פירוט בדבר חלוקות של נכסים ו/או הכנסות בישראל, או להפנות לטופס 151ח, אם הוגש. 4. טופס 141 (הצהרה על נאמנות בלתי הדירה) - יוגש כנספח לדוח השנתי (אם ישנה חובת הגשת דוח) או במצורף לטופס 143 גם כשאין חובת הגשת דוח.	1. טופס 1327 (דוח שנתי לנאמן בנאמנות) - מוגש על ידי הנאמן לפקיד השומה של הנאמנות. 2. טופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות) - נספח לדוח השנתי של הנאמנות. 3. טופס 141 (הצהרה על נאמנות בלתי הדירה) - נספח לדוח השנתי של הנאמנות. 4. טופס 1301 (דוח שנתי ליחיד) - מוגש על ידי הנהנה שיוחסה לו הכנסה בעקבות חלוקה לפקיד השומה בו מתנהל תיקו, עם סימון הבחירה בחלופה במקום המיועד לכך. 5. טופס 142 (הודעה על ייחוס הכנסות לנהנה בעקבות חלוקה) - נספח לדוח השנתי של הנאמנות ושל הנהנה.	1. טופס 1327 (דוח שנתי לנאמן בנאמנות) - מוגש על ידי הנאמן לפקיד השומה של הנאמנות, רק אם היו לו הכנסה או נכס בישראל. 2. טופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות) - נספח לדוח השנתי של הנאמנות. הפירוט בטופס בעניין ההקניות והחלוקות יכלול רק הכנסות ונכסים בישראל.	דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם
- לגבי נאמנות החייבת בהגשת דוח שנתי, יוגשו כל הטפסים לעיל - לפי הוראות הפקודה בעניין מועד הגשת הדוח השנתי [סעיפים 132-133]. - לגבי נאמנות שאינה חייבת בהגשת דוח שנתי, יוגשו טופסי 143 ו- 141 - עד ליום 30.4 בשנה העוקבת לשנת המס [סעיף 75ט(ו)].	לפי הוראות הפקודה בעניין מועד הגשת הדוח השנתי [סעיפים 132-133]		מועד הדיווח
1. הודעה על שינוי סיווג הנאמנות, לפי סעיף 75ט(א)2. 2. הודעה בדבר סיום של נאמנות, לפי סעיף 75ט(א)3. - ההודעות לעיל יסומנו במקום המיועד לכך, בטופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות).	1. הודעה על שינוי סיווג הנאמנות, לפי סעיף 75ט(א)2. 2. הודעה בדבר סיום של נאמנות, לפי סעיף 75ט(א)3. - ההודעות לעיל יסומנו במקום המיועד לכך, בטופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות).	1. הודעה על שינוי סיווג הנאמנות, לפי סעיף 75ט(א)2. 2. הודעה בדבר סיום של נאמנות, לפי סעיף 75ט(א)3. - ההודעות לעיל יסומנו במקום המיועד לכך, בטופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות).	דיווחים נוספים במועד זה

סוג נאמנות חלופה	נאמנות תושבי חוץ		נאמנות נהנה תושב חוץ
	דוח נאמנות	ייחוס לנהנה בעקבות חלוקה 75ט(ב) ¹	
חלוקות מנאמנות			
דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם	1. טופס 149 (הודעה על חלוקות שקיבל נהנה בשנת המס 2013 ואילך) - מוגש על ידי נהנה שקיבל חלוקה מנאמן (גם אם אינה חייבת במס בישראל, אך למעט אם מדובר בחלוקה של נכס שמקורו אינו בישראל) כנספח לדוח השנתי שעליו להגיש בגין אותה חלוקה. יוגש לפקיד השומה בו מתנהל תיק הנהנה.	2. טופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות) המהווה נספח לדוח השנתי של הנאמנות - פירוט החלוקות שנעשו, במקום המיועד לכך.	טופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות) המהווה נספח לדוח השנתי (אם יש חובה להגישו) - פירוט החלוקות שנעשו, במקום הכנסות מנכסים בישראל.
	2. טופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות) המהווה נספח לדוח השנתי (אם יש חובה להגישו) - פירוט החלוקות שנעשו, במקום המיועד לכך, רק מנכסים ו/או הכנסות מנכסים בישראל.		
מועד הדיווח	- לגבי טופס 149 המוגש על ידי הנהנה - במועד הגשת הדוח השנתי של הנהנה (אם חייב בהגשתו)		מועד הגשת הדוח השנתי.
	- לגבי טופס 151 (לנאמן שחייב בהגשתו) - במועד הגשת הדוח השנתי.		

הערות

¹ רק אם נבחרה חלופה זו. הסעיף מפנה להוראות הקבועות בסעיף 75(ז).

סוג הנאמנות		נאמנות לפי צוואה		
		קיים תושב ישראל אחד לפחות		
חלופה	דוח נאמנות 75(ג)(1)	ייחוס לנהנה יחיד 75(ה)1	ייחוס לנהנה בעקבות חלוקה 75 יב (ו)2	אין נהנים תושבי ישראל דוח נאמנות 75(ג)(2)
יצירת נאמנות או הקניה לנאמנות				
דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם	טופס 147 (הודעה על יצירת נאמנות או על הקניה לנאמנות)- מוגש על ידי הנאמן כהודעה על כינון נאמנות לפי צוואה, לפקיד השומה של הנאמנות.			
מועד הדיווח	בתוך 90 ימים מיום התקיימות הוראות הצוואה בדבר כינונה של הנאמנות [סעיף 75טז(א)(1)].			
דיווחים אופציונאליים במועד זה3	טופס 144 (הודעה בדבר בחירת יוצר מייצג/נהנה במצורף – מייצג)1 – לטופס 147	טופס 148 (הודעה על ייחוס הכנסות ליוצר בנאמנות תושבי ישראל או על ייחוס הכנסות לנהנה בנאמנות לפי צוואה)- במצורף לטופס 147. במקרה זה, יוגשו הטפסים גם לפקיד השומה בו מתנהל תיק הנהנה.	טופס 144 (הודעה בדבר בחירת יוצר מייצג/נהנה במצורף – מייצג)1 – לטופס 147	-
דיווחים שנתיים				
דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם	1. טופס 1327 (דוח שנתי לנאמן בנאמנות)-מוגש על ידי הנאמן לפקיד השומה של הנאמנות, רק אם היו לו הכנסה או נכס בישראל.	1. טופס 1310 (דוח שנתי ליחיד)-מוגש על ידי הנהנה לפקיד השומה בו מתנהל תיקו, עם סימון הבחירה בחלופה במקום המיועד לכך	1. טופס 1327 (דוח שנתי לנאמן בנאמנות)-מוגש על ידי הנאמן לפקיד השומה של הנאמנות	1. טופס 1327 (דוח שנתי לנאמן בנאמנות)-מוגש על ידי הנאמן לפקיד השומה של הנאמנות, רק אם היו לו הכנסה או נכס בישראל.
	2. טופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות)- נספח לדוח השנתי של הנאמנות.	2. טופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות)- נספח לדוח השנתי של הנהנה	2. טופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות)- נספח לדוח השנתי של הנאמנות	2. טופס 151ח (הודעה על פרטי נאמנות)- נספח לדוח השנתי של הנאמנות. הפירוט בטופס בעניין ההקניות והחלוקות יכול רק הכנסות נכסים בישראל

נאמנות לפי צוואה				סוג הנאמנות
קיים תושב ישראל אחד לפחות		אין נהנים תושבי ישראל		
חלופה	דוח נאמנות 75(ג)(1)	ייחוס לנהנה יחיד 75(ה) ¹	ייחוס לנהנה בעקבות חלוקה 75 יב (ו) ²	דוח נאמנות 75(ג)(2)
דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם	3. טופס 144 (הודעה בדבר בחירת יוצר מייצג/נהנה מייצג) ¹ – נספח לדוח השנתי של הנאמנות בה נבחרה חלופה זו בלבד. יוגש רק אם לא הוגש במצורף להודעה על ההקניה הנאמנות בטופס 147.	3. טופס 148 (הודעה על ייחוס הכנסות ליוצר בנאמנות תושבי ישראל או על ייחוס הכנסות לנהנה בנאמנות לפי צוואה) – נספח לדוח שמגיש הנהנה לשנת יצירת הנאמנות בלבד (עם העתק לפקיד השומה של הנאמנות). יוגש רק אם לא הוגש במצורף להודעה על ההקניה בטופס 147.	3. טופס 144 (הודעה בדבר בחירת יוצר מייצג/נהנה מייצג) ¹ – נספח לדוח השנתי של הנאמנות בה נבחרה חלופה זו בלבד. יוגש רק אם לא הוגש במצורף להודעה על ההקניה בטופס 147.	
	4. טופס 141 (הצהרה על נאמנות בלתי הדירה) – נספח לדוח השנתי של הנאמנות.	4. טופס 141 (הצהרה על נאמנות בלתי הדירה) – נספח לדוח השנתי של הנאמנות.	4. טופס 141 (הצהרה על נאמנות בלתי הדירה) – נספח לדוח השנתי של הנאמנות.	
מועד הדיווח	5. טופס 1301 (דוח שנתי ליחיד) – מוגש על ידי הנהנה שיוחסה לו הכנסה בעקבות חלוקה לפקיד השומה בו מתנהל תיקו, עם סימון הבחירה בחלופה במקום המיועד לכך	5. טופס 1301 (דוח שנתי ליחיד) – מוגש על ידי הנהנה שיוחסה לו הכנסה בעקבות חלוקה לפקיד השומה בו מתנהל תיקו, עם סימון הבחירה בחלופה במקום המיועד לכך	5. טופס 1301 (דוח שנתי ליחיד) – מוגש על ידי הנהנה שיוחסה לו הכנסה בעקבות חלוקה לפקיד השומה בו מתנהל תיקו, עם סימון הבחירה בחלופה במקום המיועד לכך	
	6. טופס 142 (הודעה על ייחוס הכנסות לנהנה בעקבות חלוקה) – נספח לדוח השנתי של הנאמנות ושל הנהנה.	6. טופס 142 (הודעה על ייחוס הכנסות לנהנה בעקבות חלוקה) – נספח לדוח השנתי של הנאמנות ושל הנהנה.	6. טופס 142 (הודעה על ייחוס הכנסות לנהנה בעקבות חלוקה) – נספח לדוח השנתי של הנאמנות ושל הנהנה.	
דיווחים נוספים במועד זה	1. הודעה על שינוי סיווג הנאמנות, לפי סעיף 275(א)(2)	1. הודעה על שינוי סיווג הנאמנות, לפי סעיף 275(א)(2)	1. הודעה על שינוי סיווג הנאמנות, לפי סעיף 275(א)(2)	
	2. הודעה בדבר סיום של נאמנות, לפי סעיף 275(א)(3)	2. הודעה בדבר סיום של נאמנות, לפי סעיף 275(א)(3)	2. הודעה בדבר סיום של נאמנות, לפי סעיף 275(א)(3)	
- ההודעות לעיל יסומנו במקום המיועד לכך, בטופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות)				
חלוקות מנאמנות				
דיווחים/הודעות והחייב בהגשתם	1. טופס 149 (הודעה על חלוקות שקיבל נהנה בשנת המס 2013 ואילך) – מוגש על ידי נהנה שקיבל חלוקה מנאמן (גם אם אינה חייבת במס בישראל, אך למעט אם מדובר בחלוקה של נכס שמקורו אינו בישראל ושכל הנהנים הינם תושבי חוץ) כנספח לדוח השנתי שעליו להגיש בגין אותה חלוקה. יוגש לפקיד השומה בו מתנהל תיק הנהנה.	1. טופס 149 (הודעה על חלוקות שקיבל נהנה בשנת המס 2013 ואילך) – מוגש על ידי נהנה שקיבל חלוקה מנאמן (גם אם אינה חייבת במס בישראל, אך למעט אם מדובר בחלוקה של נכס שמקורו אינו בישראל ושכל הנהנים הינם תושבי חוץ) כנספח לדוח השנתי שעליו להגיש בגין אותה חלוקה. יוגש לפקיד השומה בו מתנהל תיק הנהנה.	1. טופס 149 (הודעה על חלוקות שקיבל נהנה בשנת המס 2013 ואילך) – מוגש על ידי נהנה שקיבל חלוקה מנאמן (גם אם אינה חייבת במס בישראל, אך למעט אם מדובר בחלוקה של נכס שמקורו אינו בישראל ושכל הנהנים הינם תושבי חוץ) כנספח לדוח השנתי שעליו להגיש בגין אותה חלוקה. יוגש לפקיד השומה בו מתנהל תיק הנהנה.	
	2. טופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות) – המהווה נספח לדוח השנתי של הנאמנות – פירוט החלוקות שנעשו, במקום המיועד לכך	2. טופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות) – המהווה נספח לדוח השנתי של הנאמנות – פירוט החלוקות שנעשו, במקום המיועד לכך	2. טופס 151 (הודעה על פרטי נאמנות) – המהווה נספח לדוח השנתי של הנאמנות – פירוט החלוקות שנעשו, במקום המיועד לכך	
מועד הדיווח	- לגבי טופס 149 המוגש על ידי הנהנה - במועד הגשת הדוח השנתי של הנהנה (אם חייב בהגשתו)	- לגבי טופס 149 המוגש על ידי הנהנה - במועד הגשת הדוח השנתי של הנהנה (אם חייב בהגשתו)	- לגבי טופס 149 המוגש על ידי הנהנה - במועד הגשת הדוח השנתי של הנהנה (אם חייב בהגשתו)	
	- לגבי טופס 151 (למי שחייב בהגשתו) – במועד הגשת הדוח השנתי	- לגבי טופס 151 (למי שחייב בהגשתו) – במועד הגשת הדוח השנתי	- לגבי טופס 151 (למי שחייב בהגשתו) – במועד הגשת הדוח השנתי	

הערות

- רק אם נבחרה חלופה זו!
- רק אם נבחרה חלופה זו. הסעיף מפנה להוראות הקבועות בסעיף 75(ז).
- ניתן לבחור באותן חלופות שלגביהן מוגש הטופס, עד למועד הגשת הדוח השנתי הרלוונטי. יחד עם זאת, אם נבחר באותה חלופה כבר במועד ההודעה על יצירת הנאמנות, יש להגיש את הטופס המצוין במועד שנקבע לדיווח על היצירה.
- או נהנה מייצג, אם נבחרה חלופה זו.

22.15 הסדר מעבר לנאמנויות נהנה תושב ישראל בעקבות תיקון 197

ביום 9 במרץ 2014 פרסמה רשות המיסים את הסדר המעבר ביחס לנאמנות "יוצר תושב חוץ" שהפכה ל"נאמנות נהנה תושב ישראל" בשל קיומו של נהנה ישראלי ואשר מתקיימים בה יחסי קרבה בין היוצר לנהנים (להלן "הסדר המעבר").

רקע

נאמנות שהוגדרה כ"יוצר תושב חוץ" אשר היה קיים בה נהנה ישראלי, לא היתה חייבת במס בישראל על הכנסות שהופקו מחוץ לישראל גם ביחס לחלק שמיוחס לנהנה הישראלי. עם זאת, בהתאם לסעיף 75ד(א)(4) לפקודה, רואים נהנה בנאמנות כ"יוצר" באותה נאמנות, אם לנהנה יש, בין היתר, יכולת לשלוט או להשפיע, במישרין או בעקיפין, על אופן ניהול הנאמנות, על נכסי הנאמן, על קביעת הנהנים בנאמנות, על מינוי הנאמנים או על החלפתם, או על חלוקת נכסי הנאמן או הכנסת הנאמן לנהנים.

בנוסף, קובע סעיף 75ד(א)(3) לפקודה, כי במקרה שבו נפטר יוצר הנאמנות ושונו הנהנים בנאמנות או שונה הנאמן בנאמנות, בלא שניתנה על כך הוראה מפורשת במסמכי הנאמנות, יגרום לסיווג הנהנים בנאמנות כ"יוצרים" באותה נאמנות.

היה ואכן סווג נהנה שהוא תושב ישראל כ"יוצר" בנאמנות יוצר תושב חוץ הרי שסיווגה של הנאמנות ישתנה לנאמנות תושבי ישראל וזאת ללא תלות במקום המושב של יתר היוצרים באותה נאמנות. במצב האמור עלולה להיווצר מחלוקת ביחס לתבות המס בישראל של אותן נאמנויות ביחס להכנסותיהן שהופקו מחוץ לישראל.

נאמן שיבחר בהחלת הסדר המעבר כפי שיפורט להלן, יצטרך להסדיר באופן מוחלט וסופי את חובות המס של הנאמנות עד ליום 1 בינואר 2014 (להלן: "יום התחילה"). אגב כך ייקבע לנכסי הנאמנות בסיס עלות חדש ("STEP-UP") במקרים המתאימים.

להלן יפורטו **המסלולים** השונים למיסוי הנאמנויות במסגרת הסדר המעבר.

מסלולים אלו נקבעו על פי מידת ההשפעה הפוטנציאלית של הנהנה בנאמנות והם מציעים חלופות למיסוי הכנסות הנאמן בתקופה הקובעת או מיסוי נכסי הנאמן.

לעניין זה "התקופה הקובעת" – מיום ה- 1 בינואר 2006 ועד ליום 31 בדצמבר 2013.

מיסוי הכנסות הנאמן בתקופה הקובעת

הנאמן רשאי לבחור להתחייב במס על חלק מההכנסה החייבת אשר הופקה או נצמחה בתקופה הקובעת בהתאם לשיעורי המס הקבועים בפקודה ובהתאם לסיווג מקור ההכנסה.

הפסדים להעברה לצורך מס שנצברו בנאמנות בתום שנת המס 2013, לא יותרו בקיזוז. הפסדים שנוצרו לנאמן בנאמנות במהלך התקופה הקובעת, יותרו בקיזוז כנגד הכנסת הנאמן שנוצרה בתקופה הקובעת בלבד בכפוף להוראות הפקודה.

בגין המס החל בישראל על חלק ההכנסה החייבת שהתחייבה במס במסגרת ההסדר, יינתן זיכוי ממס זר בהתאם להוראות הפקודה.

יצוין כי לצורך חישוב הפחת המגיע לא יינתן שיערוך לצורך מס (STEP-UP) לנכסי הנאמן בעת חישוב רווח ההון ממכירתם בידי הנאמן או הנהנה.

מיסוי הון הנאמנות

במקרים המתאימים, בהם התשואה על הון הנאמנות אינה חריגה, ועל בסיס בקשת הפונה, פקיד השומה יוכל לחייב במס את הון הנאמנות בשיעור שבין 3%-6%.

לעניין זה "הון הנאמנות" – שווי נכסי הנאמנות ליום שקדם ליום התחילה בתוספת חלוקות שנעשו לטובת נהנים תושבי ישראל בתקופה הקובעת.

במסלול זה, ייקבע לנכסי הנאמנות יום רכישה חדש ומחיר מקורי חדש.

לעניין זה, יום הרכישה החדש יהיה היום שקדם ליום התחילה והמחיר המקורי החדש יהיה התמורה שהיתה נקבעת אילו הנכס היה נמכר ביום שקדם ליום התחילה ואשר עליה שולם מס במסגרת ההסדר.

כמון כן, הזיכוי ממס חוץ בגין מימוש נכסי הנאמנות שבהסדר, יינתן רק ביחס למס הזר שישולם על חלק הרווח המהווה את ההפרש שבין התמורה (שתתקבל על יד הנאמן במכירת הנכס בפועל) למחיר המקורי המתואם החדש.

נאמנויות מובהקות ללא השפעת נהנה ישראלי

לצורך תחולת הסדרי המעבר בלבד, ייתכנו מקרים חריגים בהם לא יחול מס על נכסי הנאמן או על הכנסת הנאמן במסגרת הסדר המעבר ויינתן שיערוך לצורך מס (STEP-UP) לנכסי הנאמנות. מקרים אלו ייתכנו רק אם שוכנע פקיד השומה, מעבר לכל ספק, כי לא הייתה השפעה בפועל ולא אפשרות להשפעה של הנהנה בנאמנות וכי לא היה קשר, מכל סוג שהוא, בכל דבר הקשור לענייני הנאמנות, בין הנהנה ליוצר.

מקרים אלו יוגבלו בעיקר לנאמנויות שבהן היוצר, תושב החוץ, היה בחיים לכל אורך התקופה הקובעת וכל הנהנים בנאמנות הם קטינים תושבי ישראל או לנאמנויות שבהן היוצר, תושב החוץ

היה בחיים לכל אורך התקופה הקובעת ושיעור הנהנים בנאמנות שהם תושבי ישראל פחת מ-10%.

יובהר, כי אישור על העדר השפעה יינתן רק אם שוכנע פקיד השומה כי לא מתקיימים סממנים של ניצול לרעה או סממנים של העדר תום לב בהקמת הנאמנות או בהקניות אליה.

הוראות כלליות

בהתאם להודעת רשות המיסים מיום 29 ביוני 2015, המבקש להיכלל בהסדרי המעבר ימציא בקשה מתאימה, בצירוף לנספחים הרלוונטיים, עד ליום 31 בדצמבר 2015.

בנוסף, בחר הנאמן ביישום הסדר המעבר על הנאמנות, ימציא הנהנה תצהיר ערוך לפי פקודת הראיות המעיד כי מעולם לא העביר לנאמנות, במישרין או בעקיפין, נכס כלשהוא.

אי תחולת הסדר המעבר

כאשר מדובר בנאמנות שבה בין יוצר הנאמנות לבין הנהנים בנאמנות לא מתקיימים יחסי קירבה, לא יחול הסדר המעבר וחבות המס בנאמנות תיקבע בהתאם להוראות כל דין ותוסדר על ידי פקיד השומה בהתאם לנסיבות המקרה הקונקרטי ובהתייעצות עם היחידה למיסוי בינלאומי.

22.16 טבלה מסכמת של סוגי הנאמנויות

נאמנות לפי צוואה	נאמנות נהנה תושב חוץ	נאמנות יוצר תושב חוץ (עד תיקון 197)	נאמנות תושבי ישראל	סיווג הנאמנות	סיווג הנאמנות
	כללי על: א. לא מתקיימים התנאים ביחס לנאמנות תושבי ישראל ב. איננה נאמנות על פי צוואה			סיווג הנאמנות בהתאם לשני מועדים: מועד היצירה	סיווג הנאמנות
	חלופה ב 1. היא נאמנות בלתי הדירה וגם 2. כל הנהנים הם יחידים תושבי חוץ שזהותם ידועה וגם 3. יוצר אחד לפחות הינו תושב ישראל וגם 1. היא נאמנות בלתי הדירה וגם 2. כל הנהנים הם יחידים תושבי חוץ שזהותם ידועה וגם 3. יוצר אחד לפחות תושב ישראל וגם 4. נקבע במסמכי הנאמנות שלא ניתן לצרף לה נהנה תושב ישראל וגם 5. בהודעה שנקבע לכך, הוצהר שאין נהנה תושב ישראל או נהנה תושב ישראל שזכאותו מותנית בכך שיחדל להיות תושב ישראל, ולא ניתן לצרף אליה נהנה כאמור	חלופה א כל יוצריה הם תושבי חוץ וגם 1. הנאמנות הינה בלתי הדירה וגם 2. כל הנהנים הינם תושבי חוץ, שזהותם ידועה וגם 3. יוצר אחד לפחות תושב ישראל חלופה ב כל יוצריה וכל הנהנים בה הם תושבי חוץ	חלופה א יוצר אחד לפחות ונהנה אחד לפחות הינם תושבי ישראל וגם יוצר אחד לפחות או נהנה אחד לפחות תושבי ישראל נאמנות שכל יוצריה נפטרו ובשנת המס נהנה אחד לפחות בה הוא תושב ישראל	שנת המס	
נאמנות שנוצרה לפי הוראות צוואה וכל יוצרי הנאמנות הם מצווים שהיו במועד פטירתם תושבי ישראל			חלופה ב (שיורית) נאמנות שאינה נאמנות תושבי חוץ או נאמנות נהנה תושב חוץ או נאמנות קרובים	סיווג הנאמנות ללא תלות במועד היצירה או בשנת המס	
מיוחס לנהנה (תושב ישראל/תושב חוץ, לפי העניין)	מיוחס לנהנה (תושב חוץ) יראו את הכנסת ונכסי הנאמן כמיוחסים ליחיד תושב חוץ	מיוחס ליוצר (תושב חוץ) יראו את הכנסת ונכסי הנאמן כמיוחסים ליחיד תושב חוץ	מיוחס ליוצר יראו את הכנסת הנאמן כהכנסתו של תושב ישראל ואת נכסי הנאמן כנכסיו של יחיד תושב ישראל		ייחוס הכנסות ונכסי הנאמנות

נאמנות שאינה נאמנות קרובים		נאמנות קרובים	נאמנות נהנה תושב ישראל	נאמנות תושבי חוץ (תיקון 197)	.	
כלל על: נאמנות נהנה תושב ישראל					סיווג הנאמנות	סיווג הנאמנות בהתאם לשני מועדים: מועד היצירה
<u>חלופה א</u> לא מתקיימים יחסי קרבה בין יוצריה לבין הנהנים בה.		<u>חלופה א</u> בין כל יוצריה ובין כל הנהנים תושבי ישראל בה מתקיימים יחסי קרבה: (1) היוצר הוא הורה, הורה הורה, בן זוג, ילד או נכד של הנהנה. (2) קיימים יחסי קרבה לפי פסקאות 1, 2 להגדרת קרוב בסעיף 88 ופקיד השומה שוכנע כי ההקניות נעשו בתום לב וללא תמורה.	<u>חלופה א</u> כל יוצריה הם תושבי חוץ	<u>חלופה א</u> כל יוצריה וכל הנהנים בה הם תושבי חוץ		
			כל יוצריה הם תושבי חוץ ולפחות נהנה אחד בה הינו תושב ישראל (לעניין זה לא יראו נהנה לצרכי ציבור כנהנה)	כל יוצריה וכל הנהנים בה הם תושבי חוץ נאמנות שכל יוצריה נפטרו וכל הנהנים בה בשנת המס הם תושבי חוץ	שנת המס	
				<u>חלופה ב</u> כל יוצריה הם תושבי חוץ וכל הנהנים בה הם נהנים לצורכי ציבור או תושבי חוץ, ולא היו בה נהנים תושבי ישראל ממועד יצירתה <u>או</u> כל יוצריה נפטרו וכל הנהנים בה הם נהנים לצורכי ציבור או תושבי חוץ, ולא היו בה נהנים תושבי ישראל ממועד יצירתה	סיווג הנאמנות ללא תלות במועד היצירה או בשנת המס	
מיוחס לנהנה תושב ישראל. הכנסות תחויבנה לפי הוראות נאמנות תושבי ישראל – קרי על כל ההכנסות ולא כפי חלקו של נהנה תושב ישראל		מיוחס לנהנה תושב ישראל. חיוב במס רק על הכנסות כפי חלקו של נהנה ישראלי.	מיוחס לנהנה (תושב ישראל) יראו את הכנסת ונכסי הנאמן כמיוחסים ליחיד תושב ישראל	מיוחס ליוצר יראו את הכנסת הנאמן כהכנסתו של יחיד תושב חוץ ואת נכסי הנאמן כנכסיו של יחיד תושב חוץ	ייוחס הכנסות ונכסי הנאמנות	